

Ambtsbericht Veiligheidssituatie in Irak

Datum   September 2014

Colofon

Plaats	Den Haag
Opgesteld door	Cluster Ambtsberichten en Terugkeer
Redacteur(en):	CAT

Inhoudsopgave

Colofon	2	
Inhoudsopgave	3	
Inleiding	4	
1	Politieke context	7
2	Veiligheidssituatie	14
2.1	Algemeen	14
2.2	Bagdad.....	18
2.2.1	Bagdad (stad)	18
2.2.2	Bagdad (provincie)	19
2.3	Anbar.....	20
2.4	Ninewa.....	22
2.5	Salaheddin.....	25
2.6	Ta'mim (Kirkuk).....	26
2.7	Diyala	27
2.8	Babil	28
2.9	Zuid-Irak	29
2.10	Koerdische Autonome Regio (KAR).....	30
3	Militaire ontwikkelingen	32
4	Bestuurlijke ontwikkelingen	37
4.1	Dagelijks bestuur	37
4.2	Levensonderhoud.....	40
5	Milities en gewapende groeperingen	42
5.1	Soennitische gewapende groeperingen.....	42
5.2	Sjiitische milities.....	45
6	Iraakse veiligheidsorganisaties	47
7	Specifieke groepen	49
8	Binnenlandse ontheemding en reis- en vestigingsmogelijkheden	52
8.1	Binnenlandse ontheemding	52
8.2	Binnenlandse reis- en vestigingsmogelijkheden	55
9	Geraadpleegde bronnen.....	58
10	Bijlage: Landkaart Irak.....	61

Inleiding

In dit ambtsbericht wordt de veiligheidssituatie in Irak beschreven voor zover deze van belang is voor de beoordeling van asielverzoeken van personen die afkomstig zijn uit Irak en voor besluitvorming over de terugkeer van afgewezen Iraakse asielzoekers. Dit ambtsbericht is een actualisering van eerdere ambtsberichten over de situatie in Irak (laatstelijk december 2013) voor wat betreft de veiligheidssituatie en hiermee samenhangende onderwerpen. Dit ambtsbericht beslaat in beginsel de periode van 1 december 2013 tot en met 8 augustus 2014. Relevante ontwikkelingen tot aan publicatie van het ambtsbericht, medio september, zijn zoveel mogelijk meegenomen.

Dit ambtsbericht is gebaseerd op informatie van openbare en vertrouwelijke bronnen. Bij de opstelling is gebruik gemaakt van informatie van verschillende organisaties van de Verenigde Naties, niet-gouvernementele organisaties (ngo's) en berichtgeving in de media. Een overzicht van de geraadpleegde openbare bronnen is opgenomen in de literatuurlijst. Bovendien liggen bevindingen ter plaatse en vertrouwelijke rapportages van de Nederlandse vertegenwoordigingen in Irak aan dit ambtsbericht ten grondslag.

In het ambtsbericht wordt veelvuldig verwezen naar geraadpleegde openbare bronnen. Daar waar openbare bronnen zijn vermeld, wordt de tekst in veel gevallen ook ondersteund door informatie die op vertrouwelijke basis is ingewonnen.

Gezien de huidige vluiditeit van omstandigheden in Irak en de complexiteit van de veiligheidssituatie aldaar dient de in dit ambtsbericht opgenomen informatie niet als uitputtend te worden beschouwd. Bovendien is de garantie van accuraatheid van informatie - vergeleken met voorgaande verslagperiodes - lager, vanwege beperktere verificatiemogelijkheden ter plaatse en tegenstrijdigheden in de berichtgeving.

In Irak wordt IS(IS) (Islamitische Staat in Irak en al-Sham/Islamitische Staat) in vrijwel al haar activiteiten gesteund door - of werkt zij samen met - andere soennitische (gewapende) groeperingen in een coalitie van gelegenheidsbondgenoten. Vaak is het niet duidelijk in hoeverre IS(IS) militanten zelf bij acties betrokken zijn en in hoeverre andere gewapende groeperingen er een aandeel in hebben. Vandaar dat in het ambtsbericht aanduidingen als 'door IS(IS) geleide opstandelingen', 'IS(IS) en gelieerde gewapende groeperingen', 'soennitische gewapende groeperingen' of andere varianten hierop zullen worden gebruikt om de allesomvattende groep van soennitische opstandelingen in Irak aan te duiden. Indien een activiteit wel specifiek aan een of meerdere groepen kan worden toebedeeld, zal dit expliciet worden aangegeven in de tekst.

In hoofdstuk één worden de politieke ontwikkelingen in Irak beschreven voor zover relevant voor de veiligheidssituatie.

Hoofdstuk twee gaat vervolgens in op de algemene veiligheidssituatie in Irak, gevolgd door de veiligheidssituatie per provincie of regio.

In hoofdstuk drie worden de militaire ontwikkelingen beschreven die zich in de verslagperiode hebben voorgedaan.

Hoofdstuk vier richt zich op de ontwikkelingen in Irak ten aanzien van het dagelijks bestuur en de aanwezigheid van voorzieningen om in het levensonderhoud te kunnen voorzien.

In hoofdstuk vijf wordt een beschrijving gegeven van de belangrijkste soennitische gewapende groeperingen en sjiiitische milities die momenteel actief zijn in Irak.

Hoofdstuk zes richt zich op de Iraakse veiligheidsorganisaties, waaronder hun functioneren en de door hen gepleegde mensenrechtenschendingen.

In hoofdstuk zeven wordt de situatie van specifieke groepen belicht die in de verslagperiode disproportioneel te lijden hadden onder de veiligheidssituatie.

In hoofdstuk acht wordt de binnenlandse ontheemding beschreven, waarbij onder meer op ontheemdingsstromen wordt ingegaan en de noden van de binnenlands ontheemden. Tevens worden de binnenlandse reis- en vestigingsmogelijkheden beschreven, met name met betrekking tot de Koerdische Autonome Regio.

1 Politieke context

De toegenomen spanningen langs etnische en sektarische lijnen en de hiermee samenhangende verslechterde veiligheidssituatie in Centraal- en Zuid-Irak,¹ waarvan in het voorgaande algemeen ambtsbericht Irak van december 2013 reeds melding werd gemaakt, hebben ook in deze verslagperiode doorgezet.²

Met name de sektarische spanningen tussen soennieten en sjiieten zijn in de verslagperiode verder op scherp komen te staan. Deze spanningen komen voort uit gevoelens van marginalisatie aan de zijde van de soennitische gemeenschap, veroorzaakt door de jarenlange sektarisch georiënteerde, repressieve wijze van regeren van de voormalige sjiitische premier Nouri al-Maliki. De soennitische gevoelens van onvrede hebben bijgedragen aan de toegenomen slagkracht van de soennitisch-extremistische organisatie Islamitische Staat in Irak en al-Sham (ISIS) – die zichzelf Islamitische Staat (IS) noemt –³ en andere soennitische gewapende groeperingen, die in de verslagperiode mede verantwoordelijk waren voor een sterke geweldstoename en de verovering van verschillende gebieden in Irak op de Iraakse en Koerdische veiligheidstroepen.⁴

In december 2012 startten de soennieten langdurige, grootschalige anti-regeringsprotesten gericht tegen de marginalisatie van hun gemeenschap. De protesten verspreidden zich van de soennitische provincie Anbar al snel naar andere eveneens overwegend soennitische provincies, waaronder Ninewa, Salaheddin en Ta'mim (Kirkuk). De soennieten eisten onder meer het aftreden van de - in toenemende mate - overwegend sjiitische regering,⁵ een grotere invloed in de besluitvorming, de vrijlating van gedetineerden die volgens de soennieten op onrechtmatige gronden waren vastgezet, de intrekking van de *Accountability and Justice Law*⁶ en de intrekking van de anti-terroriswet (de zogenaamde 'Artikel 4 Wet'), die volgens de soennieten enkel tegen hen zou worden gebruikt.⁷

De federale regering in Bagdad is in 2013 schoorvoets onderhandelingen aangegaan met de soennitische gemeenschap in Anbar om de demonstraties te beëindigen. Zo

¹ In dit ambtsbericht wordt het gebied onder bestuur van de *Kurdistan Regional Government* (KRG) aangeduid met 'Koerdische Autonome Regio' (KAR). De KAR beslaat de provincies Dohuk, Sulaimaniya en Erbil. Met 'Centraal- en Zuid-Irak' wordt Irak met uitsluiting van de KAR aangeduid, maar met inbegrip van de betwiste gebieden die *de facto* onder Koerdische controle staan. Wanneer 'Irak' wordt gebruikt, dan wordt verwezen naar heel Irak, inclusief de KAR.

² United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June – 5 July 2014*, 18 juli 2014; Center for Strategic and International Studies, *Iraq in Crisis*, mei 2014; United Nations Security Council, *Second report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 2110 (2013)*, S/2014/190, 14 maart 2014. Zie ook hoofdstuk 2 over de veiligheidssituatie.

³ ISIS noemt zichzelf sinds het uitroepen van een grensoverschrijdend kalifaat in Syrië en Irak 'Islamitische Staat' (IS). ISIS wordt ook wel aangeduid met ISIL (Islamitische Staat in Irak en de Levant) of met *Daesh/Da'ish* (de Arabische benaming van ISIS). In dit ambtsbericht zal de organisatie worden aangeduid met IS(IS). Zie ook hoofdstuk 5 over milities en gewapende groepen.

⁴ United Nations Security Council, *Second Report of the Secretary-General submitted pursuant to paragraph 6 of resolution 2110 (2013)*, S/2014/190, 14 maart 2014; International Crisis Group, *Iraq's Jihadi Jack-in-the-Box*, 20 juni 2014; Center for Strategic and International Studies, *Iraq in Crisis*, 30 mei 2014.

⁵ De Iraakse regering begon in 2010 aanvankelijk als een regering van nationale eenheid.

⁶ De 'de-Ba'athificatiewet' op basis waarvan voormalige Ba'athisten, voornamelijk soennieten, geweed kunnen worden uit de publieke sector.

⁷ New York Times, *Dozens killed in battles across Iraq as Sunnis escalate protests against government*, 23 april 2013; New York Times, *Rising violence in Iraq spurs fears of new sectarian war*, 24 april 2013; United Nations Security Council, *Third report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 2061 (2012)*, S/2013/408, 11 juli 2013; Institute for the Study of War, *From Protest Movement to Armed Resistance: 2013 Iraq Update #24*, 14 juni 2013; International Crisis Group, *Make or break: Iraq's Sunnis and the State*, 14 augustus 2013. Zie ook het algemeen ambtsbericht Irak van december 2013.

vonden er op 25 november 2013 onderhandelingen plaats tussen toenmalig premier Maliki en de gouverneur van de provincie Anbar, Ahmad Khalaf al-Dulaimi. Maliki stemde in met gedeeltelijke inwilliging van de eisen. Desondanks besloten de demonstranten door te gaan met de protesten totdat alle eisen zouden worden ingewilligd.⁸

Daarnaast heeft de regering in toenemende mate geprobeerd druk uit te oefenen op de soennitische demonstranten, zoals pogingen om de demonstraties te beëindigen door middel van militaire acties. Zo heeft het Iraakse leger op 23 april 2013 in Hawija (provincie Ta'mim/Kirkuk) een kamp van de - aanvankelijk vreedzame - soennitische demonstranten bestormd, omdat zich onder de demonstranten gewapende militanten zouden bevinden. Hierbij kwamen tientallen burgers om het leven en vielen ruim honderd burgergewonden. Dit voorval leidde tot een aanhoudende verslechtering van de veiligheidssituatie in Centraal- en Zuid-Irak, vergelijkbaar met het geweldsniveau aan het einde van het sektarische conflict in 2008.⁹

Eind 2013 brak er een nieuwe fase aan van sociale en politieke instabiliteit, gepaard gaande met een verslechtering van de veiligheidssituatie. Op 21 december 2013 voerde het Iraakse leger in de provincie Anbar een operatie uit gericht tegen trainingskampen van soennitische gewapende groeperingen. De commandant van de 7^e divisie van het Iraakse leger, Mohammed al-Karawi, kwam hierbij om het leven door een gerichte bomaanslag nabij de stad Rutba. Als reactie hierop kondigden de Iraakse veiligheidstroepen op 22 december *Operation revenge for Commander Mohammed* aan en riep de toenmalige premier Maliki de demonstranten op zich terug te trekken. Op 25 december waarschuwde waarnemend minister van Defensie, Saadoun al-Dulaimi, voor mogelijke bestormingen door veiligheidstroepen van protestkampen, waar zich volgens de regering terroristen zouden schuilhouden.¹⁰

Op 28 december 2013 bestormden Iraakse veiligheidstroepen in Ramadi (de hoofdstad van de provincie Anbar) het huis van Ahmed al-Alwani om diens broer te arresteren op grond van verdenking van terrorisme. Al-Alwani - toentertijd lid van de Raad van Afgevaardigden (het Iraakse parlement) voor de seculiere, maar overwegend soennitische, partij *Iraqiya* - had nauwe banden met de demonstranten en was een fervent criticus van premier Maliki. Tijdens de inval ontstond er een vuurgevecht, waardoor o.a. de broer, de echtgenote, het twaalfjarige zoontje en enkele bodyguards van Al-Alwani werden gedood. Hijzelf werd gearresteerd en gevangengenomen. De soennitische gemeenschap reageerde woedend en ging in onder meer Ramadi en Fallujah de straat op om te demonstreren, wat in beide steden

⁸ United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June – 5 July 2014*, 18 juli 2014; United Nations Security Council, *Second report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 2110 (2013)*, S/2014/190, 14 maart 2014.

⁹ United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June – 5 July 2014*, 18 juli 2014; Center for Strategic and International Studies, *Iraq in Crisis*, mei 2014; New York Times, *Dozens killed in battles across Iraq as Sunnis escalate protests against government*, 23 april 2013; New York Times, *Rising violence in Iraq spurs fears of new sectarian war*, 24 april 2013; United Nations Security Council, *Third report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 2061 (2012)*, S/2013/408, 11 juli 2013; Institute for the Study of War, *From Protest Movement to Armed Resistance: 2013 Iraq Update #24*, 14 juni 2013; International Crisis Group, *Make or break: Iraq's Sunnis and the State*, 14 augustus 2013. Zie ook het algemeen ambtsbericht Irak van december 2013.

¹⁰ United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June – 5 July 2014*, 18 juli 2014; Center for Strategic and International Studies, *Iraq in Crisis*, mei 2014; United Nations Security Council, *Second report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 2110 (2013)*, S/2014/190, 14 maart 2014; BBC, *Bomb attack kills officers in Iraq's Anbar province*, 21 december 2013.

leidde tot gewapende gevechten met de veiligheidstroepen. Volgens leden van *Iraqiya* was de arrestatie van Al-Alwani politiek gemotiveerd en zou het onderdeel zijn van Maliki's pogingen om – middels aanwakking van sektarische spanningen – zijn positie te versterken met het oog op de federale parlementsverkiezingen van april 2014.¹¹

Op 29 december 2013 sloot de waarnemend minister van Defensie een akkoord met de gouverneur van Anbar, leden van de Provinciale Raad en lokale stammenleiders. Het protestkamp in Ramadi zou worden ontruimd, onder meer op voorwaarde dat parlements lid Al-Alwani zou worden vrijgelaten en de federale veiligheidstroepen (het Iraakse leger en de federale politie) de steden zouden verlaten en de controle zouden overdragen aan de lokale politie. Zodoende werd op 30 december het protestkamp in Ramadi ontruimd, wat tot nieuwe demonstraties en confrontaties tussen soennitische demonstranten en veiligheidstroepen leidde in Ramadi en Fallujah. Om de situatie niet te laten escaleren liet Maliki de federale veiligheidstroepen terugtrekken uit de steden in Anbar en werd de controle overgedragen aan de - ineffectieve - lokale politie.¹² IS(IS) maakte gebruik van de situatie door terstond delen van Ramadi en Fallujah in te nemen en verder op te rukken richting Abu Ghraib (grenzend aan de provincie Bagdad). IS(IS) werd bij de opmars gesteund door andere soennitische gewapende groeperingen en gelijkgezinde stammen.¹³

In de hierop volgende maanden is de Iraakse regering er niet in geslaagd om de door IS(IS) - en andere soennitische gewapende groeperingen - ingenomen gebieden te heroveren en de situatie te stabiliseren, ondanks pogingen van diverse politici om de crisis in Anbar te bezweren. Zo deed de Iraakse regering eind februari 2014 een voorstel om een einde te maken aan de crisis. Het voorstel behelsde onder meer een aanbod tot amnestie en integratie in de Iraakse veiligheidsorganisaties van leden van stammen, *sahwa*-milities¹⁴ en voormalig legerofficieren die tegen IS(IS) hebben gevochten. Deze poging faalde, evenals andere pogingen van politici of politieke partijen om de situatie in het soennitische westen van Irak te stabiliseren, zoals van de leider van de sjiiitische partij *Islamic Supreme Council of Iraq* en van de soennitische partij *Moutahidoun*, geleid door voormalig parlementsvoorzitter Osama al-Nujaifi.¹⁵

Dat er geen oplossing is gevonden voor de crisis in Anbar zou grotendeels te wijten zijn aan de houding van de toenmalige premier Maliki. In plaats van een compromis

¹¹ United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June – 5 July 2014*, 18 juli 2014; Center for Strategic and International Studies, *Iraq in Crisis*, mei 2014; United Nations Security Council, *Second report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 2110 (2013)*, S/2014/190, 14 maart 2014; International Crisis Group, *Iraq: Falluja's Faustian Bargain*, 28 april 2014; BBC, *Iraq MP Ahmed al-Alwani arrested in deadly Ramadi raid*, 28 december 2014; The Independent, *Iraqi Sunni MP arrested in raid that killed seven*, 29 december 2014.

¹² De overige voorwaarden van het op 29 december gesloten akkoord werden echter niet nagekomen door de regering.

¹³ United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June – 5 July 2014*, 18 juli 2014; Center for Strategic and International Studies, *Iraq in Crisis*, mei 2014; United Nations Security Council, *Second report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 2110 (2013)*, S/2014/190, 14 maart 2014; International Crisis Group, *Iraq: Falluja's Faustian Bargain*, 28 april 2014; AP, *Al Qaeda Forces In Iraq Take Over Fallujah And Ramadi*, 4 januari 2014. Zie ook hoofdstuk 2 over de veiligheidssituatie.

¹⁴ *Sahwa*-milities (ook wel *Awakening Councils of Sons of Iraq* genoemd) zijn lokale soennitische burgermilities die tijdens de sektarische burgeroorlog van 2006-2008 de Amerikaanse troepenmacht hebben geholpen het toenmalige Al-Qaida-in-Irak (AQI), wat nu IS(IS) is, te verdrijven.

¹⁵ United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June – 5 July 2014*, 18 juli 2014; Center for Strategic and International Studies, *Iraq in Crisis*, mei 2014; United Nations Security Council, *Second report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 2110 (2013)*, S/2014/190, 14 maart 2014.

te sluiten met de soennitische gemeenschap en te proberen (een deel van) hen weer aan de kant van de Iraakse regering – en dus tegen IS(IS) – te krijgen, joeg Maliki de soennieten juist steeds verder tegen zich in het harnas. Zo reageerde de regering niet positief op een poging van de inwoners van Fallujah om een vertrek van IS(IS) uit te onderhandelen, maar intensiverde de regering juist de bombardementen op de stad Fallujah en de negatieve retoriek geadresseerd aan haar inwoners. Hierdoor werden lokale gewapende groeperingen verder in de armen van IS(IS) gedreven met als primair gezamenlijk doel het afhouden van een legeroffensief. Onder meer de sektarische retoriek – waarbij Maliki geen onderscheid maakte tussen IS(IS) en gematigde soennitische opstandelingen – en de voortdurende marginalisatie en repressieve houding jegens de soennieten – onder het mom van de strijd tegen terrorisme – zijn van grote invloed geweest op verdere desintegratie van Irak en toenemende radicalisering van een deel van de soennitische gemeenschap.¹⁶

De mede door de sjiitische premier Maliki veroorzaakte radicalisering van een deel van de soennitische gemeenschap en de daarmee samenhangende verslechterde veiligheidssituatie vergrootten uiteindelijk Maliki's kansen bij de federale parlementsverkiezingen in april 2014. Maliki wist de sjiitische bevolking ervan te overtuigen dat er geen sjiitisch alternatief voor hem was om als sterke leider het gevecht met de 'terroristen' aan te gaan. De soennitische oppositie was intussen dusdanig verdeeld geraakt door onder meer de veiligheidssituatie dat zij geen stevig blok kon vormen bij de verkiezingen. Hier kwam bij dat veel soennieten de hoop op een politieke oplossing hadden opgegeven en geen heil in de verkiezingen zagen. Daarnaast was het voor velen in de provincie Anbar moeilijk of zelfs onmogelijk om te stemmen, vanwege de slechte veiligheidssituatie.¹⁷

De winnaar van de federale parlementsverkiezingen, gehouden op 30 april 2014, was – zoals enigszins voorspeld – het sjiitische blok *State of Law*, geleid door de toenmalige premier Maliki. *State of Law* won 92 van de 328 zetels in de Raad van Afgevaardigden en was bovendien de winnaar in 10 van de 18 provincies. De winst van Maliki betekende in beginsel dat hij een poging zou mogen doen om een regering te vormen en dat een derde termijn, ondanks de grote hoeveelheden kritiek op zijn regeringsstijl en –beleid, een mogelijkheid was. Hiervoor moest hij echter wel de steun kunnen verwerven van andere partijen om een eenvoudige meerderheidscoalitie te vormen.¹⁸

De internationale gemeenschap bestempelde de verkiezingen als geloofwaardig en een belangrijke stap in de democratische ontwikkeling van Irak. De voorzitter van de Iraakse *Independent High Electoral Commission* verklaarde echter dat de stemmen van 300 stemlokalen nietig zijn verklaard vanwege ongeregeldheden en dat meer dan 1.000 verkiezingsmedewerkers waren weggestuurd vanwege frauduleuze activiteiten. Bovendien was het in grote delen van de provincie Anbar niet mogelijk om te stemmen.¹⁹

Ondanks oproepen tot aftreden van vrijwel alle overige Iraakse politieke partijen, belangrijke sjiitische leiders en de internationale gemeenschap – inclusief bondgenoten van Maliki, zoals Iran – kondigde Maliki aan een derde regeertermijn te

¹⁶ International Crisis Group, *Iraq: Falluja's Faustian Bargain*, 28 april 2014; Center for Strategic and International Studies, *Iraq in Crisis*, mei 2014; Carnegie Endowment for International Peace, *Iraqi Elections and Maliki's Gamble*, 25 maart 2014.

¹⁷ Carnegie Endowment for International Peace, *Iraqi Elections and Maliki's Gamble*, 25 maart 2014; AP, *Ahead Of Elections, Iraq's Prime Minister Al-Maliki Faces Criticism From All Sides*, 30 april 2014; BBC, *Iraq elections: Maliki's State of Law 'wins most seats'*, 19 mei 2014.

¹⁸ The Guardian, *Nouri al-Maliki coalition biggest winner in Iraqi elections*, 19 mei 2014; BBC, *Iraq elections: Maliki's State of Law 'wins most seats'*, 19 mei 2014.

¹⁹ BBC, *Iraq elections: Maliki's State of Law 'wins most seats'*, 19 mei 2014.

willen nastreven. Hij gaf aan dat zijn partij de verkiezingen had gewonnen en daarom het recht had om de premier te leveren. Daarnaast verklaarde Maliki dat hij Irak en haar bevolking wilde beschermen en zich een soldaat voelde die het slagveld niet zou verlaten.²⁰

Mede vanwege de grote controverse rondom een derde termijn voor Maliki, is het proces van regeringsvorming traag verlopen, terwijl de veiligheidssituatie in het land ondertussen verder verslechterde. De gematigde soenniet Salim al-Jabouri – voorheen voorzitter van de parlementaire mensenrechtencommissie – is op 15 juli 2014 gekozen als parlamentsvoorzitter. Na het herhaaldelijk uitstellen van de parlementaire stemming, is op 24 juli de Koerd Fouad Massoum verkozen als president van Irak. Hoewel de functie van president vooral ceremonieel van aard is, is de benoeming wel degelijk cruciaal voor behoud van evenwicht in de verhoudingen tussen de voornaamste bevolkingsgroepen. Het grootste sjiitische blok in het parlement heeft vervolgens op 11 augustus Haider al-Abadi, eerste vicevoorzitter van het parlement, naar voren geschoven als hun kandidaat voor het premierschap, waarmee Maliki werd gepasseerd. Hierop werd Abadi door president Massoum verzocht een regering te vormen binnen de wettelijke termijn van 30 dagen. Hoewel Maliki aanvankelijk weigerde terug te treden, heeft hij op 15 augustus officieel verkondigd de benoeming van Abadi als zijn opvolger te steunen, in het belang van het politieke proces en de waarborging van nationale eenheid. Op 8 september heeft het Iraakse parlement de nieuwe regering onder leiding van Abadi – bestaande uit zowel sjiieten als soennieten en Koerden – goedgekeurd.²¹

Terwijl men in Bagdad bezig was de Iraakse politiek weer op de rails te krijgen, is IS(IS) – gesteund door andere soennitische gewapende groeperingen – begin juni 2014 wederom een grootschalig offensief begonnen, waarbij zij binnen een aantal dagen een groot gebied en diverse steden heeft veroverd op de Iraakse strijdkrachten, waaronder Mosul, Hawijah en Tikrit. Momenteel zijn grote delen van het westen en van het noordelijk deel van centraal-Irak in handen van de door IS(IS) geleide opstandelingen en levert de Iraakse regering – al dan niet samen met de Koerdische Peshmerga, sjiitische milities, lokale stammen of soennitische *sahwa*-milities – een voortdurend felle strijd om belangrijke infrastructuur, gebieden en steden te behouden of te heroveren op de opstandelingen.²²

Relatie tussen Erbil en Bagdad

Behalve de toegenomen sektarische en politieke spanningen tussen de sjiieten en soennieten in Irak, zijn de politieke spanningen tussen de semi-autonome *Kurdistan Regional Government* (KRG) en Koerdische afgevaardigden in het federale parlement enerzijds en de federale regering in Bagdad anderzijds ook sterk opgelopen.

²⁰ New York Times, *Iraqi Premier to Run for a Third Term*, 4 juli 2014; AP, *Shiite politicians say Iraq's al-Maliki rejected top ally Iran's pressure to step down*, 23 juli 2014.

²¹ Reuters, *Iraq postpones vote for president, delaying power-sharing deal*, 23 juli 2014; BBC, *Iraq's parliament breaks deadlock to elect new speaker*, 15 juli 2014; New York Times, *Iraq Picks New President to Confront Militant Threat*, 24 juli 2014; AP, *Shiite politicians say Iraq's al-Maliki rejected top ally Iran's pressure to step down*, 23 juli 2014; Al Jazeera, *Iraq president asks deputy speaker to be PM*, 11 augustus 2014; Al Jazeera, *Maliki gives up Iraq PM job to rival*, 15 augustus 2014; Reuters, *Iraqi parliament approves new government headed by Haider al-Abadi*, 8 september 2014.

²² United Nations Security Council, *Third report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 2110 (2013)*, S/2014/485, 11 juli 2014; Institute for the Study of War, *Control of terrain in Iraq*, 19 juni 2014. Zie ook hoofdstuk 2 over de veiligheidssituatie.

De KRG is in december 2013 begonnen met het – onafhankelijk van Bagdad – exporteren van olie via Turkije. Als vergeldingsmaatregel heeft toenmalig premier Maliki vervolgens de uitbetaling van het KRG-deel van het overheidsbudget (17%) stopgezet. De KRG heeft echter niet voldoende financiële middelen om zelfstandig voor haar overheidsuitgaven zorg te dragen, waardoor onder meer ambtenarensalarissen in de KAR niet meer konden worden uitbetaald en de KAR in een financiële crisis terecht kwam. Bagdad weigert de betalingen weer te hervatten, waardoor de KRG naar eigen zeggen geen andere keus heeft dan door te gaan met het zelfstandig exporteren van olie. Sinds mei 2014 zijn enkele olietankers met Koerdische olie vertrokken uit de Turkse Ceyhan-haven, waarna de tankers wekenlang over onder meer de Middellandse Zee voeren en duidelijk moeilijkheden hadden de olie te verkopen. De Iraakse regering heeft potentiële olie-afnemers van de KRG gewaarschuwd de 'gesmokkelde' olie niet te kopen. Naar verluidt heeft onder meer een Israëliische afnemer deze waarschuwing naast zich neergelegd.²³

De relatie tussen de Koerden en Bagdad kwam in de verslagperiode verder onder druk te staan doordat de Koerdische Peshmerga-troepen op 12 juni 2014 gebruik maakten van een machtsvacuüm in Ta'mim (Kirkuk). Toen het offensief van de door IS(IS) geleide opstandelingen de provincie Ta'mim naderde, hebben de Iraakse regeringstroepen zich teruggetrokken uit de provincie. Vervolgens hebben de Peshmerga-troepen de stad Kirkuk en de nabijgelegen olievelden ingenomen, evenals andere betwiste gebieden die door de regeringstroepen waren verlaten. De olierijke stad Kirkuk behoort tot de – door Koerden, Arabieren en Turkmenen - betwiste gebieden en is al jarenlang een belangrijke factor in de gespannen verhoudingen tussen Erbil en Bagdad.²⁴

Daarnaast heeft de KRG-president, Massoud Barzani, begin juli 2014 verkondigd binnen enkele maanden een referendum voor onafhankelijkheid te willen houden als Bagdad geen concessies doet richting de Koerden. Barzani heeft reeds het regionale KRG-parlement verzocht een electoraal comité in te stellen en een datum te zoeken voor het referendum.²⁵

Voormalig premier Maliki verwierp het idee van Koerdische onafhankelijkheid direct en verklaarde bovendien dat het Iraakse leger zou terugkeren naar de door de Koerden ingenomen betwiste gebieden. De toenmalige premier verstevigde zijn retoriek door enkele dagen later de Koerden ervan te beschuldigen een thuishaven te bieden voor terroristen. Hierop reageerden de Koerden met een federale regeringsboycot.²⁶

Aan het einde van de verslagperiode is echter een nieuw hoofdstuk aangebroken in de relatie tussen Bagdad en de KRG. Begin augustus 2014 begon IS(IS), hoogstwaarschijnlijk gesteund door andere gewapende groeperingen, een grootschalig offensief tegen de Koerden in een poging gebieden onder Peshmerga controle in handen te krijgen. Nadat de soennitische extremisten de Peshmerga met succes hadden teruggedrongen uit noordelijke delen van de provincie Ninewa, zegde toenmalig premier Maliki luchtsteun voor de Koerden in hun strijd tegen IS(IS) toe. Het gaat hier om de eerste militaire samenwerking tussen Bagdad en de Koerden

²³ Uticensis Risk Services, *Inside Iraqi Politics*, 6 maart 2014; Al Monitor, *Iraqi oil dispute reveals KRG vulnerability*, 28 februari 2014; Today's Zaman, *Second shipment of Kurdish oil angers Baghdad*, 10 juni 2014; The Wall Street Journal, *Kurdish Oil Gambit Hits Troubled Waters*, 21 juli 2014; Vertrouwelijke bron.

²⁴ BBC, *Iraqi Kurds 'fully control Kirkuk' as army flees*, 12 juni 2014; The Guardian, *Kurdish peshmerga seize a chaotic victory in Kirkuk*, 12 juni 2014.

²⁵ BBC, *Iraq Kurdistan independence referendum planned*, 1 juli 2014; New York Times, *Get Ready for Kurdish Independence*, 13 juli 2014.

²⁶ Rudaw, *Maliki Rejects Kurdish Independence Vote*, Territorial Expansion, 2 juli 2014; The Guardian, *Kurds withdraw support, leaving Iraq without a president*, 11 juli 2014.

sinds de opmars van hun gemeenschappelijke vijand IS(IS).²⁷ Hoe de relatie tussen Erbil en Bagdad evolueert onder de nieuwe regering moet nog blijken.

²⁷ The Wall Street Journal, *Iraq Backs Kurdish Fight Against Jihadists*, 4 augustus 2014.

2 Veiligheidssituatie

2.1 Algemeen

De veiligheidssituatie in Centraal- en Zuid Irak is aanzienlijk verslechterd vergeleken met de voorgaande verslagperiode. Er vinden momenteel hevige gevechten plaats tussen de Iraakse regering, de Koerdische Peshmerga en overige regeringsbondgenoten – gesteund door Amerikaanse luchtaanvallen - enerzijds en de door IS(IS) geleide soennitische opstandelingen anderzijds. De gevechten concentreren zich met name in de stedelijke gebieden van de provincies Anbar, Ninewa, Salaheddin, het zuidwesten van Ta'mim, centraal en noordelijk Diyala en het noorden van Babil.²⁸

Het geweld in Centraal- en Zuid-Irak is multidimensionaal en bestaat onder meer uit grondgevechten, gerichte moordaanslagen met lichte vuurwapens, ontvoeringen, bomaanslagen, inclusief zelfmoordaanslagen, en indirect vuur (raketten, mortieren en luchtaanvallen).²⁹

De gevechten – zowel op de grond als middels luchtaanvallen van regeringstroepen - vonden sinds januari 2014 voornamelijk plaats in de provincie Anbar, met name in en rondom Fallujah en Ramadi. Sinds begin juni 2014 hebben de gevechten zich verder verspreid naar de overige bovenstaande provincies. Dit ging samen met de verovering van een aanzienlijk gebied in noord- en centraal-Irak door IS(IS) en aan hen gelieerde groeperingen. De opmars begon in Mosul (Ninewa), waarna de opstandelingen langs de route van de Tigris richting Bagdad probeerden op te rukken. Halverwege juli leken de frontlinies enigszins gestabiliseerd en was er geen sprake meer van significante veranderingen in gebiedscontrole. Begin augustus is IS(IS) echter een nieuw offensief gestart richting de door de Koerdische Peshmerga gecontroleerde betwiste gebieden.³⁰

Daarnaast plegen de door IS(IS) geleide opstandelingen, evenals in voorgaande jaren, aanslagen in vrijwel geheel Centraal- en Zuid-Irak. De aanslagen variëren van gerichte moordaanslagen met kleine wapens tot gecoördineerde zelfmoordaanslagen met als doel zoveel mogelijk burgerslachtoffers te maken. Het geraffineerde en complexe karakter van de aanslagen toont aan dat de door IS(IS) geleide soennitische opstandelingen de middelen hebben om goede organisatie en planningsactiviteiten te investeren in grootschalige aanslagen, die doorgaans tot hoge aantallen slachtoffers leiden. Het merendeel van de aanslagen vindt plaats in Bagdad, gevolgd door de provincies waar momenteel gevochten wordt. In de zuidelijk gelegen - overwegend sjiiitische - provincies is het relatief rustig, maar ook hier vinden aanslagen plaats. In het zuiden is het echter niet altijd duidelijk of de aanslagen door soennitische gewapende groeperingen zijn gepleegd of dat de aanslagen van tribale of criminele aard zijn.³¹

²⁸ Institute for the Study of War, *Control of Terrain in Iraq*, 29 juli 2014; Vertrouwelijke bron.

²⁹ United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June – 5 July 2014*, 18 juli 2014; Vertrouwelijke bronnen.

³⁰ Institute for the Study of War, *Control of Terrain in Iraq*, 29 juli 2014; AFP, *Iraq jihadists seize another town from Kurdish forces*, 3 augustus 2014; The Guardian, *Sunni insurgents 'seize Iraq's biggest dam' in defeat for Kurdish forces*, 4 augustus 2014; Vertrouwelijke bronnen.

³¹ Institute for the Study of War, *Iraq Situation Reports*, diverse rapporten van juni, juli en augustus 2014, vindplaats: <http://iswiraq.blogspot.nl>; Vertrouwelijke bronnen.

IS(IS) en gelieerde soennitische gewapende groeperingen voeren op systematische wijze gerichte aanslagen uit op onder meer leden van de Iraakse veiligheidsorganisaties, overheids personeel, politieke, religieuze en gemeenschapsleiders, werknemers in het onderwijs en de gezondheidszorg.³² De gerichte moordaanslagen zijn niet enkel gericht tegen sjiieten, maar ook tegen gematigde soennieten en soennieten die met of voor de overheid werken.³³

De 'gewone' burgers zijn niet alleen het slachtoffer van geweld, omdat zij toevallig bij het daadwerkelijke doel van de aanslag in de buurt waren, maar zij worden ook geregeld slachtoffer van - door IS(IS) en gelieerde groeperingen gepleegde - aanslagen met als primair doel zoveel mogelijk burgers te doden en te verwonden. Deze aanslagen op burgers vinden onder meer plaats bij markten, restaurants, winkels, cafés, speelplaatsen, scholen en gebedshuizen of andere publieke plaatsen waar veel burgers samenkomen. Doorgaans zijn deze bomaanslagen gericht op de sjiitische bevolking.³⁴

Daarnaast worden bij luchtaanvallen uitgevoerd door de Iraakse strijdkrachten - waarvan pas sinds januari 2014 sprake is - vaak burgers getroffen, alsmede civiele voorzieningen waarvan burgers sterk afhankelijk zijn, zoals ziekenhuizen. Luchtaanvallen worden met name uitgevoerd op gebieden, veelal bevolkte steden of dorpen, die in handen zijn van de soennitische opstandelingen.³⁵ Op 11 september heeft de nieuwe premier Abadi aan de Iraakse luchtmacht het bevel gegeven te stoppen met luchtaanvallen in bevolkte gebieden, ook in steden die onder controle van IS(IS) staan.³⁶

Hoewel diverse sjiitische milities in de voorgaande jaren het geweld hebben afgezworen en de politiek zijn ingegaan, heeft de snelle opmars van IS(IS) en andere soennitische gewapende groeperingen geleid tot hermobilisering van de sjiitische milities om - aan de zijde van de Iraakse regeringstroepen - de strijd aan te gaan met de opstandelingen. De sjiitische milities zouden zich echter ook schuldig maken aan sektarisch gemotiveerde ontvoeringen, moordaanslagen en groepsexecuties van soennieten, met name in en rondom Bagdad, uit wraak voor het geweld dat in Centraal- en Zuid-Irak gepleegd wordt door de soennitische opstandelingen tegen sjiitische burgerdoelen.³⁷

Daarnaast zou de soennitische gemeenschap in Bagdad geregeld het slachtoffer worden van massale arrestaties door leden van Iraakse veiligheidstroepen. Dit gebeurt veelal op grond van het beruchte artikel 4 van de anti-terroriswet, dat de veiligheidsorganisaties vergaande bevoegdheden geeft. Ook zouden sjiitische milities worden ingezet voor het verrichten van arrestaties. Met name soennitische jongemannen die banden hebben met personen in Anbar, of andere delen van Irak die onder controle staan van IS(IS) en gelieerde groeperingen, zouden hiervan het slachtoffer worden. Volgens de autoriteiten zouden er veel 'slapende cellen' van

³² Zie ook hoofdstuk 7 over specifieke groepen.

³³ United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June - 5 July 2014*, 18 juli 2014; Vertrouwelijke bronnen.

³⁴ United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June - 5 July 2014*, 18 juli 2014; Al Akhbar, *ISIS says behind Baghdad bombing that killed 33*, 23 juli 2014.

³⁵ Vertrouwelijke bronnen.

³⁶ Reuters, *Iraq PM says he will protect civilians after U.S.-Iraq air strikes against IS*, 13 september 2014; Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 12-14 september 2014.

³⁷ The Telegraph, *Iraq crisis: sectarian tensions mount in Baghdad as Shia militias prowl Sunni areas*, 18 juni 2014; United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June - 5 July 2014*, 18 juli 2014; Vertrouwelijke bron. Zie ook paragraaf 5.2. over sjiitische milities.

IS(IS) bestaan in (west-)Bagdad³⁸ en de buitenwijken van de stad en zijn de arrestatiegolven nodig om de stad veilig te houden. De soennitische bevolking beschuldigt de Iraakse regering echter van de inzet van sektarisch georiënteerde milities om soennitische wijken schoon te vegen, waarbij veelal op willekeurige basis jongemannen worden gearresteerd.³⁹

De sektarische spanningen zijn in de verslagperiode dan ook hoog opgelopen. Zo nemen ook de sjiitische milities na jaren van verminderde activiteit in toenemende mate wraak in reactie op het door soennieten gepleegde geweld jegens de sjiitische bevolking. Sektarisch gemotiveerd geweld vond in geheel Centraal- en Zuid-Irak plaats, zowel gepleegd door soennitische groeperingen, als door sjiitische milities. Ook in het relatief rustige, overwegend sjiitische zuiden van Irak liepen sektarische spanningen op, wat is uitgemond in bedreigingen en geweld jegens de soennitische minderheid aldaar. Bovendien vindt er vanwege nieuwe ontheemdingsstromen ten gevolge van het conflict in toenemende mate homogenisering van gebieden plaats, waardoor de sektarische kloof enkel groter wordt. Ook de Iraakse regering draagt hieraan bij door bijvoorbeeld de evacuatie van sjiieten uit conflictgebieden naar steden als Najaf en Karbala te faciliteren.⁴⁰

Niet alleen de soennitische en sjiitische bevolkingsgroepen zijn het slachtoffer van verder toegenomen sektarische spanningen en het hiermee samenhangende geweld. Ook religieuze en etnische minderheden zijn in de verslagperiode in toenemende mate het slachtoffer geworden van bedreigingen en geweld vanwege hun religie of etniciteit. Geweld jegens de minderheden in Irak wordt met name gepleegd door soennitische gewapende groeperingen geleid door IS(IS). Echter, volgens een bron zou de vijandigheid jegens minderheden ook nog steeds aanwezig zijn bij sjiitische milities. Zo zou volgens dezelfde bron een groep jonge christelijke mannen uit Bagdad gevangen zijn genomen door de sjiitische militie Asaib Ahl al-Haq.⁴¹

Het aantal geweldsincidenten is sterk gestegen vergeleken met voorgaande verslagperiodes. Deze stijging heeft met name te maken met het gewapende conflict, waarvan in voorgaande verslagperiodes nog geen sprake was. Bovendien is het aantal incidenten met indirect vuur sterk gestegen; in de voorgaande verslagperiode vielen doorgaans minder dan tien doden per week ten gevolge van indirect vuur, maar dat aantal is in de verslagperiode gestegen naar enkele tientallen per week. Ook het aantal ontvoeringen en (massa)executies is sterk gestegen. Het aantal bomaanslagen is in de verslagperiode enigszins afgenomen. Tot juni 2014 werden er doorgaans tussen de 50 en 100 bomaanslagen per week gepleegd; sinds de val van Mosul begin juni is dit aantal gedaald naar tussen de 20 en 50 per week, inclusief enkele zelfmoordaanslagen.⁴²

De burgerbevolking in Centraal- en Zuid-Irak wordt zwaar getroffen door het in de verslagperiode sterk opgelaaide geweld. Het aantal burgerslachtoffers is dan ook gestegen in vergelijking met de vorige verslagperiode, waarin ook al een stijging

³⁸ Wat de sektarische verdeling van Bagdad betreft is in de loop van de jaren langzaam een klein, soennitisch west-Bagdad ontstaan en een groter, sjiitisch oost-Bagdad (Vertrouwelijke bron).

³⁹ The Telegraph, *Iraq detains Sunnis in Baghdad to pre-empt activation of Islamic State 'sleeper cells'*, 4 juli 2014; New York Times, *As Sunnis Die in Iraq, a Cycle Is Restarting*, 17 juni 2014.

⁴⁰ IOM, *Iraq - IOM Governorate Profile: Basrah*, april 2014; Institute for the Study of War, *Rise in Targeting of Iraqi Sunni Tribal Leaders in Southern Iraq: Iraq Update #40*, 27 november 2013; Vertrouwelijke bron.

⁴¹ UN Iraq, *Iraq: Emergency Situation Report No. 1*, 26 juni 2014; Al Jazeera, *Minorities flee Islamic State-ruled Mosul*, 24 juli 2014; AFP, *Christians flee jihadist ultimatum in Iraq's Mosul*, 19 juli 2014; Human Rights Watch, *Iraq: ISIS Abducting, Killing, Expelling Minorities*, 19 juli 2014; Vertrouwelijke bron.

⁴² Vertrouwelijke bron.

van het aantal burgerdoden en –gewonden werd geconstateerd, met name sinds het Hawija incident van april 2013.⁴³

Van januari tot en met augustus 2014 vielen er - volgens de officiële cijfers van de Verenigde Naties (VN) – 6.861 burgerdoden. Dit is een stijging vergeleken met dezelfde periode in 2013 toen er volgens de VN 4.853 burgerdoden vielen. Het aantal burgergewonden van januari tot en met augustus 2013 was volgens de officiële cijfers van de VN echter hoger vergeleken met dezelfde periode in 2014, namelijk 11.844 in 2013 en 10.693 in 2014. Bij deze cijfers dient echter een kanttekening geplaatst te worden: bij de officiële VN-cijfers voor 2014 zijn de burgerdoden en –gewonden in de provincie Anbar niet inbegrepen, omdat de VN niet voldoende informatie uit dit gebied kon krijgen om de cijfers en incidenten te verifiëren. Dit betekent dat de werkelijke aantallen hoger liggen. Op basis van informatie die de VN van de autoriteiten in Anbar heeft gekregen zouden er van januari tot en met augustus 2014 in totaal 1.632 burgerdoden en 5.556 burgergewonden in de provincie Anbar zijn gevallen. Alle cijfers samen genomen is er in 2014 een sterke stijging waar te nemen van het aantal burgerdoden en -gewonden vergeleken met het voorgaande jaar.⁴⁴

Van januari tot en met mei 2014 waren de aantallen burgerslachtoffers vergelijkbaar met de vorige verslagperiode, gezien vanaf april 2013. De aantallen variëren van 484 burgerdoden in maart 2014 tot 618 in januari 2014 (exclusief de provincie Anbar). Sinds juni 2014 is het aantal burgerslachtoffers echter sterk toegenomen tot 1.531 doden en 1.763 gewonden in de maand juni, 1.186 doden en 1.978 gewonden in de maand juli en 1.265 doden en 1.198 gewonden in de maand augustus; exclusief de provincie Anbar, wat betekent dat de werkelijke aantallen nog hoger liggen. Voor zover bekend vielen de meeste burgerdoden en –gewonden in de verslagperiode in de provincie Bagdad. Daarnaast vielen relatief veel burgerslachtoffers in de provincies Anbar, Ninewa, Salaheddin, Ta'mim, Diyala en Babil.^{45 46}

⁴³ Zie het algemeen ambtsbericht Irak van december 2013.

⁴⁴ Website United Nations Iraq, *UN Casualty Figures*, vindplaats: <http://uniraq.org>, geraadpleegd 15 september 2014.

⁴⁵ Website United Nations Iraq, *UN Casualty Figures*, vindplaats: <http://uniraq.org>, geraadpleegd 15 september 2014.

⁴⁶ Volgens cijfers van de Iraakse Centrale Organisatie voor Statistiek en Informatie Technologie, gebaseerd op in 2009 verkregen informatie, is het aantal inwoners per genoemde provincie: Bagdad, 7,06 miljoen; Ninewa, 3,27 miljoen; Babil, 1,82 miljoen; Anbar, 1,56 miljoen; Diyala, 1,44 miljoen; Salaheddin, 1,41 miljoen; Ta'mim, 1,40 miljoen. (Website City Population, *Iraq*, vindplaats: <http://www.citypopulation.de/Iraq.html>, geraadpleegd 15 september 2014.) Deze cijfers zijn echter verouderd en reflecteren niet de recente ontwikkelingen, zoals de binnenlandse ontheemdingsstromen.

Doden/gewonden Burgerbevolking⁴⁷	<i>Bagdad (provincie)</i>	<i>Salaheddin</i>	<i>Ninewa</i>	<i>Ta'mim</i>	<i>Babil</i>	<i>Diyala</i>	<i>Anbar⁴⁸</i>
<i>Augustus 2014</i>	246/611	105/103	625/70	95/248	-	140/94	268/796
<i>Juli 2014</i>	415/620	305/289	209/270	68/127	77/72	71/66	198/611
<i>Juni 2014</i>	375/715	365/323	470/327	58/83	92/99	158/134	244/588
<i>Mei 2014</i>	315/617	94/146	113/248	22/60	-	38/28	195/499
<i>April 2014</i>	252/581	63/133	119/219	42/73	-	71/163	135/525
<i>Maart 2014</i>	180/477	95/205	67/83	-	63/175	48/64	156/741
<i>Februari 2014</i>	239/551	121/235	94/133	-	53/131	39/96	298/1198
<i>Januari 2014</i>	297/585	105/169	81/82	21/101	-	89/90	138/598

2.2 Bagdad

2.2.1 Bagdad (stad)

In Bagdad vinden, evenals in voorgaande verslagperiodes, geregeld bomaanslagen plaats, gepleegd door soennitische extremisten. Aanslagen vinden met name plaats in sjiitische wijken en op plaatsen waar veel burgers samenkomen, zoals winkelcentra, markten en moskeeën. Onder meer de sjiitische wijken Sadr City en Amin, waar sjiitische milities hun basis hebben, zijn geregeld doelwit van aanslagen, voornamelijk om de – toch al opgelaaide – sektarische spanningen nog verder op te stoken. In de verslagperiode vonden er ook morteraanvallen plaats op sjiitische wijken in Bagdad, wat een nieuwe ontwikkeling is vergeleken met de vorige verslagperiode. Ook overheidsgebouwen zijn geregeld doelwit van aanslagen, gepleegd door soennitische gewapende groeperingen.⁴⁹

De sektarische spanningen, en het hiermee samenhangende sektarische geweld, zijn in de verslagperiode sterk toegenomen. Vrijwel dagelijks vinden er meerdere ontvoeringen en executies plaats van voornamelijk soennitische mannen. Deze vorm van geweld wordt toegeschreven aan de sjiitische milities en zou sinds juli 2014 sterk zijn toegenomen in Bagdad. Het aantal executies in en rondom de hoofdstad zou onder meer toenemen na een groot veiligheidsincident.⁵⁰

De sjiitische milities zouden in de verslagperiode veel macht hebben gekregen in Bagdad. De veiligheid van de stad zou zelfs in grote mate afhankelijk zijn van de sjiitische milities. Het zou erop lijken dat de Iraakse regeringstroepen zich concentreren op beveiliging van het centrum van Bagdad, terwijl de sjiitische milities de buitenwijken van Bagdad voor hun rekening nemen. Bovendien zouden de sjiitische milities in Bagdad over een grote mate van autonomie beschikken. Volgens berichten zou voormalig premier Maliki zelfs de verantwoordelijkheid van het

⁴⁷ Website United Nations Iraq, *UN Casualty Figures*, vindplaats: <http://uniraq.org>, geraadpleegd 15 september 2014. In de VN-updates werden voor de provincies Babil en Ta'mim niet iedere maand de cijfers gegeven; dit betekent echter niet dat in de desbetreffende maand geen burgerdoden en –gewonden zijn gevallen in de desbetreffende provincie.

⁴⁸ De burgerdoden en –gewonden in de provincie Anbar konden in de verslagperiode niet worden geverifieerd door de VN. De cijfers voor Anbar zijn afkomstig van de Iraakse autoriteiten, te weten het Directoraat voor Gezondheidszaken van de provincie Anbar. Deze cijfers worden niet meegenomen in de maandelijkse cijfers van de VN ten aanzien van het totale aantal burgerdoden en –gewonden in Irak.

⁴⁹ Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 1 augustus 2014; Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 30 juli 2014; Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 28 juli 2014; Vertrouwelijke bronnen.

⁵⁰ Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 30 juli 2014; Vertrouwelijke bronnen. Zie ook paragraaf 5.2. over sjiitische milities.

arresteren en detineren van terrorismeverdachten aan de sjiitische militie Asaib Ahl al-Haq (AAH) hebben gegeven. De verschillende sjiitische milities hebben echter geen gemeenschappelijke agenda of enige vorm van gecentraliseerde bevelvoering, waardoor de milities zeer onvoorspelbaar zijn.⁵¹

2.2.2 Bagdad (provincie)

De provincie Bagdad telde in de verslagperiode – voor zover bekend – het hoogste aantal burgerdoden – en gewonden.⁵² Het geweld vindt niet enkel in de hoofdstad plaats, maar ook in de zogenaamde *Baghdad belt* (de ring rondom Bagdad) waar soennitische opstandelingen – langdurig – actief zijn. De aanwezigheid van de door IS(IS) geleide opstandelingen in de nabijheid van Bagdad – met name ten noorden, westen en zuiden – is een grote bedreiging voor de stad.⁵³

In het overwegend soennitische zuiden van de provincie Bagdad – grenzend aan het onrustige noorden van de provincie Babil – hebben de door IS(IS) geleide soennitische opstandelingen een stevige aanwezigheid. De regeringstroepen voeren hier regelmatig operaties uit om de opstandelingen te verdrijven. Zo zouden zich volgens de Iraakse regering slapende cellen van IS(IS) bevinden in de stad Yousifiya. Hoewel het Iraakse leger in dit gebied wordt versterkt door sjiitische vrijwilligers, slaagt het regeringsleger er niet in om de opstandelingen te verdrijven. Herovering van dit deel van de zogenaamde *Baghdad belt* is echter van groot belang voor de regeringstroepen om te voorkomen dat de opstandelingen de stad Bagdad kunnen omsingelen en daarnaast belangrijke routes naar het sjiitische zuiden van Irak in handen krijgen. Behalve aanslagen op leden van de Iraakse veiligheidsorganisatie plegen de opstandelingen in dit gebied tevens aanslagen op burgers, onder meer in de stad Yousifiya.⁵⁴

Iraakse veiligheidstroepen worden – behalve in het zuiden – ook in het westen en noorden van de *Baghdad belt* aangevallen door opstandelingen. In het westen zijn de aanvallen in toenemende mate gericht op patrouillerende Iraakse politie. In het overwegend soennitische Taji, ten noorden van Bagdad, werd bovendien eind juli 2014 een konvooi van – van terrorisme verdachte – gevangenen aangevallen waarbij 52 gevangenen en acht soldaten om het leven kwamen. Hoe de gevangenen precies om het leven zijn gekomen is niet duidelijk; er zijn berichten dat de gevangenen door de Iraakse strijdkrachten zijn gedood.⁵⁵

In de ring om Bagdad worden, evenals in de stad zelf, regelmatig lichamen gevonden van (soennitische) personen die standrechtelijk zijn geëxecuteerd. Deze vorm van geweld wordt doorgaans toegeschreven aan sjiitische milities.⁵⁶

⁵¹ Vertrouwelijke bronnen. Zie ook paragraaf 5.2. over sjiitische milities.

⁵² De provincie Anbar niet meegerekend, omdat er vanwege het conflict geen verifieerbare cijfers beschikbaar zijn.

⁵³ Website United Nations Iraq, *UN Casualty Figures*, vindplaats: <http://uniraq.org>, geraadpleegd 15 september 2014; Reuters, *Tunneling through triangle of death, Islamic State aims at Baghdad from south*, 4 augustus 2014; Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 3 augustus 2014; Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 1 augustus 2014; Vertrouwelijke bron.

⁵⁴ Reuters, *Tunneling through triangle of death, Islamic State aims at Baghdad from south*, 4 augustus 2014; Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 3 augustus 2014; Vertrouwelijke bron.

⁵⁵ Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 3 augustus 2014; Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 30 juli 2014; The Guardian, *Deadly battle over Iraq prisoner convoy*, 24 juli 2014; Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 3 augustus 2014; Vertrouwelijke bron.

⁵⁶ Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 26 juli 2014; Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 30 juli 2014; Vertrouwelijke bronnen. Zie ook paragraaf 5.2. over sjiitische milities.

2.3

Anbar

De opmars van IS(IS) in Irak begon eind december 2013 in de overwegend soennitische provincie Anbar. Vanaf 30 december 2013 tot in de eerste twee weken van januari 2014 slaagde IS(IS) – tezamen met aan IS(IS) gelieerde gewapende groeperingen – er onder meer in om:

- Ramadi (de hoofdstad van Anbar) te omcirkelen;
- enkele gebieden nabij Ramadi aan te vallen, waaronder Sawfiya, Albu Obeid, Albu Bali en Albu Farraj;
- delen van Fallujah in handen te krijgen;
- gedeeltelijke controle over de hoofdweg naar Bagdad te verwerven;
- verder op te rukken tot aan Abu Ghraib, dat in het oosten van de provincie Anbar op slechts enkele kilometers van de hoofdstad Bagdad ligt.⁵⁷

IS(IS) is begin januari 2014 zonder veel weerstand de stad Fallujah binnengetrokken waar de extremistische groepering diverse regeringsgebouwen bezette. Gewapende soennitische opstandelingen hebben vervolgens met IS(IS) onderhandeld over een vreedzame terugtrekking van IS(IS) uit de gebieden in Fallujah die zij had ingenomen. Hierop herpositioneerde IS(IS) zich rondom Fallujah naar Nuaimiya zuidwaarts, naar Amiriyat al-Fallujah ten zuidoosten en naar Saqlawiya ten noordoosten van de stad. De binnenstad van Fallujah bleef onder controle van verschillende soennitische groeperingen, de zogenaamde *Military Council of Tribal Revolutionaries in Fallujah (al-Majlis al-Askari li-Thuwwar al-Asha'ir fi-Fallujah)*, waarvan IS(IS) geen deel uitmaakt.⁵⁸

Na de initiële opmars van IS(IS), begin 2014, hadden de door IS(IS) geleide soennitische opstandelingen onder meer Fallujah in handen en delen van de provinciehoofdstad Ramadi. In april 2014 hebben IS(IS) en aan hen gelieerde groeperingen hun activiteiten verspreid naar andere gebieden in de provincie Anbar. Hierbij gebruikten zij onder meer water als wapen. Met behulp van een reeds in februari 2014 door IS(IS) veroverde dam in Nuaimiya – die de waterverdeling van de Eufraat-rivier reguleert – slaagden zij erin om op strategische wijze bepaalde gebieden onder water zetten en op deze manier Iraakse strijdkrachten op afstand te houden. Door begin april enkele poorten van de dam te sluiten kwamen grote hoeveelheden water vrij en werden grote gebieden in Anbar onder water gezet, waaronder met name het Abu Ghraib district (grenzend aan de provincie Bagdad) te lijden had. De overstromingen hebben veel infrastructuur, woningen en bezittingen vernield, waardoor veel burgers werden ontheemd. Daarnaast werd op deze wijze de watertoevoer naar het sjiitische zuiden van Irak afgesloten.⁵⁹

De soennitische opstandelingen hebben ook in Abu Ghraib voet aan de grond gekregen. Bewijs hiervoor zijn met name de militaire parades die IS(IS) door de straten van de stad organiseerde in de verslagperiode. Uit angst voor een aanval van soennitische gewapende groeperingen om de gevangenen te bevrijden heeft de Iraakse regering de 2.400 - voornamelijk van terrorisme verdachte - gevangenen

⁵⁷ United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June – 5 July 2014*, 18 juli 2014.

⁵⁸ United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June – 5 July 2014*, 18 juli 2014; Carnegie Endowment for International Peace: Sada, *ISIS and the Anbar Crisis*, 12 juni 2014; Vertrouwelijke bron. Zie ook paragraaf 4.1. over dagelijks bestuur.

⁵⁹ United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June – 5 July 2014*, 18 juli 2014; Al-Akhbar, *ISIS captures Iraqi dam, floods areas*, 11 april 2014; UN Iraq, *Situation Report Anbar Humanitarian Crisis #22*, 1 mei 2014.

van de Abu Ghraib gevangenis verplaatst naar andere detentiefaciliteiten in het land.⁶⁰

Begin 2014 hebben de dominante stammen in Hit en Haditha hun *sahwa*-milities gereorganiseerd om samen met de regeringstroepen IS(IS) te kunnen bestrijden. Deze samenwerking heeft ervoor gezorgd dat IS(IS) en overige gewapende groeperingen hier geen voet aan de grond hebben kunnen krijgen, ondanks herhaalde aanvallen. De Iraakse veiligheidsdiensten worden in deze steden onder meer gesteund door strijders van de Al-Jughaifi en de Albu Nimr stammen.⁶¹

Aan het einde van de verslagperiode werd er in Anbar nog altijd hevig gevochten tussen de Iraakse veiligheidstroepen en de door IS(IS) geleide soennitische opstandelingen - met name in Ramadi (dat gedeeltelijk in handen is van soennitische opstandelingen) en rondom Fallujah (dat volledig onder controle van soennitische groeperingen staat) - zonder substantiële gebiedsveranderingen. De regeringstroepen voeren hierbij regelmatig luchtaanvallen uit - onder meer op Fallujah, Garma en Saqlawiya - waarbij burgerdoelen worden geraakt, zoals huizen en winkels, en burgerdoden en -gewonden vallen. In het Iraaks-Syrische grensgebied van westelijk Anbar worden ook regelmatig luchtaanvallen uitgevoerd op posities van soennitische opstandelingen, naar verluidt door onder meer Syrische regeringstroepen. Ook blijven de soennitische opstandelingen druk uitoefenen op de steden Hit en Haditha. Met name Haditha is een stad van strategisch belang vanwege een grote dam en een elektriciteitsinstallatie.⁶²

Daarnaast plegen de door IS(IS) geleide opstandelingen bomaanslagen in de provincie Anbar, ook in plaatsen die reeds onder hun controle staan. Ook zijn de opstandelingen begonnen met het ontvoeren van commerciële chauffeurs in de omgeving van Rutba, op een belangrijke route tussen Syrië en Bagdad. De chauffeurs worden bovendien gedwongen 'belasting' te betalen over de goederen die zij transporteren, wat een belangrijke bron van inkomsten vormt voor IS(IS). Volgens een bron zouden dit indicaties kunnen zijn dat de soennitische extremisten hun 'gangbare' onderdrukkingsmethodes beginnen in te zetten om controle over de bevolking te krijgen.⁶³

Eind juni 2014 zouden stammen uit zuidelijk Irak strijders naar het zuiden van Anbar - onder meer naar het district Nukhaib - hebben gestuurd om, in samenwerking met het Iraakse leger, een eventuele opmars van gewapende soennitische opstandelingen vanuit het zuiden van Anbar, door de woestijn, richting de overwegend sjiiitische provincies van Irak te voorkomen.⁶⁴

De soennitische opstandelingen in Anbar zouden momenteel drie hoofddoelen hebben: de controle over Fallujah behouden; volledige controle over Ramadi verwerven; de strategisch belangrijke stad Haditha innemen. Voor de opstandelingen zijn dit cruciale steden - diep in hun controlegebied - die zij nodig hebben om hun invloed in de provincie te behouden.⁶⁵

⁶⁰ New York Times, *Iraq Shuts Down the Abu Ghraib Prison, Citing Security Concerns*, 15 april 2014; Institute for the Study of War, *Warning Intelligence Update: ISIS Besieged areas near Baghdad on eve of Elections*, 25 april 2014.

⁶¹ United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June - 5 July 2014*, 18 juli 2014; Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 3 augustus 2014; Vertrouwelijke bron.

⁶² Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 30 juli 2014; Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 1 augustus 2014; Vertrouwelijke bronnen.

⁶³ Vertrouwelijke bronnen.

⁶⁴ Shafaq News, *Volunteers of "national crowd" deployed in Nukhaib*, 27 juni 2014.

⁶⁵ Vertrouwelijke bron.

2.4 Ninewa

In en rondom Mosul, de hoofdstad van de overwegend soennitische provincie Ninewa, heeft IS(IS) de afgelopen jaren in toenemende mate controle en steun verworven. In 2013 hadden IS(IS)-leden volgens berichten reeds gehele wijken onder hun controle staan. De meeste leden van de overwegend sjiitische Iraakse veiligheidsorganisaties die niet uit de omgeving van Mosul kwamen zouden toen al de stad hebben verlaten. Met name 's nachts zou IS(IS) in Mosul vrij spel hebben gehad.⁶⁶

Sinds augustus 2013 kwam bovendien een toenemend aantal berichten uit Mosul over bedreigingen, afpersingspraktijken en aanslagen op met name journalisten, winkeleigenaren, ambtenaren, veiligheidspersoneel, leden van *sahwa*-milities, stammenleiders, geestelijken en professoren. Deze activiteiten hadden een strategisch doel, namelijk de bevolking van Mosul angst inboezemen en tegelijkertijd het vertrouwen van de bevolking in de Iraakse veiligheidsorganisaties ondermijnen.⁶⁷

IS(IS) – gesteund door gelieerde soennitische gewapende groeperingen – heeft hierdoor relatief snel (binnen vier dagen) en zonder veel weerstand de stad Mosul kunnen innemen op 10 juni 2014. Het Iraakse leger is zonder enige strijd te leveren de stad uit gevlucht, uit angst voor de oprukkende opstandelingen, waarbij zij hun wapens en voertuigen hebben achtergelaten en deze in handen kwamen van de soennitische opstandelingen. De inname van Mosul door IS(IS) heeft grote ontheemdingsstromen op gang gebracht van zowel mensen die IS(IS) ontvluchtten als mensen die represailles van de Iraakse regeringstroepen vreesden.⁶⁸

Sindsdien opereert IS(IS) als de bestuurlijke, judiciële en veiligheidsautoriteit van de stad Mosul, waarbij de groepering haar inwoners een strikte versie van de *sharia*-wetgeving oplegt. Volgens deze strikte leer dient alles en iedereen die hiervan afwijkt vernietigd of vermoord te worden. Vanuit deze overtuiging heeft IS(IS) onder meer diverse religieuze heiligdommen vernield en religieuze minderheden verdreven uit Mosul en de rest van Ninewa. Sommige inwoners van Mosul geven aan liever onder *sharia*-wetgeving en IS(IS)-bestuur te leven, dan onder controle van het Iraakse leger dat een sektarische agenda zou hebben. Bovendien is IS(IS) begonnen met het leveren van reguliere overheidsdiensten, zoals water, elektriciteit en sociale zekerheidsvoorzieningen.⁶⁹

Eind juli 2014 verkondigde de soennitische gouverneur van Ninewa, Atheel al-Nujaifi, dat men in Mosul bezig zou zijn met de oprichting van lokale militia's om de strijd aan te gaan met de soennitische extremisten. De reden hiervoor zou de toenemende onvrede zijn over de ideologie en het beleid dat IS(IS) de bevolking in Mosul oplegt. De militia's zouden onder meer wraak willen nemen op de vernietiging door IS(IS) van religieuze heiligdommen en de verdrijving van minderheden. Indien er inderdaad militia's worden opgericht, zou dat betekenen dat de zogenaamde

⁶⁶ New York Times, *As Violence Rises, Journalists in Iraq Face Renewed Risks*, 24 december 2013; New York Times, *U.S. Sends Arms to Aid Iraq Fight With Extremists*, 25 december 2013; Institute for the Study of War, *Life under ISIS in Mosul*, 29 juli 2014.

⁶⁷ New York Times, *As Violence Rises, Journalists in Iraq Face Renewed Risks*, 24 december 2013; New York Times, *U.S. Sends Arms to Aid Iraq Fight With Extremists*, 25 december 2013; Institute for the Study of War, *Life under ISIS in Mosul*, 29 juli 2014.

⁶⁸ The Guardian, *ISIS insurgents seize control of Iraqi city of Mosul*, 10 juni 2014; Institute for the Study of War, *Life under ISIS in Mosul*, 29 juli 2014. Zie ook hoofdstuk 8 over binnenlandse ontheemding.

⁶⁹ The Guardian, *ISIS insurgents seize control of Iraqi city of Mosul*, 10 juni 2014; Institute for the Study of War, *Life under ISIS in Mosul*, 29 juli 2014; Al Arabiya, *ISIS destroys Prophet Sheth shrine in Mosul*, 26 juli 2014. Zie ook hoofdstuk 4 over bestuurlijke ontwikkelingen.

'honeymoon-periode'⁷⁰ tussen de lokale bevolking en de soennitische opstandelingen die de stad momenteel besturen ten einde is. Enkele lokale stamleden hebben echter aangegeven niet de strijd te willen aangaan met IS(IS), omdat zij daar nog niet klaar voor zijn en omdat het bovendien de positie van de Iraakse regering zou versterken.⁷¹

Met name de minderheden hebben onder het extremistische beleid van IS(IS) te lijden.⁷² Zo zijn eind juli 2014 honderden christelijke families Mosul ontvlucht, nadat zij van IS(IS) een ultimatum hadden gekregen. De christenen konden kiezen tussen bekeren, een belasting betalen, de stad verlaten of geëxecuteerd worden. Bovendien zouden IS(IS)-leden de huizen van christenen in Mosul markeren met de Arabische letter 'nun', waarmee 'Nazarene' (christen) bedoeld wordt. De reden hiervoor zou identificatie van woningen zijn die geplunderd kunnen worden of waarvan de inwoners mogen worden verjaagd of vermoord. Om dezelfde reden werden tevens huizen van Turkmene en shabaken gemarkeerd met de letter 'R', waarmee 'Rafideh' (afvallige) wordt bedoeld. De religieuze en etnische minderheden zijn hierop in grote getalen de stad ontvlucht uit angst voor vervolging door IS(IS) en gelieerde groeperingen.⁷³

De stad Tal Afar, waar voornamelijk leden van de Turkmeense minderheid⁷⁴ wonen, is op 16 juni 2014 in handen gevallen van IS(IS) en gelieerde groeperingen. Dit gebeurde na een felle strijd tussen de soennitische opstandelingen en Iraakse veiligheidstroepen, die door Turkmeense militiestrijders werden gesteund. Een week later werden ook de Turkmeense dorpen Guba en Shireekhan, grenzend aan Mosul, veroverd door de soennitische extremisten. IS(IS) zou onder meer tientallen mannelijke, sjiitische Turkmene hebben ontvoerd, nadat zij werden gescheiden van de soennieten. Enkele gevangenen zouden later zijn vrijgelaten, omdat het toch soennieten bleken te zijn. Daarnaast zouden IS(IS)-leden van deur tot deur zijn gegaan om sjiitische Turkmeense mannen te zoeken en bovendien de huizen van hun slachtoffers te plunderen. Ook heeft IS(IS) in deze gebieden de sjiitische moskeeën vernield en de sjiitische inwoners verjaagd, waardoor een ontheemdingsstroom van tienduizenden mensen op gang werd gebracht.⁷⁵

Sinds de inname van grote delen van Ninewa door de soennitische opstandelingen vonden er in het noorden van Ninewa en rondom Sinjar – langs de lijn van Koerdische gebiedscontrole - zo nu en dan schermutselingen en raketbeschietingen tussen de door IS(IS) geleide opstandelingen en de Koerdische Peshmerga-troepen plaats. Tot een groot offensief van de opstandelingen om daadwerkelijk gebieden onder *de facto* Koerdische controle in te nemen kwam het echter pas begin augustus 2014, toen de opstandelingen erin slaagden aan Syrië grenzende districten ten westen van Mosul in te nemen, evenals gebieden ten oosten van Mosul in de richting

⁷⁰ Hiermee wordt de periode bedoeld, waarin de lokale bevolking van Mosul nog blij is met de overname van hun woongebied door de soennitische opstandelingen, omdat zij het zien als een bevrijding van de – in hun ogen – sjiitische bezetter.

⁷¹ Asharq al-Awsat, *Mosul inhabitants forming anti-ISIS groups: governor*, 29 juli 2014; Vertrouwelijke bron.

⁷² Zie ook hoofdstuk 7 over specifieke groepen, waaronder religieuze en etnische minderheden.

⁷³ UN Iraq, *Iraq: Emergency Situation Report No. 1*, 26 juni 2014; Al Jazeera, *Minorities flee Islamic State-ruled Mosul*, 24 juli 2014; AFP, *Christians flee jihadist ultimatum in Iraq's Mosul*, 19 juli 2014; Human Rights Watch, *Iraq: ISIS Abducting, Killing, Expelling Minorities*, 19 juli 2014; Institute for the Study of War, *Life under ISIS in Mosul*, 29 juli 2014; Vertrouwelijke bron. Zie ook hoofdstuk 7 over specifieke groepen.

⁷⁴ In Tal Afar is 75% van de Turkmene soennitisch en 25% sjiitisch. (Vertrouwelijke bron.)

⁷⁵ UN Iraq, *Iraq: Emergency Situation Report No. 1*, 26 juni 2014; United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June – 5 July 2014*, 18 juli 2014; AFP, *Small town overflows with north Iraq displaced*, 11 juli 2014; UN OCHA, *Iraq IDP Crisis Situation Report No. 3 (12-18 July 2014)*, 18 juli 2014; Reuters, *Advancing Iraq rebels seize northwest town in heavy battle*, 15 juni 2014; Shafaq News, *Turkmen injured and Sunni Endowment building bombed in Tal Afar*, 13 juli 2014; Human Rights Watch, *Iraq: ISIS Kidnaps Shia Turkmen, Destroys Shrines*, 28 juni 2014; Human Rights Watch, *Iraq: ISIS Abducting, Killing, Expelling Minorities*, 19 juli 2014.

van de hoofdstad van de KAR (Erbil). Met name de religieuze minderheden die deze gebieden bewoonden zijn het slachtoffer geworden van dit offensief.⁷⁶

Op 3 augustus 2014 is IS(IS) erin geslaagd om Sinjar, waar het merendeel van de inwoners tot de religieuze yezidi-minderheid behoort, te veroveren op de Koerdische Peshmerga. Naast de vele ontheemde Turkmene die naar Sinjar waren gevlucht nadat IS(IS) Tal Afar had ingenomen, is ook de yezidi bevolking van Sinjar op de vlucht geslagen. Naar schatting 200.000 personen zijn de stad ontvlucht. Het merendeel naar de KAR, maar enkele tienduizenden ontheemden zijn naar de nabijgelegen Sinjar berg gevlucht, waar zij worden omsingeld door IS(IS) en geen kant op kunnen. Onder meer tientallen kinderen zijn in de bergen omgekomen door uitdroging. Volgens ooggetuigenverslagen in de media zouden in Sinjar achtergebleven yezidi's door IS(IS) - die de minderheid beschouwt als duivelsaanhangers - zijn gedood.⁷⁷

Op 7 augustus 2014 heeft IS(IS) bovendien gebieden veroverd in de zogenaamde Ninewa-vlakte (*Ninewa Plain*); een gebied dat reeds voor de opmars van IS(IS) in Irak onder Koerdische bescherming stond en waar voornamelijk christenen wonen, maar ook yezidi's, shabaken, Turkmene en enkele Arabische minderheden. Onder meer de stad Hamdaniya/Qaraqosh, waar ongeveer 50.000 christenen woonden, is door IS(IS) ingenomen, nadat zij de Peshmerga wisten te verdrijven. Ook de steden Bartella, Karamlesh, Bashika en Tilkif zouden tot de door IS(IS) veroverde gebieden van de Ninewa-vlakte behoren. Ook om Gwer en Makhmour werd begin augustus gevochten tussen IS(IS) en de Koerdische Peshmerga. Sommige delen van beide steden zouden tijdelijk zijn ingenomen door IS(IS), maar op 10 augustus had de Peshmerga weer de volledige controle over Gwer en Makhmour. De opmars van IS(IS) in de Ninewa-vlakte heeft grote aantallen minderheden op de vlucht doen slaan richting de KAR.⁷⁸

De Iraaks-Syrische grensplaats Rabia stond sinds eind juni 2014 onder controle van de Koerdische Peshmerga. Begin augustus – na de inname van de districten Sinjar en Tal Afar door IS(IS) – was in de Iraakse grensplaats echter verhoogde activiteit van IS(IS) merkbaar, waardoor de status van Rabia betwist lijkt.⁷⁹

Op 8 augustus nam IS(IS) de Mosul-dam kortstondig in. De Mosul-dam is de belangrijkste dam van de Tigris-rivier en heeft de capaciteit om verwoestende overstromingen te veroorzaken die zelfs - 500 kilometer verder – Bagdad kunnen bereiken. Enkel de verwaarlozing ervan zou de dam al ineen kunnen laten storten. Rond 18 augustus werd de Mosul-dam heroverd door de Iraakse strijdkrachten met ondersteuning van Amerikaanse luchtaanvallen.⁸⁰

In het Iraaks-Syrische grensgebied van westelijk Ninewa voert het Iraakse leger regelmatig luchtaanvallen uit op posities van soennitische opstandelingen. Daarnaast worden er luchtaanvallen uitgevoerd op belangrijke door opstandelingen

⁷⁶ AFP, *Iraq jihadists seize another town from Kurdish forces*, 3 augustus 2014; Institute for the Study of War, *Control of Terrain in Iraq*, 4 augustus 2014; Vertrouwelijke bronnen.

⁷⁷ AFP, *Iraq jihadists seize another town from Kurdish forces*, 3 augustus 2014; Institute for the Study of War, *Control of Terrain in Iraq*, 4 augustus 2014; Human Rights Watch, *Iraq: ISIS Abducting, Killing, Expelling Minorities*, 19 juli 2014; The Independent, *Isis fighters trap thousands of Iraqis up a mountain – and they're dying of thirst*, 6 augustus 2014; Vertrouwelijke bronnen.

⁷⁸ Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 7 augustus 2014; Institute for the Study of War, *Control of Terrain in Iraq*, 7 augustus 2014; Institute for the Study of War, *Control of Terrain in Iraq*, 10 augustus 2014; The Guardian, *Iraq's largest Christian town abandoned as Isis advance continues*, 7 augustus 2014.

⁷⁹ Institute for the Study of War, *Control of Terrain in Iraq*, 4 augustus 2014.

⁸⁰ Institute for the Study of War, *Control of Terrain in Iraq*, 4 augustus 2014; Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 7 augustus 2014; Institute for the Study of War, *Control of Terrain in Iraq*, 19 augustus 2014.

ingenomen gebieden in Ninewa, zoals Mosul en Tal Afar. Bovendien heeft de Iraakse regering begin augustus 2014 luchtsteun toegezegd aan de Koerden om hen, met name in de provincie Ninewa, te helpen IS(IS) en hun bondgenoten terug te dringen. Op 8 augustus zijn tevens Amerikaanse troepen begonnen met het uitvoeren van luchtaanvallen op IS(IS)-doelen in Ninewa.⁸¹

2.5 Salaheddin

De provincie Salaheddin is cruciaal voor de opmars richting Bagdad van IS(IS) en aan hen gelieerde groeperingen.⁸² De opstandelingen hebben zuidwaarts vanaf Ninewa langs de Tigris diverse steden ingenomen, waaronder Sharqat, Mishag en Zowiya. Om belangrijke steden verder zuidwaarts, waaronder Baiji (waar de grootste olieraffinaderij en een belangrijke stroomcentrale van Irak staan), Tikrit, Balad en Dhuluiya, wordt nog fel gestreden. De Iraakse luchtmacht voert in deze gebieden geregeld luchtaanvallen uit.⁸³

Dhuluiya, een stad op 90 kilometer ten noorden van Bagdad, is van groot strategisch belang voor de opmars van de opstandelingen in de richting van de hoofdstad. Het Iraakse leger en de Iraakse luchtmacht voerden verschillende operaties uit om de opstandelingen uit de stad te verdrijven en toegangswegen te blokkeren. Hierbij werden zij gesteund door lokale stamleden. De soennitische Jabouri-stam in dit district is al geruime tijd een belangrijke bondgenoot van de sjiitische regering, maar wordt om deze reden ook gericht aangevallen door de opstandelingen.⁸⁴

Amerli, een Turkmeense stad nabij Tuz Khurmatu, werd sinds halverwege juni omsingeld en aangevallen door IS(IS)-strijders. De inwoners werden door IS(IS) afgesloten van water en elektriciteit en de toevoer van voedsel en medicijnen. Het Iraakse leger – gesterkt door *sahwa*-milities, vrijwilligers en luchtsteun van de Iraakse luchtmacht – is herhaaldelijk de strijd aangegaan met IS(IS). Uiteindelijk zijn de Iraakse en Koerdische strijdkrachten, ondersteund door Amerikaanse luchtaanvallen, er eind augustus in geslaagd om de IS(IS) omsingeling van Amerli te beëindigen.⁸⁵

Om de – inmiddels stilgelegde - olieraffinaderij van Baiji wordt sinds juni hevig gevochten tussen de door IS(IS) geleide soennitische opstandelingen en de regeringstroepen. De berichtgeving rondom de olieraffinaderij was complex en de controle leek continu over te gaan van de ene naar de andere partij. Eind juli zouden de regeringstroepen de controle hebben over de olieraffinaderij, maar zouden zij worden omsingeld door de opstandelingen. De opstandelingen zouden er echter niet in slagen om het Iraakse leger te verslaan. Dit heeft waarschijnlijk te maken met het feit dat deze olieraffinaderij, die de grootste van het land is, van groot strategisch belang is voor de door IS(IS) geleide opstandelingen, waardoor zij een

⁸¹ Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 3 augustus 2014; The Wall Street Journal, *Iraq Backs Kurdish Fight Against Jihadists*, 4 augustus 2014; CNN, *U.S. jet fighters, drones strike ISIS fighters, convoys in Iraq*, 9 augustus 2014; Vertrouwelijke bron.

⁸² Het is echter niet duidelijk of verovering van Bagdad werkelijk een doel is van IS(IS) of slechts retoriek. (Vertrouwelijke bron.)

⁸³ Institute for the Study of War, *Control of Terrain in Iraq*, 4 augustus 2014; Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 28 juli 2014; Vertrouwelijke bron.

⁸⁴ Al-Arabiya, *Fighting in flashpoint Iraq town kills five militants*, 31 juli 2014; Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 1 augustus 2014; Vertrouwelijke bron.

⁸⁵ Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 3 augustus 2014; Al Akhbar, *Iraq's besieged Yazidi and Turkmen minorities cry for help*, 6 augustus 2014; Shafaq News, *ISIL launches an attack from six axes on Amerli Turkmen town in Tuz Khormato*, 17 juli 2014; Institute for the Study of War, *Control of Terrain in Iraq*, 2 september 2014.

grootschalige aanval zullen vermijden om de installatie zoveel mogelijk intact te houden.⁸⁶

De soennitische opstandelingen hebben eind juli geprobeerd de vliegbasis Speicher/Al Sahara, ten noorden van Tikrit, in te nemen. Volgens het Iraakse leger zouden de opstandelingen na gevechten zijn verdreven. Ook hebben de soennitische militanten strategische infrastructuur aangevallen om de bewegingsvrijheid van Iraakse troepen te hinderen en versterking van de troepen tegen te gaan. Zo hebben zij een brug tussen Tikrit en Samarra en een brug tussen Dhuluiya en Balad vernield.⁸⁷

De overwegend soennitische plaats Samarra was begin augustus in handen van het Iraakse leger. De door IS(IS) geleide soennitische opstandelingen hebben herhaaldelijk geprobeerd de stad in te nemen. De stad wordt echter sterk beveiligd door het Iraakse leger. De regeringstroepen worden hierbij geholpen door sjiitische milities, omdat hier een van de belangrijkste sjiitische heiligdommen staat, namelijk de Al-Askari moskee. Een aanslag op deze moskee was in 2006 de aanleiding tot een sektarische burgeroorlog die Irak ruim twee jaar in haar greep heeft gehouden. Bescherming van deze, voor sjiieten, uiterst belangrijke stad is dan ook van cruciaal belang voor de Iraakse regering. IS(IS) heeft herhaaldelijk geprobeerd de stad en de moskee van buitenaf aan te vallen met mortieren. Samarra wordt door het Iraakse leger en de sjiitische milities beschouwd als een frontlinie vanwaar de opmars van de opstandelingen richting Bagdad wordt tegengehouden.⁸⁸

De soennitische opstandelingen zouden in de provincie Salaheddin met een intimidatiecampagne zijn begonnen gericht tegen personen die banden hebben met de overheid. Op 31 juli zouden er in dit kader zeventien mensen zijn geëxecuteerd in Sharqat.⁸⁹

2.6 Ta'mim (Kirkuk)

De stad Kirkuk – hoofdstad van de provincie Ta'mim, waarvan de hevig betwiste status een belangrijke oorzaak is voor de gespannen Arabisch-Koerdische relatie – stond aanvankelijk onder gedeelde Iraaks-Koerdische controle. Tijdens de snelle opmars van IS(IS) in het noorden van centraal-Irak heeft het Iraakse leger - uit angst voor de confrontatie met IS(IS) en gelieerde soennitische groeperingen – Kirkuk verlaten. Op 12 juni hebben de Koerdische Peshmerga troepen van dit machtsvacuüm gebruik gemaakt en de gehele stad Kirkuk - inclusief de nabijgelegen oliebronnen - ingenomen onder het mom van bescherming van de Koerdische bevolking. Het Iraakse leger heeft tijdens hun terugtrekking de wapens en voertuigen achtergelaten, waarna ook deze zijn ingenomen door de Peshmerga.⁹⁰

De soennitische opstandelingen hebben enkele gebieden in de provincie Ta'mim in handen gekregen, waaronder de overwegend soennitische stad Hawija. Hier vonden reeds in april 2013 gevechten plaats tussen soennitische demonstranten en het

⁸⁶ Vertrouwelijke bron.

⁸⁷ Institute for the Study of War, *Control of Terrain in Iraq*, 13 juli 2014; Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 30 juli 2014; Vertrouwelijke bronnen.

⁸⁸ Business Insider, *ISIS Has Attacked A Flashpoint Capable Of Plunging Iraq Into Full-Blown Civil War*, 30 juni 2014; Reuters, *Underage fighters drawn into Iraq sectarian war*, 11 juli 2013; Institute for the Study of War, *Control of Terrain in Iraq*, 4 augustus 2014.

⁸⁹ Vertrouwelijke bron.

⁹⁰ Rudaw, *ISIS Shelling Kurdish Peshmerga-controlled Areas South of Kirkuk*, 12 juni 2014; Reuters, *Kurdish peshmerga seize a chaotic victory in Kirkuk*, 12 juni 2014.

Iraakse leger, wat toentertijd uitmondde in een bloedbad dat een nieuwe fase inluide van verdere verslechtering van de veiligheidssituatie in Irak. Sinds de inname van Hawija door soennitische opstandelingen, begin juni 2014, voeren de Iraakse regeringstroepen geregeld luchtaanvallen uit op de stad.⁹¹

In de etnisch en sektarisch gemengde stad Daquq, ten zuiden van Kirkuk, vonden in de verslagperiode gevechten plaats tussen soennitische opstandelingen en de Koerdische Peshmerga. Eind juli zouden bovendien sjiitische vrijwilligers uit het zuiden van Irak zijn ingevlogen om een belangrijk sjiitisch heiligdom in Daquq te beschermen tegen IS(IS). Begin augustus hebben lokale stammen in Daquq de strijdende partijen om een staakt-het-vuren verzocht. De stammen willen proberen IS(IS) ervan te overtuigen het gebied te verlaten. De stammen zijn bang dat door de gevechten in Daquq de hoofdweg tussen Kirkuk en Tuz Khurmatu ontoegankelijk wordt, waardoor diverse dorpen geïsoleerd zouden raken.⁹²

Het Iraakse leger voert in de provincie geregeld veiligheidsoperaties uit, inclusief luchtaanvallen, om de bewegingsvrijheid van de soennitische opstandelingen in te perken. Daarnaast vinden er zo nu en dan gevechten plaats tussen soennitische opstandelingen en de Peshmerga, langs de lijnen van de Koerdische gebiedscontrole in de provincie. Ook vinden er in de provincie, waaronder in de door Koerden ingenomen stad Kirkuk, geregeld bomaanslagen plaats gericht tegen de burgerbevolking. De aanslagen zijn met name gericht op sjiitische doelen.⁹³

2.7 Diyala

De veiligheidssituatie in de etnisch en sektarisch zeer gemengde provincie Diyala is sinds de verdere opmars van IS(IS) en gelieerde gewapende groeperingen diffuus. Het zuiden van de provincie, inclusief Baquba, staat (begin augustus) onder regeringscontrole en is relatief rustig vergeleken met het centrale en noordelijke deel van de provincie waar hevig gevochten wordt, onder meer in Muqdadiyah, Udham, Jalula, Sadia en Mansuriyah. Daarnaast richten de opstandelingen zich op strategisch belangrijke doelen, waaronder de Hamrin-dam en de Hamrin gas- en olievelden.⁹⁴

De soennitische opstandelingen voeren aanvallen uit op Iraakse veiligheidstroepen - die in Diyala worden geholpen door sjiitische vrijwilligers en milities - maar ook op de Koerdische Peshmerga, die onder meer Khanaqin onder hun controle hebben staan. Bovendien heeft IS(IS) half augustus Jalula ingenomen na een groot offensief op de Peshmerga. De Iraakse strijdkrachten voeren onder meer luchtaanvallen uit op cruciale bergroutes in de provincie om zodoende de bewegingsvrijheid van de soennitische militanten te beperken.⁹⁵

Volgens een bron zou IS(IS) Koerden en sjiieten uit het Sadia district hebben gedeporteerd in een poging de demografische samenstelling van het gebied te wijzigen. Daarnaast heeft IS(IS) 50 graven vernietigd op een begraafplaats in Sadia,

⁹¹ Institute for the Study of War, *Control of Terrain in Iraq*, 4 augustus 2014; Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 1 augustus 2014. Zie ook het algemeen ambtsbericht Irak van december 2013.

⁹² Rudaw, *Peshmerga in Ceasefire with IS South of Kirkuk at Tribal Behest*, 3 augustus 2014; Institute for the Study of War, *Control of Terrain in Iraq*, 21 juli 2014.

⁹³ Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 7 augustus 2014; Vertrouwelijke bronnen.

⁹⁴ Institute for the Study of War, *Control of Terrain in Iraq*, 4 augustus 2014; Vertrouwelijke bron.

⁹⁵ Institute for the Study of War, *Control of Terrain in Iraq*, 4 augustus 2014; Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 30 juli 2014; Institute for the Study of War, *Control of Terrain in Iraq*, 13 augustus 2014; Vertrouwelijke bron.

omdat de graven tegen de IS(IS)-interpretatie van het islamitische recht zouden indruisen.⁹⁶

Diyala is al jarenlang een bolwerk van IS(IS).⁹⁷ Reeds in december 2013 verkondigde IS(IS) dat de verovering van Diyala, als belangrijke provincie voor hun kalifaat, centraal staat in hun campagne. Bovendien zou de leider van IS(IS), Abu Bakr al-Baghdadi, nauwe familiebanden hebben met de Bobadri-stam in de provincie.⁹⁸

2.8 Babil

In de provincie Babil concentreren de gevechten zich in het – aan de provincie Bagdad grenzende - noorden, waar de Iraakse veiligheidstroepen strijden tegen de aanwezigheid van door IS(IS) geleide soennitische opstandelingen. Met name in het gebied Jurf al-Sakhar wordt hevig gevochten. De regeringstroepen maken in dit gebied in toenemende mate gebruik van luchtsteun en artillerie. De opstandelingen maken veel gebruik van *boobytraps* in huizen om de regeringstroepen in de val te laten lopen.⁹⁹

De soennitische opstandelingen in het noorden van Babil plegen naast aanslagen op regeringstroepen tevens aanslagen op burgers, met name in Jurf al-Sakhar, Latifiya, Mussayib en Mahmudiya. Bovendien zouden onder meer in Jurf al-Sakhar dreigpamfletten zijn verspreid onder de sjiitische bevolking. De pamfletten, waarop het logo van IS(IS) zou staan, zouden de sjiieten de keuze geven hun huizen te verlaten of te worden vermoord. Honderden sjiitische families zouden het gebied reeds zijn ontvlucht.¹⁰⁰

Voor de regeringstroepen is veiligstelling van dit gebied van groot belang om te voorkomen dat de stad Bagdad wordt omsingeld en de opstandelingen de belangrijke wegen tussen Bagdad en het overwegend sjiitische zuiden – waaronder de heilige steden Karbala en Najaf – in handen krijgen. De Iraakse regeringstroepen worden bij hun operaties in dit gebied bijgestaan door sjiitische vrijwilligers, maar zijn desondanks niet in staat om de opstandelingen uit het overwegend soennitische noorden van Babil te verdrijven. Onder meer omdat de soennitische opstandelingen hier een stevige basis hebben verworven en de steun van de lokale bevolking genieten. Bovendien zouden de opstandelingen geheime tunnels - daterend uit het Saddam Hoessein-tijdperk - gebruiken om strijders en wapens te verplaatsen van het westen van Irak naar Jurf al-Sakhar. Dit maakt het extra moeilijk voor regeringstroepen om grip te houden op het gebied.¹⁰¹

⁹⁶ Stratfor Global Intelligence, *Iraq: Militants Deporting Kurds, Shiites From Diyala, Source Says*, 31 juli 2014; Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 2 augustus 2014; Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 3 augustus 2014.

⁹⁷ Voorheen Al-Qaida-in-Irak (AQI). Zie paragraaf 5.1. over soennitische gewapende groeperingen.

⁹⁸ Institute for the Study of War, *The Islamic State of Iraq Returns to Diyala*, april 2014; Vertrouwelijke bron.

⁹⁹ Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 3 augustus 2014; Vertrouwelijke bron.

¹⁰⁰ Reuters, *Tunneling through triangle of death, Islamic State aims at Baghdad from south*, 4 augustus 2014; Vertrouwelijke bron.

¹⁰¹ Reuters, *Tunneling through triangle of death, Islamic State aims at Baghdad from south*, 4 augustus 2014; Vertrouwelijke bron.

2.9 Zuid-Irak

Hoewel het overwegend sjiitische zuiden van Irak – de provincies Karbala, Najaf, Wassit, Qadissiya, Maysan, Dhi-Qar, Muthanna en Basra – relatief rustig is, vinden ook hier geregeld geweldsincidenten plaats. Met name in de provincies Wassit, Najaf, Karbala en Basra zijn in de verslagperiode aanslagen gepleegd. Het is niet altijd duidelijk of het motief van persoonlijk, criminele of terroristische aard is.¹⁰²

Door IS(IS) geleide soennitische opstandelingen plegen in het sjiitische zuiden met enige regelmaat aanslagen met als doel olie op het vuur te gooien. IS(IS) wil de sektarische spanningen verder laten oplaaien en een reactie van de sjiitische gemeenschap uitlokken om een sektarische burgeroorlog te ontketenen. Doelen betreffen onder andere overheidspersoneel- en gebouwen en sjiitische geestelijken. Bovendien heeft IS(IS) verklaard de voor sjiieten heilige steden Karbala en Najaf te willen veroveren.¹⁰³

Sinds eind augustus is er een stijging merkbaar van het aantal bomaanslagen gepleegd door IS(IS) in Zuid-Irak. Onder meer in Karbala, Hillah (de overwegend sjiitische hoofdstad van Babil), Najaf en Diwaniyah (Qadissiya) werden eind augustus en begin september bomaanslagen gepleegd, waarvan sommige ogenschijnlijk gecoördineerd.¹⁰⁴

In zekere mate is IS(IS) erin geslaagd om ook in het zuiden de sektarische spanningen opnieuw leven in te blazen. In de vorige verslagperiode was er al sprake van verhoogde sektarische spanningen die, onder meer in het zuiden van Irak, leidden tot sektarisch gemotiveerde ontvoeringen, moorden, bedreigingen en ontheemdingsstromen. In de onderhavige verslagperiode zijn de sektarische spanningen enkel toegenomen. Sektarisch gemotiveerd geweld gepleegd door sjiieten en gericht op de soennitische minderheid in het zuiden dient te worden beschouwd als retributie voor het door soennitische opstandelingen gepleegde geweld in het land, waarvan met name sjiieten het slachtoffer worden.¹⁰⁵

Zo werden op 17 juli 2014 vier soennitische bezoekers in de binnenstad van Basra ontvoerd en mishandeld. Vervolgens werden op 22 juli, wederom in de provincie Basra, tien mannen uit een soennitische moskee in Abu al-Khasib ontvoerd door gewapende mannen in militaire uniformen. Ook zijn anonieme bedreigingen geuit aan onder meer diverse soennitische moskeeën in Basra met de waarschuwing dat soennieten de stad moeten verlaten op straffe van dood. Daarnaast zijn huizen van soennieten in bepaalde gebieden van het Abu Khaseeb district, provincie Basra, gemarkeerd met een 'X'. Volgens de VN zijn tussen 23 juni en 20 augustus minstens 19 soennitische mannen gedood en nog eens 19 soennieten gewond geraakt ten gevolge van gericht sektarisch geweld in Basra. Vanwege de sektarische spanningen zijn reeds 180 families van de soennitische Saadoun-stam, afkomstig uit de provincie Basra, naar Salaheddin gevlucht. Ook veel andere soennieten zijn in de verslagperiode de provincie ontvlucht, ten gevolge van de bedreigingen en het geweld.¹⁰⁶

¹⁰² Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 26 juli 2014; Vertrouwelijke bronnen.

¹⁰³ Vertrouwelijke bronnen.

¹⁰⁴ Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 23-24 augustus 2014; Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 25 augustus 2014; Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 9-11 september 2014; Vertrouwelijke bron.

¹⁰⁵ IOM, *Iraq - IOM Governorate Profile: Basrah*, april 2014; Institute for the Study of War, *Rise in Targeting of Iraqi Sunni Tribal Leaders in Southern Iraq: Iraq Update #40*, 27 november 2013; Vertrouwelijke bron.

¹⁰⁶ IOM, *Iraq - IOM Governorate Profile: Basrah*, april 2014; United Nations Iraq, *SRSR Mladenov warns against increased targeting of Sunni minorities in Basra Governorate*, 20 augustus 2014; Vertrouwelijke bron.

2.10 Koerdische Autonome Regio (KAR)

De Koerdische veiligheidsorganisaties hadden de veiligheidssituatie in de provincies onder bestuur van de KRG – Erbil, Dohuk en Sulaimaniya – over het algemeen onder controle. Wel was er een kleine geweldsstijging in Sulaimaniya merkbaar, waar de aanslagen doorgaans werden gedreven door de regionale Koerdische politiek. Zo is eind april 2014 het hoofdkwartier van de *Kurdistan Democratic Party* in Sulaimaniya aangevallen. Daarnaast werden er in Sulaimaniyah aanslagen gepleegd op veiligheidspersoneel. Ook zou er af en toe een terroristische dreiging zijn geweest in de KAR, onder meer in Erbil. Volgens een bron duiden met name de plotseling ingestelde zwaar verhoogde veiligheidsmaatregelen van tijdelijke aard op dergelijke dreigingen.¹⁰⁷

De veiligheidssituatie in de KAR werd onder meer bedreigd door uit Syrië teruggekeerde Koerdische *jihadisten* – met name afkomstig uit het district Halabja in Sulaimaniya – die aan de zijde van IS(IS) hebben gevochten. Momenteel worden deze jonge Koerden door IS(IS) tevens in Irak ingezet, waar zij onder meer tegen de Koerdische Peshmerga-troepen vechten. In Halabja zouden zich bovendien opererende cellen van IS(IS) bevinden. Een andere potentiële dreiging in de KAR wordt gevormd door de grote ontheemdingsstromen vanuit Centraal- en Zuid-Irak, waaronder zich tevens soennitische extremisten zouden kunnen bevinden die de huidige situatie kunnen uitbuiten.¹⁰⁸

Aanvankelijk werd de opmars van soennitische gewapende groeperingen in Centraal- en Zuid-Irak in de verslagperiode niet als een reële bedreiging gezien voor de KAR, omdat de Koerdische veiligheidsorganisaties werden beschouwd als voldoende capabel om IS(IS) en hun gelegenheidsbondgenoten buiten de deur te houden.¹⁰⁹

Wel werd er sinds de IS(IS) opmars in juni 2014 zo nu en dan tussen Koerdische Peshmerga-troepen en soennitische opstandelingen gevochten langs de lijnen van de Koerdische gebiedscontrole, voornamelijk de betwiste gebieden die onder *de facto* Koerdische controle stonden. De Koerden wilden zich echter zo min mogelijk mengen in het conflict dat zich in Centraal- en Zuid-Irak afspeelde. Bovendien leek IS(IS) zich niet zozeer op Koerdisch grondgebied te richten en gingen de Koerden ervan uit dat IS(IS) hun goedgepaste en bewapende veiligheidstroepen niet zou kunnen verslaan.¹¹⁰

Begin augustus 2014 moesten de Koerden hun houding echter noodgedwongen veranderen, nadat IS(IS) en aan hen gelieerde soennitische groeperingen met een grootschalig offensief gebieden hadden veroverd op de Koerdische Peshmerga. Deze – door Erbil en Bagdad betwiste – gebieden in de provincie Ninewa stonden onder *de facto* Koerdische controle. De Peshmerga zou zich relatief snel hebben teruggetrokken, waarna de soennitische opstandelingen de gebieden zonder veel moeite konden innemen.¹¹¹

¹⁰⁷ Shafaq News, *KDP confirms Sulaymaniyah attack and talks about the details*, 20 april 2014; Vertrouwelijke bronnen.

¹⁰⁸ The Washington Post, *ISIS recruits Kurdish youths, creating a potential new risk in a peaceful part of Iraq*, 24 juni 2014; Middle East Eye, *Mosul's refugees face a difficult dilemma*, 18 juni 2014; Vertrouwelijke bronnen.

¹⁰⁹ Al Monitor, *After taking Sinjar, IS draws Iraqi Kurds into full-scale war*, 7 augustus 2014.

¹¹⁰ Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 6 augustus 2014; Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 7 augustus 2014; Institute for the Study of War, *Control of Terrain in Iraq*, 7 augustus 2014; Reuters, *Iraqi PM orders air force to help Kurds fight Islamic State*, 4 augustus 2014; Al Monitor, *After taking Sinjar, IS draws Iraqi Kurds into full-scale war*, 7 augustus 2014.

¹¹¹ Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 6 augustus 2014; Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 7 augustus 2014; Institute for the Study of War, *Control of Terrain in Iraq*, 7 augustus 2014;

Het offensief van IS(IS) stopte hier echter niet; de groepering probeerde verder op te rukken naar de KAR, ogenschijnlijk in de richting van de hoofdstad Erbil. Begin augustus zou IS(IS) tijdelijk Gwer en Makhmour (Ninewa) zijn binnengedrongen, grenzend aan de KAR en op ongeveer 50 kilometer van de Koerdische hoofdstad Erbil. Volgens berichten hadden de Peshmerga-troepen op 10 augustus weer de volledige controle over Gwer en Makhmour.¹¹²

Sinds het tegen de Koerden gerichte offensief van IS(IS), dat begin augustus werd gestart, is ook de KRG onderdeel van het conflict geworden. De Koerdische president Massoud Barzani heeft IS(IS) op 4 augustus 2014 officieel de oorlog verklaard. De Koerdische troepen hebben per direct hun defensieve houding veranderd in een offensieve gevechtsstrategie en zijn overgegaan tot de lancering van militaire offensieven gericht op de gebieden rondom Rabia, Sinjar en Zummar (dicht bij de grens met Syrië) tot aan de noordelijke en oostelijke rand van de stad Mosul en verder zuidwaarts tot aan Makhmour, ten zuiden van Erbil.¹¹³

In hun strijd tegen de soennitische opstandelingen worden de Koerden door middel van luchtsteun geholpen door Bagdad. De Koerden hebben ook de Verenigde Staten verzocht hen te helpen bij de strijd tegen IS(IS). De Amerikanen zijn vervolgens op 8 augustus begonnen met het uitvoeren van luchtaanvallen op IS(IS)-doelen in het noorden van Irak.¹¹⁴

Reuters, *Iraqi PM orders air force to help Kurds fight Islamic State*, 4 augustus 2014; Al Monitor, *After taking Sinjar, IS draws Iraqi Kurds into full-scale war*, 7 augustus 2014.

¹¹² Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 6 augustus 2014; Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 7 augustus 2014; Institute for the Study of War, *Control of Terrain in Iraq*, 7 augustus 2014; Institute for the Study of War, *Control of Terrain in Iraq*, 10 augustus 2014; Reuters, *Iraqi PM orders air force to help Kurds fight Islamic State*, 4 augustus 2014; Al Monitor, *After taking Sinjar, IS draws Iraqi Kurds into full-scale war*, 7 augustus 2014.

¹¹³ Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 6 augustus 2014; Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 7 augustus 2014; Institute for the Study of War, *Control of Terrain in Iraq*, 7 augustus 2014; Reuters, *Iraqi PM orders air force to help Kurds fight Islamic State*, 4 augustus 2014; Al Monitor, *After taking Sinjar, IS draws Iraqi Kurds into full-scale war*, 7 augustus 2014.

¹¹⁴ Reuters, *Iraqi PM orders air force to help Kurds fight Islamic State*, 4 augustus 2014; CNN, *U.S. jet fighters, drones strike ISIS fighters, convoys in Iraq*, 9 augustus 2014.

3 Militaire ontwikkelingen

In de verslagperiode is de controle van een groot deel van west-Irak en van het noorden van centraal-Irak overgenomen door soennitische opstandelingen, te weten IS(IS) en aan hen gelieerde gewapende groeperingen. Sinds januari 2014 is een deel van de provincie Anbar in handen van de opstandelingen, waaronder Fallujah en delen van Ramadi. Sinds de val van Mosul (Ninewa) hebben de door IS(IS) geleide opstandelingen in een hoog tempo delen van de provincies Ninewa, Salaheddin en Diyala weten te veroveren op de Iraakse en Koerdische veiligheidstroepen. Op 3 augustus hadden de door IS(IS) geleide opstandelingen onder meer de volgende steden in handen: Mosul (Ninewa), Tal Afar (Ninewa), Sinjar (Ninewa), Sharqat (Ninewa), Hawija (Ta'mim/Kirkuk), Suleiman Beg (Salaheddin), Zowiya (Salaheddin), Mishaq (Salaheddin), Fallujah (Anbar), Rutba (Anbar), Ana (Anbar), Rawa (Anbar) en Qaim (de grensplaats in Anbar aan de Iraaks-Syrische grens; ook de Syrische kant van de grens (Abu Kamal) is in handen van IS(IS)).¹¹⁵

De soennitische opstandelingen geleid door IS(IS) zouden bezig zijn met consolidatie van de gebieden onder hun controle, met name in Ninewa, en het veiligstellen van aanvoerroutes van en naar Syrië. Volgens analisten zou het offensief van IS(IS) nog niet het hoogtepunt hebben bereikt.¹¹⁶

Met de inname van de gehele districten Sinjar en Tal Afar op 3 augustus 2014 heeft IS(IS) niet alleen de Koerdische Peshmerga een (eerste) grote slag toegebracht, maar heeft zij weer een additioneel aan Syrië grenzend gebied veroverd, waardoor de grens tussen het Iraakse en Syrische deel van het in juni 2014 afgekondigde kalifaat verder vervaagt. Begin augustus heeft IS(IS) onder meer de steden langs de Tigris richting Syrië vanaf Mishaq/Zowiya tot en met de districten Sinjar en Tal Afar - m.u.v. de grensstad Rabia - in handen, evenals een groot deel van Anbar, waaronder de steden langs de Eufraat vanaf Ana tot aan de Syrische grens, inclusief de Qaim-Abu Kamal grensovergang. In het aan Irak grenzende deel van Syrië heeft IS(IS) eveneens een groot gebied in handen dat zich uitstrekt van de Iraakse grens in het oosten van Syrië tot aan Aleppo in het noordwesten.¹¹⁷

Daarnaast hebben de soennitische opstandelingen strategische punten ingenomen, zoals de Sudur-dam (Diyala), de Badush-dam (Ninewa), de Fallujah-dam (Anbar) en de Nuaimiya-dam (Anbar). De door IS(IS) geleide opstandelingen proberen sinds het begin van hun opmars – tot dusver tevergeefs – de Haditha dam in te nemen. De Iraakse troepen en de lokale stammen leveren echter een harde strijd om dat te voorkomen. Met de inname van dergelijke installaties kunnen de opstandelingen op strategische wijze gebieden onder water zetten – om bijvoorbeeld Iraakse troepen op afstand te houden – of de waterkraan juist dichtdraaien. Zo heeft IS(IS) in april 2014 beide ingenomen dammen in Anbar als wapen ingezet door middel van waterregulering; grote gebieden in de provincie Anbar kwamen hierdoor onder water

¹¹⁵ Institute for the Study of War, *Control of Terrain in Iraq*, 29 juli 2014; Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 3 augustus 2014; UN OCHA, *Iraq IDP Crisis Situation Report No. 4 (19-26 July 2014)*, 26 juli 2014; AFP, *Iraq jihadists seize another town from Kurdish forces*, 3 augustus 2014; Vertrouwelijke bronnen.

¹¹⁶ Institute for the Study of War, *Control of Terrain in Iraq*, 29 juli 2014; Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 3 augustus 2014; UN OCHA, *Iraq IDP Crisis Situation Report No. 4 (19-26 July 2014)*, 26 juli 2014; AFP, *Iraq jihadists seize another town from Kurdish forces*, 3 augustus 2014; Vertrouwelijke bronnen.

¹¹⁷ Institute for the Study of War, *Control of Terrain in Iraq*, 29 juli 2014; AFP, *Iraq jihadists seize another town from Kurdish forces*, 3 augustus 2014; The Guardian, *Sunni insurgents 'seize Iraq's biggest dam' in defeat for Kurdish forces*, 4 augustus 2014; Vertrouwelijke bronnen.

te staan, terwijl de watertoevoer naar delen van Centraal- en Zuid-Irak werd stopgezet. In augustus heeft IS(IS) tevens kortstondig de Mosul-dam veroverd. Dit is de belangrijkste dam van de Tigris-rivier en heeft de capaciteit om verwoestende overstromingen te veroorzaken die zelfs - 500 kilometer verder - Bagdad kunnen bereiken. Rond 18 augustus hebben de Iraakse strijdkrachten de Mosul-dam heroverd.¹¹⁸

Ook richt IS(IS) zich op de inname van olievelden in Irak om uiteindelijk ruwe olie en benzine te verhandelen ter financiering van hun kalifaat.¹¹⁹ De olievelden Najma, Qayara (beide nabij Mosul, Ninewa) Himreen en Ajil (beide nabij Tikrit, Salaheddin) zijn reeds ingenomen door de groepering. Bovendien zou IS(IS) op 3 augustus 2014 het stadje Zummar - district Tal Afar in de provincie Ninewa - hebben ingenomen, waardoor zij toegang zouden hebben tot het Ain Zalah olieveld en een nabijgelegen olieraffinaderij. IS(IS) zou al begonnen zijn olie uit Qayara te transporteren naar olieraffinaderijen in Syrië, waarna de benzine terug naar Irak wordt vervoerd om verkocht te worden in Mosul. Daarnaast zou IS(IS) grote hoeveelheden ruwe olie, van onder meer Najma, naar buurlanden smokkelen, waaronder naar Syrië en Turkije. Sinds juni 2014 is er een felle strijd gaande tussen de Iraakse veiligheidstroepen en IS(IS) om de grootste olieraffinaderij van Irak in Baiji (Salaheddin).¹²⁰

IS(IS) heeft haar slagkracht flink uitgebreid met de inname van Mosul begin juni 2014. De groepering heeft hierbij moderne Amerikaanse wapens, waaronder tanks, weten buit te maken op het Iraakse leger. De Iraakse strijdkrachten hebben toentertijd - uit angst voor IS(IS) en gelieerde gewapende groeperingen - hun wapens en uitrustingen achtergelaten en zijn gevlucht. Naast IS(IS) gebruiken ook andere soennitische, gewapende groeperingen de op het Iraakse leger buitgemaakte wapens, voertuigen en tanks. Onder meer in Ninewa en in Anbar wordt dit materieel door de opstandelingen ingezet.¹²¹

IS(IS)' slagkracht zit echter ook in de uitgebreide voorbereiding van grootschalige aanvallen en militaire offensieven. Zo heeft IS(IS) wekenlang de juiste condities gekweekt voor het geslaagde offensief tegen de Koerdische Peshmerga in Ninewa begin augustus 2014 en vernielde bijvoorbeeld de Badush-brug om de mobiliteit van de Peshmerga na de val van Mosul op 10 juni 2014 te beperken. Daarnaast zou de groepering - door middel van complexe aanslagen met onder meer autobommen - hebben geprobeerd de Peshmerga-troepen te verzwakken. Ook heeft IS(IS) diverse operaties uitgevoerd om - ogenschijnlijk - de verdediging van de Peshmerga te testen.¹²²

De Koerdische Peshmerga heeft begin juni 2014 snel ingespeeld op de terugtrekking uit de betwiste gebieden door het Iraakse leger, dat uit angst voor de opmars van IS(IS) en gelieerde gewapende groeperingen op de vlucht was geslagen. De Peshmerga heeft in juni vrijwel alle betwiste gebieden die voorheen onder controle

¹¹⁸ Institute for the Study of War, *Control of Terrain in Iraq*, 29 juli 2014; UN Security Council, *Third report of the Secretary-General submitted pursuant to paragraph 6 of resolution 2110 (2013)*, 11 juli 2014; Asharq al-Awsat, *Iraq: Tribal forces brace for ISIS advance on Haditha Dam*, 24 juni 2014; Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 1 augustus 2014; CNN, *ISIS claims gains, takes control of Iraq's largest hydroelectric dam*, 4 augustus 2014; Institute for the Study of War, *Control of Terrain in Iraq*, 4 augustus 2014; Institute for the Study of War, *Control of Terrain in Iraq*, 19 augustus 2014.

¹¹⁹ Zie ook paragraaf 5.1. over soennitische gewapende groeperingen.

¹²⁰ Reuters, *Oil smuggling finances ISIS' new 'caliphate'*, 23 juli 2014; Institute for the Study of War, *Control of Terrain in Iraq*, 29 juli 2014; Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 1 augustus 2014; Reuters, *Sunni insurgents, Kurds battle over north Iraq town*, 2 augustus 2014; Vertrouwelijke bron.

¹²¹ Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 1 augustus 2014; Vertrouwelijke bronnen.

¹²² Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 3 augustus 2014; Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 30 juli 2014; Vertrouwelijke bron.

stonden van het Iraakse leger ingenomen, waaronder Kirkuk en Sinjar. Eind juli 2014 had de Peshmerga controle over onder meer Kirkuk (Ta'mim), Khanaqin (Diyala), Tuz Khurmatu (Salaheddin) en de grensplaats Rabia (Ninewa). Het district Sinjar (Ninewa) en de stad Zummar (district Tal Afar) stonden aanvankelijk onder controle van de Koerdische Peshmerga, maar zijn op 3 augustus ingenomen door IS(IS). Begin augustus waren er bovendien berichten dat er verhoogde activiteit van IS(IS) zou zijn in Rabia, waardoor de status van de grensplaats betwist lijkt.¹²³

Aanvankelijk leek het erop dat IS(IS) niet opgewassen was tegen de goed getrainde en gemotiveerde Peshmerga troepen en daarom een strategische keuze maakte om gebieden onder Peshmerga controle grotendeels met rust te laten. Wel vonden er sinds de val van Mosul zo nu en dan gevechten plaats tussen IS(IS) en de Peshmerga, met name in Jalula (Diyala), Tuz Khurmatu (Salaheddin), de zuidelijke buitenwijken van de stad Kirkuk (Ta'mim) en de grensplaats Rabia (Ninewa).¹²⁴

Begin augustus 2014 is IS(IS) echter begonnen met een groot offensief gericht op gebieden onder bescherming van de Koerden in het noorden van de provincie Ninewa, waar veel minderheden wonen en bovendien veel ontheemden hun toevlucht hadden gezocht in de verwachting veilig te zijn onder bescherming van de Peshmerga. Op 3 augustus is IS(IS) erin geslaagd de Peshmerga uit het district Sinjar en de stad Zummar (Tal Afar) te laten terugtrekken naar de provinciegrenzen van Dohuk en Erbil en deze gebieden volledig in te nemen. Ook gebieden in de Ninewa-vlakte, die al voor de opmars van IS(IS) onder Koerdische bescherming stonden, werden ingenomen.¹²⁵

De Peshmerga werd altijd beschouwd als de best georganiseerde en meest efficiënte militaire macht van Irak. Het succesvolle offensief van IS(IS) begin augustus heeft echter de kwetsbaarheid getoond van de Peshmerga. De Peshmerga zou zich volgens berichten hebben teruggetrokken, omdat IS(IS) momenteel over meer slagkracht zou beschikken in noord-Ninewa, dankzij de op het Iraakse leger buitgemaakte wapens en legervoertuigen ten tijde van de inname van Mosul. De bewapening van de Peshmerga is hiertegen niet opgewassen, waardoor de positie van de Peshmerga steeds verder onder druk kan komen te staan. Bovendien heeft de Koerdische regio te kampen met budgettaire problemen.¹²⁶ Ook zijn de Koerdische troepen zeer verspreid over een groot grondgebied, wat ten koste gaat van de slagkracht. De Peshmerga-troepen die zich uit de gebieden in Ninewa hebben teruggetrokken hebben veel kritiek gehad en de verantwoordelijke commandanten zijn geschorst, terwijl de zaak wordt onderzocht.¹²⁷

Nu is gebleken dat de Koerden de strijd tegen IS(IS) niet alleen aan kunnen, heeft de Iraakse regering hen hulp aangeboden in de vorm van luchtsteun. Dit is een opmerkelijke stap gezien de uiterst gespannen verhoudingen tussen Erbil en Bagdad en de recente weigering van premier Maliki om op veiligheidsgebied samen met de Koerden op te trekken.¹²⁸ De Koerden hebben ook de Amerikanen verzocht hen bij

¹²³ Institute for the Study of War, *Control of Terrain in Iraq*, 29 juli 2014; Institute for the Study of War, *Control of Terrain in Iraq*, 4 augustus 2014; AFP, *Iraq jihadists seize another town from Kurdish forces*, 3 augustus 2014; Rudaw, *ISIS Shelling Kurdish Peshmerga-controlled Areas South of Kirkuk*, 12 juni 2014; Reuters, *Kurdish peshmerga seize a chaotic victory in Kirkuk*, 12 juni 2014; Vertrouwelijke bronnen.

¹²⁴ Rudaw, *Peshmerga in Ceasefire with IS South of Kirkuk at Tribal Behest*, 3 augustus 2014; Vertrouwelijke bronnen.

¹²⁵ Rudaw, *Peshmerga in Ceasefire with IS South of Kirkuk at Tribal Behest*, 3 augustus 2014; Vertrouwelijke bronnen.

¹²⁶ Zie ook hoofdstuk 1 over de politieke context, in het bijzonder de verhoudingen tussen Bagdad en Erbil.

¹²⁷ AFP, *Iraq jihadists seize another town from Kurdish forces*, 3 augustus 2014; Rudaw, *Peshmerga in Ceasefire with IS South of Kirkuk at Tribal Behest*, 3 augustus 2014; Al Monitor, *After taking Sinjar, IS draws Iraqi Kurds into full-scale war*, 7 augustus 2014; Vertrouwelijke bronnen.

¹²⁸ Zie ook hoofdstuk 1 over de politieke context, in het bijzonder de relatie tussen Erbil en Bagdad.

te staan in de strijd tegen IS(IS). Vervolgens is het Amerikaanse leger op 8 augustus begonnen met het uitvoeren van luchtaanvallen op IS(IS)-doelen in het noorden van Irak.¹²⁹

Aanvankelijk was de militaire luchtsteun van Amerika met name gericht op het stoppen van de opmars van IS(IS) in het noorden van Irak richting Erbil en de Sinjar berg. Half september hebben de Amerikanen echter hun militaire operaties in Irak uitgebreid. Zo hebben de Amerikanen op 15 september luchtaanvallen uitgevoerd op een IS(IS) positie in het zuidwesten van de provincie Bagdad.¹³⁰

De strijd tegen IS(IS) in Irak wordt internationaal breed gedragen. Tijdens een op 15 september 2014 in Parijs georganiseerde conferentie over vrede en veiligheid in Irak betuigden ruim dertig landen, waaronder Arabische landen, hun steun aan de Iraakse regering voor de strijd tegen IS(IS).¹³¹

Behalve de Amerikanen zijn tevens Syrische en Iraanse regeringstroepen actief (geweest) op Iraaks grondgebied om IS(IS) te bestrijden. Daarnaast zouden de Turks-Koerdische PKK (*Partiya Karkerên Kurdistan*) en de Syrisch-Koerdische PYD (*Partiya Yekîtiya Demokrat*) hun broeders van de Peshmerga hebben geholpen in de strijd tegen de opmars van IS(IS).¹³²

Om veel gebieden en steden in Irak wordt hevig gevochten tussen de Iraakse en/of Koerdische veiligheidstroepen enerzijds – soms in samenwerking met of ondersteund door de soennitische *sahwa*-milities, sjiitische milities en/of sjiitische vrijwilligers - en de door IS(IS) geleide soennitische opstandelingen anderzijds. Lokale stammen spelen soms ook een belangrijke rol in de strijd om een bepaald gebied. Soms aan de zijde van het Iraakse leger, maar ook aan de kant van de opstandelingen. Bovendien komt het voor dat lokale stammen de rol van mediator op zich nemen en met IS(IS) of andere gewapende groeperingen tot een akkoord proberen te komen, zodat de opstandelingen de desbetreffende plaats verlaten.¹³³

In een aantal steden/gebieden in de provincies Anbar, Ninewa, Diyala, Salaheddin, Ta'mim, Babil en Bagdad (niet in de stad zelf, maar in plaatsen behorende tot de zogenaamde *Baghdad belt*, de ring rondom de stad Bagdad) vinden hevige gevechten plaats. In dergelijke steden/gebieden is dan ook geen sprake van effectieve controle door één van de partijen in het conflict, omdat:

- geen van de partijen de controle volledig kan innemen;
- de controle geregeld overgaat van de ene naar de andere partij en er dus geenszins sprake lijkt te zijn van enige vastigheid;
- of de controle momenteel weliswaar bij één partij ligt, maar hevig bevochten wordt door een andere.¹³⁴

¹²⁹ Reuters, *Iraqi PM orders air force to help Kurds fight Islamic State*, 4 augustus 2014; Rudaw, *Iraq Deputy Premier: Maliki Did Not Want To Work With Kurds on Security*, 16 juni 2014; CNN, *U.S. jet fighters, drones strike ISIS fighters, convoys in Iraq*, 9 augustus 2014.

¹³⁰ Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 9 augustus 2014; Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 15-16 september.

¹³¹ Al Arabiya, *Paris meeting backs Iraqi govt against ISIS*, 15 september 2014.

¹³² BBC, *Iraqi PM welcomes Syria air strike on border crossing*, 26 juni 2014; The Guardian, *Iran sends troops into Iraq to aid fight against Isis militants*, 14 juni 2014; France 24, *Kurds unite in bid to rescue Iraq's Yazidi minority*, 7 augustus 2014.

¹³³ Institute for the Study of War, *Iraq Situation Reports*, diverse rapporten van juni, juli en augustus 2014; vindplaats: <http://iswiraq.blogspot.nl>; Rudaw, *Peshmerga in Ceasefire with IS South of Kirkuk at Tribal Behest*, 3 augustus 2014.

¹³⁴ Institute for the Study of War, *Iraq Situation Reports*, diverse rapporten van juni, juli en augustus 2014; vindplaats: <http://iswiraq.blogspot.nl>.

Aan het einde van de verslagperiode was de status onduidelijk en/of vonden er (hevige) gevechten plaats in onder meer: Ramadi (Anbar), Habbaniyah (Anbar), Haditha (Anbar), Rabia (Ninewa), de Ninewa-vlakte (Ninewa), Baiji (Salaheddin), Tikrit (Salaheddin), Balad (Salaheddin), Dhuluiya (Salaheddin), Udham (Diyala), Jalula (Diyala),¹³⁵ Sadia (Diyala), Mansouriyah (Diyala), Muqdadiyah (Diyala), Yusufiyah (Bagdad), Jurf al-Sakhar (noord-Babil).¹³⁶

Aan het einde van de verslagperiode had het Iraakse leger – vaak gesteund door sjiitische milities – de controle over onder meer Bagdad (stad), Taji (Bagdad), Samarra (Salaheddin), Baqubah (Diyala), Hillah (Babil) en de overwegend sjiitische provincies Karbala, Najaf, Wassit, Qadisiya, Maysan, Dhi-Qar, Muthanna en Basra.¹³⁷

De controle in Bagdad (stad) is echter in toenemende mate in handen van sjiitische milities.¹³⁸ Voormalig premier Maliki zou de arrestatie en detentie van terrorismeverdachten in Bagdad zelfs hebben gedelegeerd aan de beruchte sjiitische milite Asaib Ahl al-Haq (AAH). AAH zou zelf echter ook verantwoordelijk zijn voor een groot aantal sektarisch gemotiveerde executies van met name soennitische mannen in en rondom Bagdad. Ondanks de sterke aanwezigheid van sjiitische milities, hebben de door IS(IS) geleide soennitische opstandelingen nog altijd voldoende capaciteit om grootschalige aanslagen te plegen in Bagdad, met name op sjiieten. Bovendien zouden de soennitische opstandelingen mogelijkheden hebben om de controle over de soennitische wijken – met name in het westen – van Bagdad in handen te krijgen.¹³⁹

Diverse sjiitische milities strijden bovendien aan de zijde van de Iraakse veiligheidstroepen tegen de door IS(IS) geleide opstandelingen. Reeds enkele dagen na de inname van Mosul door IS(IS) heeft de sjiitische grootayatollah Ali al-Sistani een oproep gedaan aan de Iraakse bevolking om de wapens op te pakken 'voor Irak'. Duizenden sjiitische jongens en mannen uit het zuiden van Irak gaven gehoor aan deze oproep en sloten zich aan bij het Iraakse leger en sjiitische milities, die ook rekruteringsactiviteiten hadden opgezet. Diverse sjiitische milities zijn vervolgens – samen met het Iraakse leger en bondgenoten - de strijd aangegaan tegen de soennitische opstandelingen. Echter, sommige sjiitische milities - zoals Asaib Ahl al-Haq dat nauwe banden heeft met Maliki – zouden al langere tijd met het Iraakse leger samenwerken. Dit wordt door de Iraakse autoriteiten ontkend.¹⁴⁰

Er zijn berichten dat zowel soennitische gewapende groeperingen als sjiitische milities in toenemende mate minderjarige jongens inzetten om te strijden. Zo zouden er sjiitische jongens naar Iran worden gestuurd om getraind te worden door de Revolutionaire Garde, waarna zij in Irak, en soms ook in Syrië, worden ingezet. Daarnaast zijn er ooggetuigenverslagen van minderjarigen die controleposten van soennitische opstandelingen zouden bemannen.¹⁴¹

¹³⁵ Jalula werd half augustus door IS(IS) veroverd na een groot offensief op de Koerdische Peshmerga. (Institute for the Study of War, *Control of Terrain in Iraq*, 13 augustus 2014.)

¹³⁶ Institute for the Study of War, *Iraq Situation Reports*, diverse rapporten van juni, juli en augustus 2014; vindplaats: <http://iswiraq.blogspot.nl>; Institute for the Study of War, *Control of Terrain in Iraq*, 29 juli 2014.

¹³⁷ Institute for the Study of War, *Control of Terrain in Iraq*, 29 juli 2014.

¹³⁸ Zie ook paragraaf 5.2. over sjiitische milities.

¹³⁹ Vertrouwelijke bron.

¹⁴⁰ BBC, *Iraq conflict: Shia cleric Sistani issues call to arms*, 13 juni 2014; New York Times, *Seeing Their Gains at Risk, Shiites Flock to Join Militias*, 13 juni 2014; AP, *Rise of Shiite militias could fracture Iraq*, 15 juni 2014; The Washington Post, *Iraqi army increasingly bolstered by Shiite militias as ISIS advances*, 20 juni 2014. Zie ook paragraaf 5.2. over sjiitische milities.

¹⁴¹ Reuters, *Underage fighters drawn into Iraq sectarian war*, 11 juli 2014; Vertrouwelijke bron.

4 Bestuurlijke ontwikkelingen

4.1 Dagelijks bestuur

In grote delen van west-Irak en het noorden van centraal-Irak is het dagelijks bestuur niet meer in handen van de Iraakse autoriteiten. Dit is onder meer het geval in diverse steden en dorpen die sinds begin januari 2014 – zo niet eerder – in handen zijn gevallen van de door IS(IS) geleide soennitische opstandelingen. Het gaat hier om belangrijke steden als Fallujah (Anbar) en Mosul (Ninewa). Daarnaast wordt er in veel gebieden gevochten, waardoor er ook geen sprake meer is van een (volledig) functionerend dagelijks bestuur.¹⁴²

Het 'dagelijks bestuur' van de door de soennitische opstandelingen – al dan niet gedeeltelijk – ingenomen gebieden kan per stad sterk verschillen. Zo is het bestuur in Fallujah sinds januari 2014 in handen van een militaire raad, waarvan IS(IS) werd uitgesloten. Na de terugtrekking van het Iraakse leger eind december 2013 en de opmars van IS(IS) in Anbar, heeft een coalitie van voormalige legerofficieren, stammenleiders en religieuze leiders de *Military Council of Tribal Revolutionaries in Fallujah (al-Majlis al-Askari li-Thuwwar al-Asha'ir fi-Fallujah)* opgericht om de stad te besturen. Deze militaire raad bestaat onder meer uit leden van de *1920 Revolution Brigade (Kitaab Thawra al-'Ashrayn)*, de *Naqshbandi Order (JRTN/Jaysh Rijal al-Tariqa al-Naqshbandia)* en de *Islamic Army of Iraq (IAI/al-Jaysh al-Islami fi-I-Iraq)*. IS(IS) en de militaire raad van Fallujah zouden echter wel een overeenkomst hebben gesloten met betrekking tot de voorwaarden voor aanwezigheid van IS(IS) in Fallujah en de door IS(IS) te ontplooiën activiteiten aldaar. Er zou onder meer zijn afgesproken dat IS(IS) eventuele militaire en bestuurlijke activiteiten volledig moet coördineren met de militaire raad en dat IS(IS) niemand mag dwingen trouw te zweren aan de groepering.¹⁴³

Over andere belangrijke steden heeft IS(IS) echter wel (enige vorm van) controle. IS(IS) zou de gebieden onder haar controle bovendien willen gaan consolideren en is in sommige plaatsen reeds begonnen met invoering van de *sharia* en de uitvoering van bestuurlijke activiteiten, zoals de levering van diensten en voorzieningen. Dit betekent echter ook dat de inwoners en gelegenheidsbondgenoten steeds meer de ware aard van de extremistische groepering te zien krijgen en in toenemende mate weerstand (kunnen) gaan bieden of zich juist bij het nieuwe 'bestuur' neerleggen.¹⁴⁴

Mosul is de grootste en meest ontwikkelde stad die IS(IS) momenteel in handen heeft. Volgens berichten zou Mosul de hoofdstad van het door IS(IS) uitgeroepen kalifaat moeten gaan worden. Sinds de overname van Mosul begin juni 2014 opereert IS(IS) als de bestuurlijke, judiciële en veiligheidsautoriteit van de stad, waarbij de extremistische groepering de inwoners een strikte versie van de *sharia* oplegt in een poging een samenleving te creëren naar het islamitische model dat IS(IS) voor het kalifaat in gedachten heeft. Hiertoe heeft IS(IS) op 12 juni het *Madina* document geïmplementeerd, waarin wordt opgeroepen tot de invoering van

¹⁴² Institute for the Study of War, *Control of Terrain in Iraq*, 4 augustus 2014. Zie ook hoofdstuk 2 over de veiligheidssituatie in de afzonderlijke provincies en gebieden.

¹⁴³ United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June – 5 July 2014*, 18 juli 2014; Carnegie Endowment for International Peace: *Sada, ISIS and the Anbar Crisis*, 12 juni 2014. Zie ook paragraaf 5.1. over soennitische gewapende groeperingen.

¹⁴⁴ Institute for the Study of War, *Resistance Emerges as ISIS Consolidates in Deir ez-Zour*, 15 juli 2014; Asharq al-Awsat, *Mosul inhabitants forming anti-ISIS groups: governor*, 29 juli 2014; Vertrouwelijke bronnen.

een uiterst strikte *sharia*-variant. Vervolgens zou IS(IS) met harde hand zijn opgetreden tegen elementen in de samenleving die hiermee in strijd zijn. Zo hebben IS(IS)-leden aanvallen uitgevoerd op onder meer cafés en casino's in Mosul en de inwoners verboden te gokken, spellen te spelen, naar niet-islamitische muziek te luisteren, naar (teken)films te kijken en tabak of *shisha* (waterpijp) te roken. Daarnaast werd aan kledingzaken het verbod opgelegd om 'strakke of transparante' vrouwenkleding te verkopen. Ook heeft IS(IS) de bevolking verplicht om huwelijken enkel nog in de rechtbanken van de extremistische groepering te sluiten.¹⁴⁵

Het lijkt erop dat IS(IS) tevens een poging doet om het leven in Mosul zoveel mogelijk te 'normaliseren'. In het kader van bestuurlijke activiteiten is IS(IS) namelijk begonnen met het innen van belasting en het leveren van reguliere overheidsdiensten, zoals water, gezondheidszorg, elektriciteit en sociale zekerheidsvoorzieningen.¹⁴⁶

IS(IS) zou bovendien in juli een politiebureau hebben geopend in de binnenstad van Mosul. De organisatie zou vrijwilligers rekruteren die zich willen aansluiten bij de zogenaamde 'Islamitische politie' tegen een vergoeding van, naar verluidt, 400 dollar per maand. Hiermee komt de organisatie tevens tegemoet aan de frustraties van de lokale bevolking ten aanzien van de hoge werkloosheid in de stad en de bevrozing door Bagdad van de uitbetaling van ambtenarensalarissen in Mosul sinds de stad in handen van IS(IS) is gekomen.¹⁴⁷

Tevens zouden er volgens berichten *sharia*-rechtbanken zijn opgericht, onder meer in het gemeentehuis van Mosul in het oosten van de stad en in het gastenhuis van de gouverneur in het westen van Mosul.¹⁴⁸

Daarnaast zou IS(IS) een oproep hebben gedaan aan de studenten en werknemers van de Universiteit van Mosul om per 1 september weer het werk of de studie te hervatten. IS(IS) heeft wel een aantal veranderingen aangebracht om alles in lijn met de *sharia* te brengen. Zo is het departement van juridische en politieke wetenschappen afgeschaft en worden mannelijke en vrouwelijke studenten gescheiden.¹⁴⁹

Ook heeft IS(IS) in Mosul Suikerfeest-vieringen georganiseerd om de harten van de inwoners te veroveren en werd er onder meer snoep uitgedeeld aan kinderen. Daarnaast verricht IS(IS) activiteiten op humanitair vlak en heeft de organisatie bijvoorbeeld voedsel aan de armen uitgedeeld tijdens de Ramadan. Ook heeft de organisatie de huurprijzen in Mosul drastisch verlaagd.¹⁵⁰

IS(IS) voert een uiterst sterke propagandacampagne om de inwoners van, onder meer, Mosul aan hun zijde te krijgen. Foto's van de activiteiten worden verspreid via sociale mediakanalen. Daarnaast deelt IS(IS) pamfletten uit onder de inwoners en

¹⁴⁵ Institute for the Study of War, *Life under ISIS in Mosul*, 29 juli 2014; Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 31 juli 2014; Niqash, *all islamic, all the time - mosul set to become caliphate's capital*, 17 juli 2014.

¹⁴⁶ Institute for the Study of War, *Life under ISIS in Mosul*, 29 juli 2014; Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 31 juli 2014; Niqash, *all islamic, all the time - mosul set to become caliphate's capital*, 17 juli 2014.

¹⁴⁷ Institute for the Study of War, *Life under ISIS in Mosul*, 29 juli 2014; Niqash, *all islamic, all the time - mosul set to become caliphate's capital*, 17 juli 2014.

¹⁴⁸ Institute for the Study of War, *Life under ISIS in Mosul*, 29 juli 2014; Niqash, *all islamic, all the time - mosul set to become caliphate's capital*, 17 juli 2014.

¹⁴⁹ Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 31 juli 2014.

¹⁵⁰ Institute for the Study of War, *Life under ISIS in Mosul*, 29 juli 2014; Niqash, *all islamic, all the time - mosul set to become caliphate's capital*, 17 juli 2014.

heeft de organisatie een radiostation opgericht in Mosul om haar propaganda te kunnen verspreiden.¹⁵¹

IS(IS) neemt echter ook maatregelen om mogelijke oppositionele krachten te onderdrukken. Hoewel IS(IS) vaak allianties sluit met andere militante of tribale groeperingen teneinde een gebied te kunnen innemen, worden deze 'gelegenheidsbondgenoten' vervolgens vaak bedreigd zodra IS(IS) haar controle heeft kunnen consolideren en de andere groepering als een potentiële oppositionele dreiging gaat beschouwen.¹⁵²

Zo heeft IS(IS) de aan haar gelieerde groeperingen op 18 juni 2014 gewaarschuwd geen controle te vestigen over gebieden in Mosul op straffe van dood mocht een groepering dit wel doen. IS(IS) zou enkel activiteiten van andere groeperingen tolereren, indien zij trouw zweren aan IS(IS) en bovendien al hun wapens overdragen. Er zouden berichten zijn dat IS(IS) reeds begonnen is met het uitschakelen van voormalig Ba'athisten in Mosul. Dit duidt op frictie tussen IS(IS) en JRTN, een groepering die IS(IS) heeft geholpen Mosul in te nemen. Daarnaast zijn er echter ook berichten dat IS(IS) bestuurlijke taken aan JRTN overdraagt.¹⁵³

IS(IS) heeft alle niet-soennitische etnische en religieuze minderheidsgroepen in Mosul gemarginaliseerd en bedreigd, wat heeft geleid tot een grote stroom van ontheemden die de stad Mosul is ontvlucht.¹⁵⁴ Zo hebben werknemers van IS(IS) instructies gekregen om geen hulp te geven aan minderheden, zoals christenen, yezidi's en shabaken. Ook zouden de minderheidsgroepen geen voedselrantsoen meer krijgen en te horen hebben gekregen dat hun diensten, onder meer in de gezondheidszorg, niet langer nodig waren. IS(IS) heeft bovendien niet-soennitische elementen vernield, zoals sjiitische moskeeën en andere gebedshuizen. Daarnaast heeft IS(IS) ook soennitische groepen, zoals soefi's, bedreigd.¹⁵⁵

Ook uit andere gebieden in Irak die onder controle staan van IS(IS) komen berichten over toenemende consolidatiepogingen en de specifieke 'bestuursstijl' van de extremistische groepering. Zo zou IS(IS) in Ana (Anbar) vieringen in het kader van het Suikerfeest hebben georganiseerd en speelgoed hebben uitgedeeld aan kinderen. Volgens bronnen zou IS(IS) ook pogingen hebben ondernomen om de demografische samenstelling van de gebieden onder hun controle te wijzigen. Zo zou IS(IS) Koerden en sjiieten uit het Sadia district (Diyala) hebben gedeporteerd. Ook heeft IS(IS) in andere gebieden dan Mosul reeds *sharia*-rechtbanken opgericht, waaronder in Sadia.¹⁵⁶

De gebieden waarover de Iraakse autoriteiten controle hebben, hebben geen noemenswaardige bestuurlijke veranderingen ondervonden in de verslagperiode. Zo

¹⁵¹ Institute for the Study of War, *Life under ISIS in Mosul*, 29 juli 2014.

¹⁵² Institute for the Study of War, *Life under ISIS in Mosul*, 29 juli 2014.

¹⁵³ Institute for the Study of War, *Life under ISIS in Mosul*, 29 juli 2014; Reuters, *Islamic State rounds up ex-Baathists to eliminate potential rivals in Iraq's Mosul*, 8 juli 2014; Vertrouwelijke bron.

¹⁵⁴ Zie ook hoofdstuk 2.4. over de veiligheidssituatie in Ninewa, hoofdstuk 7 over specifieke groepen en hoofdstuk 8 over binnenlandse ontheemding.

¹⁵⁵ Institute for the Study of War, *Life under ISIS in Mosul*, 29 juli 2014; UN Iraq, *Iraq: Emergency Situation Report No. 1*, 26 juni 2014; Al Jazeera, *Minorities flee Islamic State-ruled Mosul*, 24 juli 2014; AFP, *Christians flee jihadist ultimatum in Iraq's Mosul*, 19 juli 2014; Human Rights Watch, *Iraq: ISIS Abducting, Killing, Expelling Minorities*, 19 juli 2014; The Huffington Post, *Trading Treasure for Weapons: ISIS Campaign of Terror Strikes at Culture*, 10 september 2014; Vertrouwelijke bronnen.

¹⁵⁶ Stratfor Global Intelligence, *Iraq: Militants Deporting Kurds, Shiites From Diyala*, Source Says, 31 juli 2014; Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 2 augustus 2014; Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 3 augustus 2014; Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 30 juli 2014.

ging men ook in Bagdad door met de 'reguliere' activiteiten. Dit geldt ook voor de Koerdische gebieden onder bestuur van de KRG.¹⁵⁷

4.2 Levensonderhoud

In grote delen van Irak hebben de lokale gemeenschappen en de ontheemden - ten gevolge van het voortdurende conflict - te kampen met grote problemen in de voorziening van hun basisbehoeften. Dit heeft onder meer te maken met beperkingen in de bewegingsvrijheid van de bevolking, zowel vanwege angst voor het geweld als vanwege opgelegde bewegingsrestricties en vernietigde infrastructuur. Hierdoor is het voor velen lastig om bijvoorbeeld naar de werkplek te gaan of toegang te krijgen tot basisvoorzieningen, zoals voedsel, water, gezondheidszorg en onderwijs. Daarnaast worden er aanvallen uitgevoerd op onder meer ziekenhuizen en water- en elektriciteitsnetwerken, waardoor de voorzieningen zelf ook wegvallen of schaars worden. Hier komt bij dat de gevolgen van het stopzetten door Bagdad van de uitbetaling van ambtenarensalarissen in de conflictprovincies duidelijk voelbaar zijn.¹⁵⁸

Ook voor hulporganisaties is het moeilijk om de burgers in nood te bereiken met humanitaire hulp. Zo belemmert het voortdurende conflict onder meer de communicatie en de transportroutes en moeten de hulporganisaties in alle gebieden onderhandelingen voeren met ofwel de opstandelingen ofwel de regering om toegang te krijgen tot de mensen die in nood verkeren. Ook vanwege veiligheidsrestricties en -controles op de wegen wordt het bieden van hulp vertraagd en bemoeilijkt. Met name de provincies Anbar, Diyala, Salaheddin, Ta'mim, Ninewa en het zuiden van de provincie Bagdad en het noorden van de provincie Babil zijn zeer moeilijk bereikbaar vanwege de huidige conflictsituatie.¹⁵⁹

Volgens de Verenigde Naties zouden naar schatting vijf miljoen mensen zich in een gebied bevinden waar de toegang tot basisbehoeften ernstig wordt beperkt. In sommige gebieden - zoals Dhuluiya in de provincie Salaheddin en in enkele westelijke delen van de provincie Anbar - is de situatie extra schrijnend, omdat de inwoners in deze gebieden 'gevangen' zitten, waardoor zij noch voor het geweld kunnen vluchten, noch toegang hebben tot basisvoorzieningen, zoals voedsel en water. In sommige gevallen zouden de gewapende groeperingen de (afsluiting van) basisvoorzieningen zelfs gebruiken als strijdmiddel en/of om specifieke bevolkingsgroepen te treffen. Zo wordt in de provincie Ninewa de watertoevoer van de districten Tilkif, Hamdaniya en Makhmour afgesloten en zitten duizenden yezidi's - opgejaagd door IS(IS) - op de Sinjar berg gevangen waar velen, geteisterd door de hitte, zijn gestorven van de dorst.¹⁶⁰

¹⁵⁷ Vertrouwelijke bron.

¹⁵⁸ UN OCHA, *Iraq IDP Crisis Situation Report No. 4 (19-26 July 2014)*, 26 juli 2014; United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June - 5 July 2014*, 18 juli 2014; UN News Centre, *Iraq: Amid rising insecurity, UN official urges unimpeded access to desperate civilians*, 31 juli 2014; Vertrouwelijke bron.

¹⁵⁹ United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June - 5 July 2014*, 18 juli 2014; UN OCHA, *Iraq IDP Crisis Situation Report No. 4 (19-26 July 2014)*, 26 juli 2014; Vertrouwelijke bron.

¹⁶⁰ United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June - 5 July 2014*, 18 juli 2014; UN OCHA, *Iraq IDP Crisis Situation Report No. 4 (19-26 July 2014)*, 26 juli 2014; The Telegraph, *40,000 Iraqis stranded on Sinjar mountain after Islamic State death threats*, 6 augustus 2014; UN Iraq, *Iraq: Emergency Situation Report No. 1*, 26 juni 2014.

In het algemeen doen de problemen in het kader van de basisvoorzieningen zich over de gehele linie voor en hebben deze betrekking op water, sanitair, hygiëne, voedsel, onderdak, 'non-food items' (zoals dekens, keukengerei, zeep, etc.), gezondheidszorg en onderwijs.¹⁶¹

De effecten van het conflict zijn voelbaar voor de gehele Iraakse bevolking. Zo is het voedselrantsoensysteem, waarvan een groot deel van de Iraakse bevolking afhankelijk is, disfunctioneel. De crisis heeft bovendien de graanoogst van mei/juni en de productieactiviteiten beïnvloed in onder meer de provincies Ninewa en Salaheddin, waar een derde van de Iraakse meel- en gerstproductie plaatsvindt. Zo zouden grote voorraden graan in de silo's in Mosul zijn verrot vanwege gebrek aan elektriciteit. Ten gevolge van de schaarste zijn de voedselprijzen in Irak gestegen. Daarnaast zouden banken te kampen hebben met problemen: overmakingen zouden vertraging oplopen en in veel gevallen beschikken de banken niet over voldoende geld om aan klanten te overhandigen.¹⁶²

¹⁶¹ UN OCHA, *Iraq IDP Crisis Situation Report No. 4 (19-26 July 2014)*, 26 juli 2014.

¹⁶² UN OCHA, *Iraq IDP Crisis Situation Report No. 4 (19-26 July 2014)*, 26 juli 2014; Vertrouwelijke bron.

5 Milities en gewapende groeperingen

In het huidige conflict in Irak staan diverse sjiitische milities - al dan niet in zekere mate samenwerkend met de Iraakse veiligheidstroepen - tegenover verschillende soennitische gewapende groeperingen. Deze soennitische opstandelingen strijden - al dan niet met elkaar samenwerkend of elkaar gedogend - voor omverwerping van de huidige door sjiieten geleide regering, oprichting van een soennitische staat en/of vestiging van een islamitisch kalifaat. Behalve een strijd langs sektarische lijnen tussen de soennitische en sjiitische groeperingen, vindt er tevens strijd onderling plaats aan zowel de sjiitische als soennitische kant.¹⁶³

Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste soennitische en sjiitische gewapende groeperingen en milities die actief zijn in het huidige conflict in Irak.

5.1 Soennitische gewapende groeperingen

Islamitische Staat in Irak en al-Sham/Islamitische Staat (IS/IS)

De Islamitische Staat in Irak en al-Sham (ISIS), ook wel Islamitische Staat in Irak en de Levant (ISIL) genoemd, is voortgekomen uit meerdere soennitisch-extremistische groeperingen, waaronder Al-Qaida-in-Irak (AQI). AQI is officieel ontstaan in oktober 2004, toen de voormalige leider van AQI, Abu Musab al-Zarqawi, trouw zwoer aan Al-Qaida en Osama bin Laden. De groepering was echter al sinds 2003 actief in Irak, als reactie op de Amerikaanse inval in het land. AQI werd ook wel Islamitische Staat in Irak (ISI) genoemd.¹⁶⁴

Het huidige IS(IS) wordt geleid door Abu Bakr al-Baghdadi, die in 2010 de leider werd van het toenmalige AQI. Het uiteindelijke doel van IS(IS) is een islamitisch kalifaat te stichten dat zich uitstrekt over Syrië en Irak. Eind juni 2014 werd de oprichting van dit kalifaat van IS(IS) officieel verkondigd. Sindsdien noemt de groepering zichzelf Islamitische Staat (IS). IS(IS) is momenteel de machtigste extremistische groepering in Irak en Syrië, maar wordt door Al-Qaida afgewezen. Veel van de IS(IS)-strijders komen uit het buitenland, waaronder veel Westerse landen.¹⁶⁵

Het overgrote deel van haar inkomsten zou IS(IS) genereren met de verovering van olievelden in oost-Syrië en Irak en met de reserves van de - volgens IS(IS) - op 10 juni 2014 veroverde banken in Mosul.¹⁶⁶ Daarnaast zou IS(IS) financiële steun ontvangen van vermogende personen uit soennitische landen in de regio. IS(IS)' betrokkenheid in het conflict in Syrië heeft de groepering bovendien veel wapens en

¹⁶³ United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June - 5 July 2014*, 18 juli 2014.

¹⁶⁴ United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June - 5 July 2014*, 18 juli 2014; BBC, *Syria Iraq: The Islamic State militant group*, 2 augustus 2014; Website Institute for the Study of War, *Al-Qaeda in Iraq*, <https://www.understandingwar.org>, geraadpleegd op 16 september 2014; Center for Strategic and International Studies, *Al Qaeda In Iraq*, juni 2011.

¹⁶⁵ United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June - 5 July 2014*, 18 juli 2014; BBC, *Syria Iraq: The Islamic State militant group*, 2 augustus 2014; CNN, *Iraq developments: ISIS establishes 'caliphate,' changes name*, 30 juni 2014.

¹⁶⁶ Er zijn echter ook berichten die de verovering van banken in Mosul door IS(IS) tegenspreken. (Financial Times, *Biggest bank robbery that 'never happened' - \$400m Isis heist*, 17 juli 2014; Vertrouwelijke bron.)

mankracht opgeleverd. Bovendien heeft IS(IS) tijdens haar opmars in Irak veel wapentuig van het Iraakse leger in handen gekregen.¹⁶⁷

In de loop van 2013 heeft IS(IS) – samen met gelieerde groeperingen - haar aanwezigheid en operaties in Irak gestaag uitgebreid in de provincies Anbar, Ninewa, Salaheddin, Ta'mim, Diyala, (noord-)Babil en Bagdad. In Anbar concentreerde IS(IS) zich met name op de aan Syrië grenzende gebieden en het controleren van de belangrijkste routes tussen Syrië en Irak.¹⁶⁸

Eind december 2013 en begin januari 2014 maakte IS(IS) gebruik van het hernieuwd oploeiende protest en de verder toegenomen gevoelens van onvrede en marginalisatie van de soennitische bevolking in Anbar, alsmede van het uit Anbar terugtrekkende Iraakse leger, waardoor IS(IS) – gesteund door gelieerde groeperingen - de mogelijkheid benutte delen van onder meer Fallujah en Ramadi in te nemen en verder op te rukken naar Abu Ghraib, grenzend aan de provincie Bagdad.¹⁶⁹

Iraakse en Amerikaanse veiligheidsmedewerkers schatten het aantal IS(IS)-strijders in Irak ten tijde van hun opmars in juni op minstens 3.000. Het huidige aantal IS(IS)-strijders in Irak en Syrië, waarin de nieuwe rekruten sinds juni 2014 zijn meegenomen, zou volgens de Amerikaanse inlichtingendienst tussen de 20.000 en 31.500 liggen.¹⁷⁰

Naqshbandi Order (JRTN)

Een voor IS(IS) belangrijke bondgenoot bij de opmars in Irak is de *Naqshbandi Order* (JRTN/*Jaysh Rijal al-Tariqa al-Naqshbandia*). JRTN bestaat uit Ba'athistische opstandelingen en aanhangers van het voormalige regime van Saddam Hoessein. De leider van de groep is Saddam Hoessein's voormalige rechterhand, Izzat Ibrahim al-Douri. JRTN hangt de ideologie van de Ba'athpartij aan en het Naqshbandi soefisme. JRTN zou volgens een bron 60% van het 'front' vormen van soennitische opstandelingen en werkt hierbij samen met - en ondersteunt - IS(IS). Ondanks de samenwerking zijn er aanzienlijke ideologische verschillen tussen beide groepen. Nu IS(IS) de gebieden onder haar controle, met name Mosul, verder wil consolideren zou de rivaliteit tussen de voormalig gelegenheidsbondgenoten steeds groter worden en zou IS(IS) zelfs leden van JRTN hebben vermoord.¹⁷¹

1920 Revolution Brigade

De *1920 Revolution Brigade* (*Kitaab Thawra al-'Ashrayn*) is een soennitische militie, die voornamelijk bestaat uit voormalig soldaten van het Iraakse leger onder Saddam Hoessein, dat in 2003 door de Amerikaanse troepen is ontbonden. De militie streeft naar een 'onafhankelijke' Iraakse staat gebaseerd op de islam. Qua ideologie zou de

¹⁶⁷ United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June – 5 July 2014*, 18 juli 2014.

¹⁶⁸ United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June – 5 July 2014*, 18 juli 2014; Vertrouwelijke bron.

¹⁶⁹ United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June – 5 July 2014*, 18 juli 2014. Zie ook hoofdstuk 1 over de politieke context en hoofdstuk 2 over de veiligheidssituatie.

¹⁷⁰ Reuters, *Tunneling through triangle of death, Islamic State aims at Baghdad from south*, 4 augustus 2014; CNN, *How foreign fighters are swelling ISIS ranks in startling numbers*, 14 september 2014.

¹⁷¹ United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June – 5 July 2014*, 18 juli 2014; Institute for the Study of War, *Life under ISIS in Mosul*, 29 juli 2014; Reuters, *Islamic State rounds up ex-Baathists to eliminate potential rivals in Iraq's Mosul*, 8 juli 2014; Vertrouwelijke bron. Zie ook paragraaf 4.1. over dagelijks bestuur.

organisatie op een lijn liggen met de Moslimbroederschap. De *1920 Revolution Brigade* zou tegen IS(IS) en Al-Qaida zijn.¹⁷²

Islamic Army of Iraq (IAI)

De *Islamic Army of Iraq* (IAI/*al-Jaysh al-Islami fi-l-Iraq*) is een islamitische organisatie, voornamelijk bestaande uit soennieten met een klein aantal sjiitische aanhangers. IAI, geleid door Ishmail Jboury, heeft een Iraaks-nationalistische agenda en is in 2003 opgericht met het doel Irak te 'bevrijden' van buitenlandse troepen en invloeden. IAI is tegen Al-Qaida en heeft in het verleden enkele aanvallen op de organisatie uitgevoerd in Irak en Syrië. In navolging van het vertrek van de Amerikaanse troepen uit Irak, heeft IAI in 2011 haar militie gedemobiliseerd en heeft de organisatie een activistische groepering opgericht - de *Sunni Popular Movement of Hiraq* genaamd - die zich afzette tegen de door Maliki geleide Iraakse regering. Begin juni 2014 heeft IAI haar militie gehermobiliseerd om in het noorden van Irak te strijden. IAI opereert met name in de provincies Salaheddin en Diyala. De organisatie heeft bekendgemaakt IS(IS) - en aan IS(IS) gelieerde groeperingen - te zullen aanvallen en vernietigen, zodra de regering van Maliki is gevallen.¹⁷³

Ansar al-Islam (AAI)

De islamitisch-extremistische groepering *Ansar al-Islam* (AAI) heeft als doel een kalifaat te stichten in Irak. De aanwezigheid van AAI concentreert zich met name in Ninewa (Mosul), Ta'mim (Kirkuk) en Salaheddin. Daarnaast zou de groepering naar eigen zeggen invloed hebben in Fallujah en Tikrit. AAI is het niet eens met IS(IS)' visie dat IS(IS) een staat zou vertegenwoordigen in plaats van simpelweg een groepering. Volgens berichten zouden beide groeperingen tegen elkaar strijden. Zo zou IS(IS) leden van AAI hebben vermoord, voornamelijk in Mosul.¹⁷⁴

Jaysh al-Mujahidiin (JAM)

De gewapende - voornamelijk soennitische - groepering *Jaysh al-Mujahidiin* (JAM) heeft, evenals IAI, een islamitische Iraaks-nationalistische agenda. De groepering is voor invoering van *sharia*-wetgeving, maar is gekant tegen IS(IS) en hun *takfiri*-praktijken gericht op bestraffing van 'afvalligen' (waaronder mede-moslims).¹⁷⁵

Saraya al-Madina al-Munawara

De *Saraya al-Madina al-Munawara* ofwel *The Honored City's Brigades* is een soennitische militie die in 2004 is opgericht om de strijd aan te gaan tegen de Amerikaanse troepen in Irak. Het hoofddoel van de militie is de vestiging van een soennitisch kalifaat. De groepering heeft zich niet officieel verbonden aan andere organisaties, maar strijdt sinds begin 2014 met IS(IS) en andere groeperingen tegen de Iraakse regering. De activiteiten van de groepering zouden zich met name in de provincie Anbar concentreren, rondom Ramadi en Fallujah.¹⁷⁶

¹⁷² United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June - 5 July 2014*, 18 juli 2014.

¹⁷³ United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June - 5 July 2014*, 18 juli 2014; Stanford University, *Mapping Militant Organizations*, <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/>, geraadpleegd op 30 juli 2014; Reuters, *Iraq Islamist groups form rival coalition to Qaeda*, 3 mei 2007.

¹⁷⁴ United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June - 5 July 2014*, 18 juli 2014; Stanford University, *Mapping Militant Organizations*, <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/>, geraadpleegd op 30 juli 2014; Reuters, *Iraq Islamist groups form rival coalition to Qaeda*, 3 mei 2007.

¹⁷⁵ United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June - 5 July 2014*, 18 juli 2014; Stanford University, *Mapping Militant Organizations*, <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/>, geraadpleegd op 30 juli 2014; Reuters, *Iraq Islamist groups form rival coalition to Qaeda*, 3 mei 2007.

¹⁷⁶ United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June - 5 July 2014*, 18 juli 2014; Stanford University,

Jihad and Reform Front

In 2007 heeft JAM samen met IAI het *Jihad and Reform Front* opgericht als tegenhanger van AQI. De doelstellingen van deze alliantie waren o.m. de invoering van een gematigde variant van de *sharia* en strijdvoering tegen de toenmalige regering van Maliki. De coalitie geeft duidelijk aan geen burgers te willen doden, waarmee zij zich distantieert van de methodes van het voormalige AQI en het huidige IS(IS). Ook de *Ansar al-Sunna Sharia Commission*, opgericht door twee bij AAI vertrokken leiders, heeft zich in 2007 bij het front aangesloten. AAI gaf toentertijd aan het *Jihad and Reform Front* niet te steunen. Het is tot op heden niet duidelijk of de *1920 Revolution Brigade* zich ook heeft aangesloten bij de alliantie.¹⁷⁷

5.2 Sjiitische milities

Peace Brigades

De leider van de politieke partij *Sadr Trend*, Moqtada al-Sadr, heeft op 11 juni 2014 - een dag na de val van Mosul - de oprichting van de *Peace Brigades* aangekondigd met als doel de sjiitische heiligdommen in Irak te verdedigen tegen aanvallen van door IS(IS) geleide soennitische opstandelingen. De *Peace Brigades* zouden in feite een reïncarnatie van het *Mahdi*-leger en de *Promised Day Brigades* zijn.¹⁷⁸ Sinds de opmars van IS(IS) in juni 2014 heeft Al-Sadr zijn volgelingen in het gehele land opgeroepen om militaire parades te houden. Onder meer in Sadr City - een sjiitische wijk in Bagdad die vernoemd is naar de vader van Moqtada - werd aan deze oproep gehoor gegeven en gingen tienduizenden van zijn goed bewapende en getrainde strijders de straat op. Ook in andere delen van Bagdad en in het sjiitische zuiden van het land werden grootschalige militaire parades gehouden. Al-Sadr - hoewel een politieke rivaal van voormalig premier Maliki - heeft verklaard bereid te zijn met de Iraakse veiligheidstroepen samen te werken in de strijd tegen de soennitische opstand. De *Peace Brigades* zijn onder meer actief in de omgeving van Tikrit en Samarra (in de provincie Salaheddin), waar zij de opmars van IS(IS) proberen tegen te houden.¹⁷⁹

Asaib Ahl al-Haq

Asaib Ahl al-Haq (AAH) heeft zich in 2008 afgescheiden van het *Mahdi*-leger en is sindsdien verwickeld in een strijd met de loyale Sadristen. AAH kondigde begin 2012 nog aan de wapens neer te willen leggen en de politiek in te willen gaan, maar de militie is sinds mei 2013 weer actief. AAH is een bondgenoot van voormalig premier Maliki, wordt gesteund door Iran en werd getraind door Hezbollah om tegen de Amerikanen te vechten na de invasie in 2003. Ook heeft AAH in Syrië gevochten aan de zijde van de regeringstroepen, maar de militieleden zijn teruggekeerd naar Irak om de strijd in eigen land aan te gaan met de soennitische opstandelingen. AAH is met name actief in het zuiden van de provincie Salaheddin, onder meer rondom Samarra, en in de provincie Diyala, onder meer in de omgeving van het Hamrin-gebergte. Ook zou AAH samen met het Iraakse leger luchtaanvallen uitvoeren in

---

Mapping Militant Organizations, <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/>, geraadpleegd op 30 juli 2014; Reuters, *Iraq Islamist groups form rival coalition to Qaeda*, 3 mei 2007.

¹⁷⁷ United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June - 5 July 2014*, 18 juli 2014; Stanford University, *Mapping Militant Organizations*, <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/>, geraadpleegd op 30 juli 2014; Reuters, *Iraq Islamist groups form rival coalition to Qaeda*, 3 mei 2007.

¹⁷⁸ Zie ook de algemene ambtsberichten Irak van november 2012 en december 2013.

¹⁷⁹ Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 3 augustus 2014; Washington Post, *Iraqi army increasingly bolstered by Shiite militias as ISIS advances*, 20 juni 2014; Washington Post, *Shiite 'peace brigades' send signal of aggression with major rally in Baghdad*, 21 juni 2014.

Anbar, onder meer in Garma. AAH zou in april 2014 door toenmalig premier Maliki formeel onder de Iraakse militaire commandostructuur zijn geplaatst als onderdeel van de *Sons of Iraq*,¹⁸⁰ waarvan tevens *Kata'ib Hezbollah* deel zou uitmaken. De *Sons of Iraq* zouden onder meer in en rondom Bagdad worden ingezet.¹⁸¹

Badr Organization

Ook de *Badr Organization* (voorheen *Badr Corps* of *Badr Brigades*), geleid door de minister van transport Hadi al-Amiri, is actief in het huidige conflict. De militie is opgericht door verbannen Iraakse strijders die tijdens de Iran-Irak oorlog aan de zijde van Iran vochten. In 2003 is de militie teruggekeerd naar Irak om als militaire vleugel van de politieke partij *Islamic Supreme Council of Iraq* te dienen. *Badr* is de oudste sjiitische militie van Irak, ontstaan in de jaren '80 van de 20^e eeuw, en loyaal aan de Iraakse regering. De *Badr Organization* zou onder meer actief zijn in de provincie Ta'mim, in het zuiden van de *Baghdad belt* en in de provincie Diyala, onder meer rondom Baquba. De leider van de organisatie, Al-Amiri, zou bovendien de leiding hebben over de veiligheidsportefeuille in de provincie Diyala.¹⁸²

Kata'ib Hezbollah

De sjiitische militie *Kata'ib Hezbollah* is ook een loyale partner van de Iraakse regering in de strijd tegen IS(IS) en gelieerde soennitische groeperingen. De militie heeft nauwe banden met Iran en beschouwt grootayatollah Ali Khomeini als haar spiritueel leider. *Kata'ib Hezbollah* werd na de Amerikaanse inval in Irak in 2003 door Iran bewapend en getraind en pleegde verschillende grote aanslagen op Amerikaanse troepen. De militie zou nog altijd door Iran getraind worden. Evenals AAH, zou *Kata'ib Hezbollah* deel uitmaken van de in april 2014 door Maliki opgerichte *Sons of Iraq* om de hoofdstad Bagdad te beschermen.¹⁸³

¹⁸⁰ Niet te verwarren met de soennitische milities die tijdens de sektarische burgeroorlog de Amerikanen hebben geholpen Al-Qaida-in-Irak te verslaan. Deze milities werden ook *Sons of Iraq* genoemd.

¹⁸¹ Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 26 juli 2014; Institute for the Study of War, *The Iraqi Shi'a Mobilization to Counter the ISIS Offensive*, 14 juni 2014; Reuters, *Before Iraq election, Shi'ite militias unleashed in war on Sunni insurgents*, 27 april 2014; Reuters, *In defense of Baghdad, Iraq turns to Shi'ite militias*, 14 juni 2014; Institute for the Study of War, *Iraq Update #23: Sadrists and Asa'ib Ahl Al-Haq Fight for Baghdad*, 12 juni 2013; Institute for the Study of War, *The resurgence of Asa'ib Ahl al-Haq*, december 2012.

¹⁸² Washington Post, *Shiite militias in Iraq begin to remobilize*, 9 februari 2014; Institute for the Study of War, *The Iraqi Shi'a Mobilization to Counter the ISIS Offensive*, 14 juni 2014; Rudaw, *ISIS Repels Attacks by Shiite Militia South of Kirkuk; 50 Dead or Hurt*, 29 juni 2014; BBC, *Iraq crisis: On the Baquba frontline with Shia militia*, 23 juni 2014; Foreign Policy, *Mulling Iraq options: Begin by telling me which of these groups you want to bomb*, 19 juni 2014.

¹⁸³ Reuters, *Before Iraq election, Shi'ite militias unleashed in war on Sunni insurgents*, 27 april 2014; Reuters, *In defense of Baghdad, Iraq turns to Shi'ite militias*, 14 juni 2014; Foreign Policy, *Mulling Iraq options: Begin by telling me which of these groups you want to bomb*, 19 juni 2014.

6 Iraakse veiligheidsorganisaties

De Iraakse veiligheidsorganisaties¹⁸⁴ ondervinden onder de huidige omstandigheden in Centraal- en Zuid-Irak duidelijk veel moeilijkheden bij de handhaving van orde en veiligheid. Over grote gebieden hebben de veiligheidsorganisaties zelfs helemaal geen controle meer, omdat deze in handen van de door IS(IS) geleide soennitische opstandelingen zijn gevallen. In andere delen wordt hevig gevochten en dreigen de regeringstroepen ook de controle te verliezen. De handhaving van orde en veiligheid in de gebieden die nog wel onder controle van de regeringstroepen staan, wordt in toenemende mate overgelaten aan – of vindt plaats in samenwerking met – sjiitische milities.¹⁸⁵ Zo worden veel controleposten in Bagdad (gedeeltelijk) bemand door sjiitische militieleden of voeren zij politietaken uit, zoals arrestaties.¹⁸⁶

De sjiitische militieleden vullen hiermee een gat dat is ontstaan binnen de Iraakse veiligheidsorganisaties. Zowel de Iraakse politie als het Iraakse leger is al jarenlang regelmatig doelwit van gerichte aanslagen en ontvoeringen door soennitische gewapende groeperingen. Bovendien hebben de veiligheidsorganisaties te kampen met hoge desertiecijfers. Ook vindt een zeer hoog aantal Iraakse militairen de dood in de strijd met de soennitische opstandelingen. De problemen binnen de Iraakse veiligheidsorganisaties komen onder meer voort uit slechte training, gebrek aan discipline en een laag moreel. Daar komt bij dat de commandostructuur op bepaalde cruciale momenten in de verslagperiode slecht functioneerde. Zo zouden commandanten van het Iraakse leger Mosul zijn ontvlucht ten tijde van de opmars van IS(IS), waardoor de soldaten die de stad moesten verdedigen geen instructies en leiderschap meer hadden, wat al gauw leidde tot totale terugtrekking van de Iraakse veiligheidstroepen uit de stad.¹⁸⁷

De regering claimt dat de Iraakse veiligheidsorganisaties geregeld counterterrorismen operaties hebben uitgevoerd - waardoor aanslagen zouden zijn verijdeld - en strijders en materieel van de soennitische opstandelingen hebben uitgeschakeld. De Iraakse regeringstroepen hebben echter niet de capaciteit om de Iraakse burgers daadwerkelijk te beschermen tegen het geweld. Zo zijn de door IS(IS) geleide soennitische opstandelingen in staat om zelfs buiten de conflictgebieden aanslagen te plegen, met name in Bagdad, maar ook diep in het sjiitische zuiden van Irak.¹⁸⁸

Leden van Iraakse veiligheidsorganisaties zouden zich echter ook schuldig maken aan grove mensenrechtenschendingen. Met name van terrorisme verdachte soennitische gevangenen zouden massaal door de – overwegend sjiitische - regeringstroepen buitengerechtelijk geëxecuteerd zijn. Ook – door de regering gesteunde - sjiitische milities zouden zich hieraan schuldig hebben gemaakt. De executie van soennitische gevangenen zou doorgaans plaats hebben gevonden tijdens een aanval van soennitische opstandelingen. Daarnaast heeft het Iraakse

¹⁸⁴ Het is niet bekend uit welke diensten de Iraakse veiligheidsorganisaties precies bestaan, wie de verschillende diensten aanstuurt en uit hoeveel leden de diensten bestaan. (Vertrouwelijke bron.)

¹⁸⁵ Zie ook hoofdstuk 3 over militaire ontwikkelingen en paragraaf 5.2. over sjiitische milities.

¹⁸⁶ United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June – 5 July 2014*, 18 juli 2014; Institute for the Study of War, *Control of Terrain in Iraq*, 7 augustus 2014; Vertrouwelijke bronnen.

¹⁸⁷ United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June – 5 July 2014*, 18 juli 2014; Vice News, *Iraqi Soldiers Fleeing ISIS Claim They Were 'Abandoned' by Senior Officers*, 15 juni 2014; Vertrouwelijke bronnen.

¹⁸⁸ Vertrouwelijke bronnen.

leger in de verslagperiode luchtaanvallen uitgevoerd op dichtbevolkte gebieden, waarbij veel burgers zijn omgekomen.¹⁸⁹

De veiligheidsorganisaties van de KRG functioneerden in de verslagperiode over het algemeen goed. De Koerdische Peshmerga (leger) en Asayish (inlichtingendienst) waren in staat om de inwoners van de KAR tegen (terroristisch) geweld te beschermen en de orde en veiligheid te handhaven. Ook de Koerdische politie was in staat bescherming te bieden aan haar burgers, waarbij - enkele incidenten daargelaten - geen onderscheid werd gemaakt op basis van etniciteit of religie.¹⁹⁰

Aan het einde van de verslagperiode kregen de Koerden echter te maken met een grootschalig IS(IS)-offensief, waardoor de KRG momenteel ook actief betrokken is bij het conflict. De kwetsbaarheid van de Koerdische Peshmerga en de Koerdische afhankelijkheid van externe militaire hulp in hun strijd tegen IS(IS) kwamen hierbij aan het licht.¹⁹¹

¹⁸⁹ Human Rights Watch, *Iraq: Campaign of Mass Murders of Sunni Prisoners*, 11 juli 2014; Human Rights Watch, *Iraq: Pro-Government Militias' Trail of death*, 31 juli 2014; United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June - 5 July 2014*, 18 juli 2014.

¹⁹⁰ Vertrouwelijke bronnen.

¹⁹¹ Zie hoofdstuk 2 over de veiligheidssituatie en hoofdstuk 3 over militaire ontwikkelingen.

7 Specifieke groepen

Diverse groepen in Centraal- en Zuid-Irak hebben disproportioneel zwaar te lijden onder de verslechterde veiligheidssituatie, waaronder religieuze en etnische minderheden en verschillende beroepsgroepen, zoals leden van de Iraakse veiligheidsorganisaties en overig overheidspersoneel.¹⁹²

Religieuze en etnische minderheidsgroepen hadden altijd al een kwetsbare positie binnen de samenleving en kregen reeds voor de opmars van IS(IS) te maken met gericht geweld. Hoewel de Iraakse regering op proactieve wijze heeft geprobeerd bij te dragen aan de veiligheid van onder meer de christenen in Irak – bijvoorbeeld door middel van beveiliging van kerkdiensten – slaagde zij er niet in om geweld en aanslagen te voorkomen.¹⁹³

Zo is aan het begin van de verslagperiode, op 25 december 2013, een aanslag gepleegd op een katholieke kerk in de wijk Dora in Bagdad. De aanslag vond na afloop van de kerstmis plaats toen de kerkgangers de kerk verlieten. Bij de aanslag kwamen minstens 26 personen om het leven, voornamelijk christenen, waaronder vrouwen en kinderen. Daarnaast gingen er – enkele minuten voorafgaand aan de bomaanslag op de kerk – drie bommen af op een markt in een Assyrisch-christelijke wijk in Bagdad. Hierbij kwamen nog eens 11 mensen om het leven.¹⁹⁴

Met de opmars van IS(IS) in Irak is de situatie voor de minderheidsgroepen in Centraal- en Zuid-Irak sterk verslechterd. Alle niet-soennitische religieuze en etnische minderheden in de gebieden onder controle van IS(IS) worden systematisch bedreigd en aangevallen. IS(IS) heeft sinds juni 2014 grote gebieden in onder meer de provincie Ninewa in handen gekregen, waar veel minderheden leven/leefden. Met name christenen, yezidi's, Turkmeneren¹⁹⁵ en shabaken zijn door IS(IS) bestolen, gemarteld, bedreigd, ontvoerd, vermoord of verjaagd. Daarnaast heeft IS(IS) in de door hen bezette gebieden religieuze gebouwen vernietigd. De minderheden worden zowel in homogene gebieden – zoals de Ninewa-vlakte – als in gemengde gebieden – zoals Bagdad – het slachtoffer van geweld.¹⁹⁶

Personen die zich in hun uiterlijk en/of levenswijze niet conformeren aan islamitische voorschriften kunnen met name in de gebieden die onder controle van IS(IS) staan het slachtoffer worden van bedreigingen en geweld. In deze gebieden wordt door IS(IS) zelfs een uiterst strikte vorm van de *sharia* gehanteerd.¹⁹⁷ Daarnaast maken tevens sjjiitische milities zich schuldig aan geweld tegen personen wiens gedragingen

¹⁹² United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June – 5 July 2014*, 18 juli 2014.

¹⁹³ New York Times, *Worshippers Are Targeted at a Christmas Service in Baghdad*, 25 december 2013.

¹⁹⁴ New York Times, *Worshippers Are Targeted at a Christmas Service in Baghdad*, 25 december 2013.

¹⁹⁵ Turkmeneren kunnen zowel sjjiitisch als soennitisch zijn. In Tal Afar is bijvoorbeeld 75% van de Turkmeneren soennitisch en 25% sjjiitisch. (Vertrouwelijke bron.)

¹⁹⁶ United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June – 5 July 2014*, 18 juli 2014; UN Iraq, *Iraq: Emergency Situation Report No. 1*, 26 juni 2014; Al Jazeera, *Minorities flee Islamic State-ruled Mosul*, 24 juli 2014; AFP, *Christians flee jihadist ultimatum in Iraq's Mosul*, 19 juli 2014; Human Rights Watch, *Iraq: ISIS Abducting, Killing, Expelling Minorities*, 19 juli 2014; Institute for the Study of War, *Life under ISIS in Mosul*, 29 juli 2014; AFP, *Iraq jihadists seize another town from Kurdish forces*, 3 augustus 2014; Institute for the Study of War, *Control of Terrain in Iraq*, 4 augustus 2014; The Independent, *Isis fighters trap thousands of Iraqis up a mountain – and they're dying of thirst*, 6 augustus 2014; New York Times, *Worshippers Are Targeted at a Christmas Service in Baghdad*, 25 december 2013; Vertrouwelijke bron. Zie ook hoofdstuk 2 over de veiligheidssituatie, met name paragraaf 2.4. over Ninewa, hoofdstuk 3 over militaire ontwikkelingen, hoofdstuk 4 over bestuurlijke ontwikkelingen en hoofdstuk 8 over binnenlandse ontheemding.

¹⁹⁷ Zie paragraaf 4.1. over dagelijks bestuur.

indruisen tegen islamitische voorschriften. Zo zou de sjiitische militie Asaib Ahl al-Haq in Bagdad een bordeel zijn binnengevallen en hierbij tientallen aanwezigen hebben vermoord.¹⁹⁸

Daarnaast voeren IS(IS) en gelieerde groeperingen op systematische wijze aanslagen uit op onder meer leden van de Iraakse veiligheidsorganisaties, overheidspersoneel, politieke, religieuze en gemeenschapsleiders, journalisten, werknemers in het onderwijs en werknemers in de gezondheidszorg.¹⁹⁹

Met name leden van de Iraakse veiligheidsorganisaties zijn geregeld slachtoffer van aanslagen en geweld, gepleegd door leden van IS(IS) en andere gewapende soennitische groeperingen. Hierbij gaat het niet alleen om geweld ten gevolge van het gewapende conflict, maar ook om vooraf geplande gerichte aanslagen, waarvan reeds in de vorige verslagperiodes sprake was. Ook milities die met de overheid samenwerken, zoals de soennitische *sahwa*-milities,²⁰⁰ worden geregeld het slachtoffer van aanslagen.²⁰¹

IS(IS) heeft - onder meer in de stad Mosul - leden van de Iraakse veiligheidsorganisaties de keuze gegeven berouw te tonen - voor het volgen van het recht van de Iraakse staat in plaats van de *sharia* - of vermoord te worden. Honderden leden van veiligheidsorganisaties zouden vervolgens naar de hiervoor aangewezen moskeeën zijn gegaan om hun berouw te tonen. Er zijn echter berichten dat IS(IS) alsnog diverse van deze personen heeft vermoord.²⁰²

Vrouwen in Irak zijn zeer kwetsbaar en worden in toenemende mate het slachtoffer van geweld en verkrachtingen, zowel gepleegd door soennitische als sjiitische gewapende groeperingen en milities. Zo heeft IS(IS) begin augustus 2014 honderden yezidi vrouwen onder de 35 jaar ontvoerd, hoogstwaarschijnlijk met als doel de vrouwen te verkopen of uit te huwelijken aan de IS(IS)-strijders. De vrouwen worden naar verluidt gevangen gehouden in scholen in Mosul. Daarnaast maakt IS(IS) zich schuldig aan verkrachting van vrouwen. Ook beveelt IS(IS) de vrouwen in hun controlegebied zich volledig te bedekken en binnen te blijven. Vrouwen zijn tevens kwetsbaar binnen de sjiitische gemeenschap van Irak, onder meer vanwege toenemend conservatisme. Ook zijn in juli 2014 minstens 28 vrouwen vermoord tijdens een bestorming van een bordeel in Bagdad, waar naar verluidt de sjiitische militie Asaib Ahl al-Haq achter zou zitten.²⁰³

In het algemeen zijn met name alleenstaande vrouwen kwetsbaar in de Iraakse samenleving, inclusief de KAR. Zij lopen een groot risico dakloos te worden en/of het slachtoffer te worden van eerwraak – gezien de schande voor de familie - of

¹⁹⁸ Al Ahram, *Iraq's ultimate deadlock*, 24 juli 2014; CNN, *34 killed in militants' raid on reputed brothel in Baghdad*, 14 juli 2014.

¹⁹⁹ United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June – 5 July 2014*, 18 juli 2014.

²⁰⁰ *Sahwa*-milities (ook wel *Awakening Councils of Sons of Iraq* genoemd) zijn lokale soennitische burgermilities die tijdens de sektarische burgeroorlog van 2006-2008 de Amerikaanse troepenmacht hebben geholpen het toenmalige Al-Qaida-in-Irak (AQI), wat nu IS(IS) is, te verdrijven.

²⁰¹ Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 2 augustus 2014; Institute for the Study of War, *Iraq Situation Report*, 1 augustus 2014; United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June – 5 July 2014*, 18 juli 2014; Human Rights Watch, *Iraq: ISIS Execution Site Located*, 27 juni 2014; Vertrouwelijke bron.

²⁰² Human Rights Watch, *Iraq: ISIS Abducting, Killing, Expelling Minorities*, 19 juli 2014; The Telegraph, *Repent or die: al-Qaeda forces announce rules for Iraqi territory they now control*, 12 juni 2014.

²⁰³ AP, *Iraqi Official: Hundreds Of Yazidi Women Held Captive By Islamic State*, 8 augustus 2014; CNN, *34 killed in militants' raid on reputed brothel in Baghdad*, 14 juli 2014; The Guardian, *Under Isis, Iraqi women again face an old nightmare: violence and repression*, 3 juli 2014; Open Democracy, *Women's rights under threat in Iraq*, 26 maart 2014; Al Arabiya, *Iraq's unveiled women face rising crackdown*, 22 november 2012; Vertrouwelijke bronnen.

gedwongen prostitutie. Vrouwen kunnen in Irak niet alleen wonen, omdat zij vrijwel volledig afhankelijk zijn van een mannelijk familielid om te kunnen functioneren binnen de maatschappij.²⁰⁴ Irak heeft een groot aantal alleenstaande vrouwen, onder meer omdat veel mannen tijdens de vele jaren van conflict zijn gesneuveld.²⁰⁵

Ook andere groepen bevinden zich - zeker onder de huidige verslechterde veiligheidssituatie in Centraal- en Zuid-Irak - in een extra kwetsbare positie. Het gaat hier met name om kinderen, vrouwen die aan het hoofd van een gezin staan, personen met geestelijke of lichamelijke beperkingen en ouderen die zich in de conflictgebieden bevinden. Volgens de Verenigde Naties zou het voor deze groepen onder meer lastiger kunnen zijn om de conflictgebieden te ontvluchten en/of om toegang te krijgen tot basisvoorzieningen.²⁰⁶

Het is niet duidelijk of - en in hoeverre - de Palestijnen in Irak disproportioneel onder het geweld te lijden hebben. Velen zijn gevlucht voor het geweld, mede omdat het niet duidelijk is hoe IS(IS) tegen de Palestijnen aan kijkt. De Palestijnen verhullen zoveel mogelijk hun Palestijnse identiteit vanwege deze onzekerheid.²⁰⁷

²⁰⁴ Vertrouwelijke bronnen.

²⁰⁵ United Nations Inter-Agency Information and Analysis Unit, *Women in Iraq Fact Sheet*, maart 2012; Vertrouwelijke bron.

²⁰⁶ United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June – 5 July 2014*, 18 juli 2014.

²⁰⁷ Mondoweiss, *Palestinian refugees displaced again as they flee Islamic State in Iraq*, 6 augustus 2014.

8 Binnenlandse ontheemding en reis- en vestigingsmogelijkheden

8.1 Binnenlandse ontheemding

Irak heeft momenteel te kampen met een van de grootste golven van binnenlandse ontheemding ter wereld. Volgens de Verenigde Naties is er zelfs sprake van een humanitaire catastrofe. Sinds januari 2014 zijn naar schatting 1,8 miljoen personen ontheemd geraakt. Dit aantal komt bovenop de reeds bestaande 1 miljoen ontheemden van voorgaande conflicten en de ruim 200.000 Syrische vluchtelingen. Iedere dag komen er nieuwe gevallen van ontheemding bij en raken reeds ontheemden hernieuwd ontheemd.²⁰⁸

De ruime meerderheid van ontheemden komt uit de provincies Anbar en Ninewa. Sinds januari 2014 zijn ongeveer 550.000 mensen uit Anbar ontheemd geraakt, met name afkomstig uit Ramadi en Fallujah. Sinds de inname van Mosul en de verdere opmars van IS(IS) en gelieerde gewapende groeperingen in juni 2014 zijn er nog eens 650.000 ontheemde personen bij gekomen. Van deze laatste groep is, volgens cijfers van eind juni, een ruime meerderheid afkomstig uit de provincie Ninewa (67%). Daarnaast is 14% afkomstig uit Salaheddin, 5% uit Diyala, 4% uit Anbar en zijn er tevens personen uit de provincies Babil, Ta'mim en Bagdad ontheemd. In de maand augustus zijn er nog eens 600.000 ontheemden bij gekomen, met name afkomstig uit de provincie Ninewa.²⁰⁹

In de eerste dagen na de val van Mosul (Ninewa) op 6 juni zouden ongeveer 500.000 personen de stad zijn ontvlucht. Van deze stroom ontheemden zouden 100.000 personen naar de provincie Erbil zijn gegaan en 200.000 naar de provincie Dohuk. Daarnaast zijn bijna 60.000 ontheemden naar in Ninewa gelegen gebieden gegaan die (toentertijd) onder controle stonden van de Peshmerga. Bijna 4.000 ontheemden uit Mosul zijn naar de provincie Ta'mim gegaan en ongeveer 25.000 ontheemden zijn binnen de stad Mosul gebleven.²¹⁰

Velen van de uit Mosul afkomstige ontheemden zijn niet gevlucht vanwege de angst voor IS(IS) en overige gewapende groeperingen, maar omdat zij bang waren voor gevechten tussen de soennitische opstandelingen en het Iraakse leger, met name luchtaanvallen uitgevoerd door de regeringstroepen. In de weken volgend op de inname van Mosul is een deel van de gevluchte inwoners teruggekeerd, omdat de stad – volgens sommige soennieten - relatief veilig zou zijn onder de controle van de door IS(IS) geleide soennitische opstandelingen. Tegelijkertijd bleven er ontheemden uit Mosul naar onder meer de KAR gaan, omdat er in Mosul een gebrek zou zijn aan basisvoorzieningen, zoals water, elektriciteit en brandstof.²¹¹

²⁰⁸ UNHCR, *Iraq-Syria Bi-Weekly Update #68, July 1-15 2014*, 21 juli 2014; United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June – 5 July 2014*, 18 juli 2014; UN Iraq, *Iraq: Emergency Situation Report No. 1*, 26 juni 2014; OCHA, *Iraq IDP Crisis: Situation Report No. 1*, 4 juli 2014; UN OCHA, *Iraq IDP Crisis Situation Report No. 11 (6-12 September 2014)*, 12 september 2014; Vertrouwelijke bron.

²⁰⁹ United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June – 5 July 2014*, 18 juli 2014; UN Iraq, *Iraq: Emergency Situation Report No. 1*, 26 juni 2014; UNHCR, *Iraq UNHCR Operational Update, 25-31 August 2014*, 25 augustus 2014.

²¹⁰ United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June – 5 July 2014*, 18 juli 2014; UN Iraq, *Iraq: Emergency Situation Report No. 1*, 26 juni 2014.

²¹¹ United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June – 5 July 2014*, 18 juli 2014; Rudaw, *Mosul*

Onder de ontheemden bevinden zich grote groepen religieuze en etnische minderheden, omdat zij door IS(IS) systematisch worden bedreigd en aangevallen in de door de groepering ingenomen gebieden.²¹² Zo zijn eind juli 2014 honderden christelijke families Mosul ontvlucht, nadat zij van IS(IS) een ultimatum hadden gekregen. De christenen konden kiezen tussen bekeren, een belasting betalen, de stad verlaten of geëxecuteerd worden. Ook andere minderheden zijn hierop de stad ontvlucht uit angst voor vervolging door IS(IS).²¹³

Ook de stad Tal Afar (Ninewa), waar voornamelijk leden van de Turkmeense etnische minderheid wonen, was het doelwit van IS(IS).²¹⁴ Dit heeft ertoe geleid dat tienduizenden inwoners de stad zijn ontvlucht. Minstens 58.000 personen, onder wie veel kinderen, zijn gevlucht naar de stad Sinjar, waar voornamelijk yezidi's wonen. Zeker 30.000 personen afkomstig uit Tal Afar zijn naar de provincie Dohuk gevlucht en enkele duizenden van hen zijn via de KAR doorgereisd naar het sjiitische zuiden van Irak. Volgens het ministerie van Migratie en Ontheemding zouden in totaal 12.000 ontheemden afkomstig uit Tal Afar in de provincie Karbala zijn aangekomen, 8.000 in de provincie Najaf en kleinere aantallen in Bagdad, Babil, Wassit, Basra en andere gebieden in het overwegend sjiitische zuiden.²¹⁵

Op 3 augustus 2014 is IS(IS) er tevens in geslaagd om Sinjar, waar het merendeel van de inwoners tot de yezidi minderheid behoort, te veroveren op de Koerdische Peshmerga. Naast de vele ontheemde Turkmenen die juist naar Sinjar waren gevlucht nadat IS(IS) Tal Afar had ingenomen, is ook de yezidi bevolking van Sinjar op de vlucht geslagen. Naar schatting 200.000 mensen zijn Sinjar ontvlucht. Het merendeel is naar de KAR gevlucht, maar enkele tienduizenden zijn naar de nabijgelegen Sinjar berg gegaan, waar zij worden omsingeld door IS(IS) en geen kant op kunnen.²¹⁶

Van de 550.000 personen uit de provincie Anbar die sinds januari 2014 ontheemd zijn geraakt, met name afkomstig uit Fallujah en Ramadi, zijn ruim 400.000 binnen de provinciegrenzen gebleven. Daarnaast zijn volgens cijfers van eind juni 2014 ruim 46.000 ontheemden uit Anbar in de provincie Bagdad terechtgekomen en ongeveer 40.000 in de KAR, waarvan 30.000 in de provincie Erbil. Ook in de provincies Ninewa, Salaheddin, Diyala, Ta'mim, Babil, Karbala en Najaf worden ontheemden uit Anbar opgevangen, evenals (relatief kleinere aantallen) in de overige zuidelijke provincies.²¹⁷

Refugees Going Home as IDPs Reach 1 Million, 21 juni 2014; UN Iraq, *Iraq: Emergency Situation Report No. 1*, 26 juni 2014.

²¹² Zie hoofdstuk 2 over de veiligheidssituatie en hoofdstuk 7 over specifieke groepen.

²¹³ UN Iraq, *Iraq: Emergency Situation Report No. 1*, 26 juni 2014; Al Jazeera, *Minorities flee Islamic State-ruled Mosul*, 24 juli 2014; AFP, *Christians flee jihadist ultimatum in Iraq's Mosul*, 19 juli 2014; Human Rights Watch, *Iraq: ISIS Abducting, Killing, Expelling Minorities*, 19 juli 2014; Institute for the Study of War, *Life under ISIS in Mosul*, 29 juli 2014. Zie ook hoofdstuk 2 over de veiligheidssituatie, met name 2.4. over Ninewa, en hoofdstuk 7 over specifieke groepen.

²¹⁴ In Tal Afar is 75% van de Turkmenen soennitisch en 25% sjiitisch. (Vertrouwelijke bron.)

²¹⁵ UN Iraq, *Iraq: Emergency Situation Report No. 1*, 26 juni 2014; United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June – 5 July 2014*, 18 juli 2014; AFP, *Small town overflows with north Iraq displaced*, 11 juli 2014; UN OCHA, *Iraq IDP Crisis Situation Report No. 3 (12-18 July 2014)*, 18 juli 2014. Zie ook hoofdstuk 2 over de veiligheidssituatie, met name 2.4. over Ninewa, en hoofdstuk 7 over specifieke groepen.

²¹⁶ AFP, *Iraq jihadists seize another town from Kurdish forces*, 3 augustus 2014; The Independent, *ISIS fighters trap thousands of Iraqis up a mountain – and they're dying of thirst*, 6 augustus 2014; Vertrouwelijke bronnen. Zie ook hoofdstuk 2 over de veiligheidssituatie, met name 2.4. over Ninewa, en hoofdstuk 7 over specifieke groepen.

²¹⁷ UN Iraq, *Iraq: Emergency Situation Report No. 1*, 26 juni 2014; United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June – 5 July 2014*, 18 juli 2014; IOM, *Iraq - IOM Governorate Profile: Basrah*, april 2014.

Naast ontheemding in de gebieden waar gevochten wordt of waar geregeld aanslagen plaatsvinden, is er sinds de tweede helft van 2013 ook sprake van ontheemding in de relatief rustigere, overwegend sjiitische provincies in het zuiden van Irak. Het gaat hier met name om soennitische minderheden die vanwege oplopende sektarische spanningen in Irak het slachtoffer worden van bedreigingen en geweld gepleegd door sjiieten. Zo zijn meer dan 180 families van de soennitische Saadoun-stam, afkomstig uit de provincie Basra, naar Salaheddin gevlucht. Ook veel andere soennieten zijn in de verslagperiode de provincie Basra ontvlucht vanwege de aan hen gerichte bedreigingen en het geweld.²¹⁸

In de KAR verblijven ruim 860.000 ontheemden. Eind augustus telde de provincie Dohuk drie voltooide kampen voor opvang van ontheemden: Bajet-Kandela, Garmawa en Khanke. In de provincie Erbil bevond zich toentertijd het kamp Baharka en in de provincie Sulaimaniya het transitkamp Arbat. In alle drie provincies van de KAR wordt gewerkt aan de oprichting van extra kampen en identificatie van potentiële plekken om ontheemden op te vangen. De kampen Khazair (Ninewa) en Garmawa (Dohuk) werden op 8 augustus ontruimd vanwege naderende gevechten met IS(IS). Ook in Centraal- en Zuid-Irak zijn opvangcentra en –kampen opgericht om de ontheemden onderdak te bieden.²¹⁹

Het merendeel van de ontheemden kiest er echter voor om niet in een opvangkamp te verblijven. Velen hebben onderdak kunnen vinden bij een gastgemeenschap. Hoewel de gastgemeenschappen in beginsel voor onderdak en basisbehoeften zorgen, hebben zij ook humanitaire assistentie nodig - zelfs de gemeenschappen die niet direct getroffen worden door het conflict – om in de basisbehoeften van hun ontheemde gasten te kunnen (blijven) voorzien.²²⁰

Daarnaast is er een grote groep die voor zichzelf probeert te zorgen en accommodatie huurt of in hotels verblijft, met name in de provincie Erbil. Het geld raakt echter in een verhoogd tempo op vanwege de hoge kosten. Een aantal is dan ook teruggegaan naar de plaats van herkomst of is vertrokken naar een andere plek. Voor veel families is het, gezien het voortdurende conflict, echter geen optie om terug te gaan naar waar zij vandaan komen.²²¹

Ook is er een aanzienlijk aantal ontheemden dat onderdak heeft gevonden in openbare gebouwen, zoals moskeeën en scholen. Met name voor deze groep is het moeilijk om toegang te krijgen tot basisvoorzieningen en essentiële goederen. Bovendien zijn dergelijke locaties – die soms worden aangewezen door de lokale autoriteiten om als onderdak voor ontheemden te dienen – vaak niet geschikt voor lange-termijn bewoning.²²²

²¹⁸ IOM, *Iraq - IOM Governorate Profile: Basrah*, april 2014; Institute for the Study of War, *Rise in Targeting of Iraqi Sunni Tribal Leaders in Southern Iraq: Iraq Update #40*, 27 november 2013; United Nations Iraq, *SRSG Mladenov warns against increased targeting of Sunni minorities in Basra Governorate*, 20 augustus 2014. Zie ook paragraaf 2.9. over de veiligheidssituatie in Zuid-Irak.

²¹⁹ UN OCHA, *Iraq IDP Crisis Situation Report No 6 (2-8 August 2014)*, 8 augustus 2014; UN OCHA, *Iraq IDP Crisis Situation Report No. 11 (6-12 September 2014)*, 12 september 2014; UNHCR, *Iraq UNHCR Operational Update, 25-31 August 2014*, 25 augustus 2014.

²²⁰ UNHCR, *Iraq: UNHCR Operational Update (IDP situation) 3-16 July 2014*, 16 juli 2014; UN OCHA, *Iraq IDP Crisis: Situation Report No. 1*, 4 juli 2014; UN OCHA, *Iraq IDP Crisis Situation Report No. 3 (12-18 July 2014)*, 18 juli 2014; UN OCHA, *Iraq IDP Crisis Situation Report No. 4 (19-26 July 2014)*, 26 juli 2014.

²²¹ UNHCR, *Iraq: UNHCR Operational Update (IDP situation) 3-16 July 2014*, 16 juli 2014; UN OCHA, *Iraq IDP Crisis: Situation Report No. 1*, 4 juli 2014; UN Iraq, *Iraq: Emergency Situation Report No. 1*, 26 juni 2014; Vertrouwelijke bron. Zie ook paragraaf 8.2. over binnenlandse vestigingsmogelijkheden.

²²² UN OCHA, *Iraq IDP Crisis: Situation Report No. 1*, 4 juli 2014.

Volgens berichten zou er coördinatie plaatsvinden tussen lokale autoriteiten betreffende de verdeling van ontheemden over de provincies met het oog op lastenverdeling. Dit zou volgens de Verenigde Naties een zorgwekkende ontwikkeling zijn, omdat de ontheemden dan geen keuze meer hebben. Bovendien zou het voor kunnen komen dat op deze manier families worden gescheiden.²²³

In het algemeen zouden de grootste noden van de ontheemden 'non-food items' (zoals dekens, keukengerei, zeep, etc.), voedsel en onderdak zijn. Daarnaast ondervinden ontheemden – evenals veel lokale gemeenschappen die zich in de conflictgebieden bevinden – problemen bij het verkrijgen van toegang tot overige voorzieningen, zoals gezondheidszorg, water en onderwijs. De grootte van de specifieke problemen is sterk plaats afhankelijk en verandert continu vanwege de fluïde veiligheidssituatie.²²⁴

Hulporganisaties ondervinden grote obstakels bij het bieden van hulp aan ontheemden en hulpbehoevenden in Irak. Het voortdurende conflict belemmert onder meer communicatie en transportroutes, waardoor verschaffing van toegang tot de ontheemden wordt bemoeilijkt en de hulp vaak niet op tijd ter plaatse is of helemaal niet kan worden geboden. Met name de provincies Anbar, Diyala, Salaheddin, Ta'mim, Ninewa en het zuiden van de provincie Bagdad en het noorden van de provincie Babil zijn zeer moeilijk bereikbaar vanwege de huidige conflictsituatie.²²⁵

Hulporganisaties moeten bovendien met zowel de soennitische opstandelingen als de regering onderhandelen om toegang tot de hulpbehoevenden te verkrijgen. Tevens wordt het bieden van hulp vertraagd en bemoeilijkt door de veiligheidsrestricties en –controles op de routes. Daarnaast werd de hulpvoorziening in de verslagperiode belemmerd door een op 10 juli 2014 door de Iraakse regering afgekondigd verbod op cargovluchten naar Erbil en Sulaimaniyah. Hierdoor zijn meerdere humanitaire cargovluchten bestemd voor de KAR, inclusief een vliegtuig met urgente medische bevoorrading, bijna twee weken vertraagd. Uiteindelijk werd op 23 juli het verbod door de regering opgeheven. Bovendien is het bereiken van ontheemden in algemene zin moeilijk, omdat zij zich verspreid over het hele land bevinden en sommigen van hen zich voortdurend verplaatsen.²²⁶

8.2 Binnenlandse reis- en vestigingsmogelijkheden

Ontheemden ondervinden geregeld problemen bij het verkrijgen van toegang tot bepaalde veilige gebieden in Irak. Deze problemen worden ook ondervonden door ontheemden die enkel een tussenstop in een bepaald gebied willen maken, alvorens zij verder reizen. Selectieve toegang, veelal afhankelijk van het specifieke profiel van de ontheemde, vindt niet enkel plaats in het noorden van Irak, maar ook in gebieden in centraal-Irak en het zuiden, waaronder in Basra.²²⁷

²²³ UN OCHA, *Iraq IDP Crisis Situation Report No. 4 (19-26 July 2014)*, 26 juli 2014.

²²⁴ UN OCHA, *Iraq IDP Crisis Situation Report No. 4 (19-26 July 2014)*, 26 juli 2014; Vertrouwelijke bron. Zie ook hoofdstuk 4.2. over levensonderhoud.

²²⁵ United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June – 5 July 2014*, 18 juli 2014; UN OCHA, *Iraq IDP Crisis Situation Report No. 4 (19-26 July 2014)*, 26 juli 2014; Vertrouwelijke bron.

²²⁶ United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June – 5 July 2014*, 18 juli 2014; UN OCHA, *Iraq IDP Crisis Situation Report No. 3 (12-18 July 2014)*, 18 juli 2014; UN OCHA, *Iraq IDP Crisis Situation Report No. 4 (19-26 July 2014)*, 26 juli 2014; Vertrouwelijke bron.

²²⁷ UNHCR, *Iraq: UNHCR Operational Update (IDP situation) 3-16 July 2014*, 16 juli 2014; IRIN, *Selective treatment for IDPs in Kurdistan*, 16 juli 2014.

In de KAR heeft de verslechterde veiligheidssituatie geleid tot een verder aangescherpt toegangs- en vestigingsbeleid voor ontheemden uit Centraal- en Zuid-Irak, met name sinds de val van Mosul in juni 2014.²²⁸

Dit heeft onder meer te maken met de grote druk die de ontheemden uitoefenen op de voorzieningen in de KAR. Zo zou er een tekort aan brandstof, elektriciteit en water zijn, veroorzaakt door de honderdduizenden ontheemde Irakezen die bovenop de ruim 200.000 reeds aanwezige Syrische vluchtelingen komen.²²⁹

Bovendien is de KRG bezorgd over de invloed van de ontheemdenstroom op de veiligheidssituatie, in het bijzonder extremistische militanten die de situatie kunnen uitbuiten en zich onder de ontheemden kunnen verschuilen. De veiligheidscontroles aan de grens zijn dan ook verscherpt. Van de ontheemden afkomstig uit Mosul worden volgens een bron de vingerafdrukken, foto's en persoonlijke informatie opgeslagen.²³⁰

Het toelatingsbeleid van de KAR is afhankelijk van de etniciteit en religie van de ontheemden. Koerden en christenen, evenals mensen met een sponsor in de KAR, worden relatief eenvoudig toegelaten. In het algemeen worden zowel soennitische als sjiitische Arabieren en Turkmene tegengehouden aan de grens of naar tijdelijke kampen gebracht. De KRG-autoriteiten hebben echter geen eenduidig toegangsbeleid ontwikkeld, waardoor het toegangsbeleid in de praktijk zeer onvoorspelbaar is.²³¹

In de provincie Ninewa, vlakbij de grenscontrolepost van de provincie Erbil, is het Khazair kamp opgericht.²³² In dit overvolle kamp verbleven voornamelijk soennitische moslims die geen toegang kregen tot de KAR. Sjiitische moslims worden veelal naar een transitkamp dichtbij de stad Erbil gebracht, waar zij op een vlucht wachten die hen van het internationale vliegveld van Erbil naar Bagdad of het sjiitische zuiden van Irak brengt. De route over de weg is te gevaarlijk, omdat grote delen onder controle staan van de soennitische opstandelingen.²³³

De grenscontroleposten van de KAR, evenals de wegen die ernaartoe leiden, worden regelmatig door de Koerden gesloten, waardoor duizenden mensen soms tot vijf dagen moeten wachten om doorgelaten te worden, zonder enige informatie of toegang tot onderdak, voedsel en water. De belangrijkste grenscontroleposten die toegang bieden tot de KAR zijn: Aloka, Badrike en Shekahan die toegang bieden tot de provincie Dohuk; Khazair voor toegang tot de provincie Erbil; Kalar, Bana Maqan en Tasluja voor de provincie Sulaimaniya. Met name bij de controlepost Khazair, tussen Mosul en Erbil, zouden zich grote aantallen ontheemden ophopen.²³⁴

²²⁸ UNHCR, *Iraq: UNHCR Operational Update (IDP situation) 3-16 July 2014*, 16 juli 2014; UN OCHA, *Iraq IDP Crisis Situation Report No. 5 (27 July – 1 August 2014)*, 1 augustus 2014; IRIN, *Selective treatment for IDPs in Kurdistan*, 16 juli 2014; Global Post, *IDP camps in Iraqi Kurdish region overwhelmed by civilian influx*, 11 juli 2014; Middle East Eye, *Mosul's refugees face a difficult dilemma*, 18 juni 2014.

²²⁹ IRIN, *Selective treatment for IDPs in Kurdistan*, 16 juli 2014; Global Post, *IDP camps in Iraqi Kurdish region overwhelmed by civilian influx*, 11 juli 2014; Middle East Eye, *Mosul's refugees face a difficult dilemma*, 18 juni 2014.

²³⁰ Middle East Eye, *Mosul's refugees face a difficult dilemma*, 18 juni 2014.

²³¹ UNHCR, *Iraq: UNHCR Operational Update (IDP situation) 3-16 July 2014*, 16 juli 2014; UN OCHA, *Iraq IDP Crisis Situation Report No. 5 (27 July – 1 August 2014)*, 1 augustus 2014; IRIN, *Selective treatment for IDPs in Kurdistan*, 16 juli 2014; Global Post, *IDP camps in Iraqi Kurdish region overwhelmed by civilian influx*, 11 juli 2014; Middle East Eye, *Mosul's refugees face a difficult dilemma*, 18 juni 2014.

²³² Het Khazair kamp is op 8 augustus ontruimd vanwege gevechten nabij het kamp. (UN OCHA, *Iraq IDP Crisis Situation Report No 6 (2-8 August 2014)*, 8 augustus 2014.)

²³³ IRIN, *Selective treatment for IDPs in Kurdistan*, 16 juli 2014.

²³⁴ UN OCHA, *Iraq IDP Crisis Situation Report No. 4 (19-26 July 2014)*, 26 juli 2014; UNHCR, *Iraq: UNHCR Operational Update (IDP situation) 3-16 July 2014*, 16 juli 2014; UN OCHA, *Iraq IDP Crisis Situation Report No. 5 (27 July – 1 August 2014)*, 1 augustus 2014; IRIN, *Selective treatment for IDPs in Kurdistan*, 16 juli 2014; Global

Een bijkomend gevaar voor ontheemden die naar de KAR willen uitwijken zijn de grote aantallen landmijnen en explosieve overblijfselen die in de Koerdische regio na afloop van eerdere oorlogen zijn blijven liggen.²³⁵

Behalve het verkrijgen van toegang tot de KAR, zou het voor Arabieren ook moeilijker zijn geworden om een verblijfsstatus te krijgen. Volgens UNHCR kunnen ontheemden in de KAR zelfs helemaal geen verblijfsvergunning meer krijgen. Om deze reden zou het grootste gedeelte van de ontheemden in de provincie Erbil geen andere mogelijkheid hebben dan het huren van prijzige hotelkamers, omdat zij zonder verblijfsvergunning geen huizen van particulieren kunnen huren. Bovendien hebben de meeste ontheemden geen familie of vrienden in Erbil, waar zij kunnen verblijven. De toch al gelimiteerde financiële middelen raken voor deze groep zeer snel op. In Dohuk hebben de meeste ontheemden onderdak kunnen vinden bij vrienden en familie. Daarnaast huurt een aanzienlijk aantal ontheemden huizen van particulieren. Ontheemden die aanvankelijk naar de provincies Dohuk, Erbil en Sulaimaniya waren gevlucht, zouden vanwege de hoge leef kosten zijn teruggekeerd naar Anbar.²³⁶

In het algemeen is het voor ontheemden van groot belang om banden te hebben met het gebied van vestiging. Ook in de KAR is de kans groter dat ontheemden afhankelijk worden van overheidsbijstand of humanitaire hulp als zij geen banden hebben met het gebied. Doorgaans vluchten ontheemden dan ook niet naar een willekeurig gebied, maar kiezen zij voor een plek waar zij een tribale, religieuze of politieke connectie hebben. Ook is het voor soennieten en sjiieten van groot belang dat zij zich vestigen in een gebied/wijk van hun eigen sektarische stroming.²³⁷

Post, *IDP camps in Iraqi Kurdish region overwhelmed by civilian influx*, 11 juli 2014; Middle East Eye, *Mosul's refugees face a difficult dilemma*, 18 juni 2014.

²³⁵ UN OCHA, *Iraq IDP Crisis Situation Report No. 4 (19-26 July 2014)*, 26 juli 2014.

²³⁶ UN OCHA, *Iraq IDP Crisis Situation Report No. 5 (27 July – 1 August 2014)*, 1 augustus 2014; IRIN, *Selective treatment for IDPs in Kurdistan*, 16 juli 2014; UNHCR, *Iraq: UNHCR Operational Update (IDP situation) 3-16 July 2014*, 16 juli 2014; UN Iraq, *Iraq: Emergency Situation Report No. 1*, 26 juni 2014.

²³⁷ Vertrouwelijke bronnen.

- Carnegie Endowment for International Peace, *Iraqi Elections and Maliki's Gamble*, 25 maart 2014;
- Carnegie Endowment for International Peace: *Sada, ISIS and the Anbar Crisis*, 12 juni 2014;
- Center for Strategic and International Studies, *Al Qaeda in Iraq*, juni 2011;
- Center for Strategic and International Studies, *Iraq in Crisis*, mei 2014;
- Foreign Policy, *Mulling Iraq options: Begin by telling me which of these groups you want to bomb*, 19 juni 2014;
- Human Rights Watch, *Iraq: Campaign of Mass Murders of Sunni Prisoners*, 11 juli 2014;
- Human Rights Watch, *Iraq: ISIS Abducting, Killing, Expelling Minorities*, 19 juli 2014;
- Human Rights Watch, *Iraq: ISIS Execution Site Located*, 27 juni 2014;
- Human Rights Watch, *Iraq: ISIS Kidnaps Shia Turkmen, Destroys Shrines*, 28 juni 2014;
- Human Rights Watch, *Iraq: Pro-Government Militias' Trail of death*, 31 juli 2014;
- Institute for the Study of War, *Al-Qaeda in Iraq*, <https://www.understandingwar.org>;
- Institute for the Study of War, *Control of terrain in Iraq*, diverse rapporten van juni, juli, augustus en september 2014, vindplaats: <http://iswiraq.blogspot.nl>;
- Institute for the Study of War, *From Protest Movement to Armed Resistance: 2013 Iraq Update #24*, 14 juni 2013;
- Institute for the Study of War, *Iraq Situation Reports*, diverse rapporten van juni, juli, augustus en september 2014, vindplaats: <http://iswiraq.blogspot.nl>;
- Institute for the Study of War, *Iraq Update #23: Sadrists and Asa'ib Ahl Al-Haq Fight for Baghdad*, 12 juni 2013;
- Institute for the Study of War, *Life under ISIS in Mosul*, 29 juli 2014;
- Institute for the Study of War, *Resistance Emerges as ISIS Consolidates in Deir ez-Zour*, 15 juli 2014;
- Institute for the Study of War, *Rise in Targeting of Iraqi Sunni Tribal Leaders in Southern Iraq: Iraq Update #40*, 27 november 2013;
- Institute for the Study of War, *The Iraqi Shi'a Mobilization to Counter the ISIS Offensive*, 14 juni 2014;
- Institute for the Study of War, *The Islamic State of Iraq Returns to Diyala*, april 2014;
- Institute for the Study of War, *The resurgence of Asa'ib Ahl al-Haq*, december 2012;
- Institute for the Study of War, *Warning Intelligence Update: ISIS Besieged areas near Baghdad on eve of Elections*, 25 april 2014;
- International Crisis Group, *Iraq: Falluja's Faustian Bargain*, 28 april 2014;
- International Crisis Group, *Iraq's Jihadi Jack-in-the-Box*, 20 juni 2014;
- International Crisis Group, *Make or break: Iraq's Sunnis and the State*, 14 augustus 2013;
- IOM, *Iraq - IOM Governorate Profile: Basrah*, april 2014;
- IRIN, *Selective treatment for IDPs in Kurdistan*, 16 juli 2014;
- Open Democracy, *Women's rights under threat in Iraq*, 26 maart 2014;

- Stratfor Global Intelligence, *Iraq: Militants Departing Kurds, Shiites From Diyala, Source Says*, 31 juli 2014;
- UNHCR, *Iraq-Syria Bi-Weekly Update #68, July 1-15 2014*, 21 juli 2014;
- UNHCR, *Iraq: UNHCR Operational Update (IDP situation) 3-16 July 2014*, 16 juli 2014;
- UNHCR, *Iraq UNHCR Operational Update, 25-31 August 2014*, 25 augustus 2014;
- UN Iraq, *Iraq: Emergency Situation Report No. 1*, 26 juni 2014;
- UN Iraq, *Situation Report Anbar Humanitarian Crisis #22*, 1 mei 2014;
- United Nations Assistance Mission for Iraq/United Nations Human Rights Office, *Report on the Protection of Civilians in the Non International Armed Conflict in Iraq: 5 June – 5 July 2014*, 18 juli 2014;
- United Nations Inter-Agency Information and Analysis Unit, *Women in Iraq Fact Sheet*, maart 2012;
- United Nations Iraq, *SRSO Mladenov warns against increased targeting of Sunni minorities in Basra Governorate*, 20 augustus 2014;
- United Nations Security Council, *Second report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 2110 (2013), S/2014/190*, 14 maart 2014;
- United Nations Security Council, *Third report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 2061 (2012), S/2013/408*, 11 juli 2013;
- United Nations Security Council, *Third report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 2110 (2013), S/2014/485*, 11 juli 2014;
- UN OCHA, *Iraq IDP Crisis: Situation Report No. 1*, 4 juli 2014;
- UN OCHA, *Iraq IDP Crisis Situation Report No. 3 (12-18 July 2014)*, 18 juli 2014;
- UN OCHA, *Iraq IDP Crisis Situation Report No. 4 (19-26 July 2014)*, 26 juli 2014;
- UN OCHA, *Iraq IDP Crisis Situation Report No. 5 (27 July – 1 August 2014)*, 1 augustus 2014;
- UN OCHA, *Iraq IDP Crisis Situation Report No. 6 (2-8 August 2014)*, 8 augustus 2014;
- UN OCHA, *Iraq IDP Crisis Situation Report No. 11 (6-12 September 2014)*, 12 september 2014;
- Utcensis Risk Services, *Inside Iraqi Politics*, 6 maart 2014.

Nieuwsberichten

- Al Ahram
- Al Akhbar
- Al Arabiya
- Al Jazeera
- Al Monitor
- Asharq al-Awsat
- AFP
- AP
- BBC
- Business Insider
- CNN
- Financial Times
- France 24
- Global Post
- Middle East Eye
- Mondoweiss
- New York Times
- Niqash
- Reuters
- Rudaw
- Shafaq News
- The Huffington Post
- The Guardian
- The Independent
- The Telegraph
- The Wall Street Journal
- The Washington Post
- UN News Centre
- Vice News

Websites

- City Population, <http://www.citypopulation.de>;
- Stanford University: Mapping Militant Organizations, <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants>;
- United Nations Iraq: <http://uniraq.org>.

10 Bijlage: Landkaart Irak

Bron: <http://www.nationsonline.org>